

Załącznik Nr 2 do Uchwały
Nr 314/5796/2022
Zarządu Województwa Podlaskiego
z dnia 30 grudnia 2022 r.

**PISEMNE PODSUMOWANIE ZAWIERAJĄCE WYNIKI STRATEGICZNEJ OCENY
ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU FUNDUSZE EUROPEJSKIE
DLA PODLASKIEGO 2021-2027**

**obejmujące elementy określone w art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r.
o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa
w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
(Dz. U. z 2022 r. poz. 1029 z późn. zm.)**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	3
2. USTALENIA ZAWARTE W PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	3
3. OPINIE WŁAŚCIWYCH ORGANÓW	6
4. ZGŁOSZONE UWAGI I WNIOSKI	7
5. WYNIKI POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCEGO TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	8
6. PROPOZYCJA METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZENIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ	8
7. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	15

1. WPROWADZENIE

Zgodnie z art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029 z późn. zm.) (dalej ustawa OOŚ), do przyjętego dokumentu, tj. programu regionalnego: Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, dołącza się pisemne podsumowanie.

Podsumowanie zawiera informacje, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
- opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 ustawy OOŚ, tj. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku;
- zgłoszone uwagi i wnioski;
- wyniki postępowania transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzenia monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Zgodnie z zapisami art. 55. ust. 3 ustawy OOŚ, w podsumowaniu uwzględnia się informacje na temat rozwiązań alternatywnych.

2. USTALENIA ZAWARTE W PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

W Prognozie przeprowadzono analizę wpływu zapisów projektu programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 na poszczególne elementy środowiska i zdrowie ludzi. Zgodnie z zawartymi wnioskami w Prognozie, przyjęte założenia projektu Programu będą generować w większości pozytywne oddziaływanie na środowisko i ludzi. Działania inwestycyjne mogą być źródłem negatywnych, lokalnych wpływów, przede wszystkim na etapie ich realizacji. Natomiast w przyszłości, na etapie eksploatacji mogą powodować pozytywny efekt w odniesieniu do stanu środowiska naturalnego.

W Prognozie przedstawiono rekomendacje wynikające z przeprowadzonej analizy do projektu Programu poddanej konsultacjom społecznym:

Tabela 1. Rekomendacje

Lp.	Obszar projektu Programu objęty rekomendacją	Rekomendacje
1.	Cel szczegółowy 2(i) - wszystkie typy projektów; Cel szczegółowy 2(ii) i 2(iii) (RLKS)- wszystkie typy projektów; Cel szczegółowy 2(viii)- wszystkie typy projektów	Rozważenie na etapie wdrożeniowym priorytetyzacji realizacji projektów w obszarach o stwierdzonym występowaniu zanieczyszczenia powietrza zgodnie z ocenami jakości powietrza wykonywanymi przez GIOŚ ¹ .
2.	Cel szczegółowy 2(iv); typy projektów: Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu; Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej, służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy; Mała retencja.	Przy opisie działania proponuje się uzupełnienie o wskazanie: <i>Przy projektowaniu i realizacji inwestycji z zakresu małej retencji, przy budowie urządzeń piętrzących należy uwzględnić konieczność budowy urządzeń umożliwiających migrację ichtiofauny (zgodnie z art. 187 ust.2 ustawy Prawo wodne).</i>
3.	Cel szczegółowy 2(iv); typy projektów: Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu; Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej, służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy; Mała retencja; System ratownictwa służb innych niż Państwowa Straż Pożarna.	Rozważenie na etapie wdrożeniowym priorytetyzacji realizacji projektów w obszarach zagrożonych występowaniem zjawisk ekstremalnych, wskazanych w dokumentach planistycznych tj. Plan przeciwdziałania skutkom suszy, Program przeciwdziałania niedoborowi wody, Plany zarządzania ryzykiem powodziowym.
4.	Cel szczegółowy 2(iv); typy projektów: Budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia; Cel szczegółowy 2(v); typy projektów: Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki wodno- ściekowej w ramach KPOŚK	Rozważenie na etapie wdrożeniowym priorytetyzacji realizacji projektów w obszarach stanowiących zlewnie jcw powierzchniowych i podziemnych zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych wskazane w projektach II aPGW.

¹ https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/measuring_air_assessment_rating_info

Lp.	Obszar projektu Programu objęty rekomendacją	Rekomendacje
5.	Cel szczegółowy 2(v); typy projektów: Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki wodno- ściekowej w ramach KPOŚK	<p>Proponuje się rozważenie na etapie wdrożeniowym priorytetyzacji realizacji projektów dot. oczyszczalni ścieków, dla których planuje się rozwiązania proponowane w rozporządzeniu w sprawie ponownego wykorzystania wody².</p> <p>Propozycje te, z jednej strony pozwolą na skuteczne wyeliminowanie bądź maksymalne ograniczenie ewentualnych negatywnych oddziaływań wynikających z niedoborów wody i susz w rolnictwie, pozwolą na ograniczenie uciążliwości zapachowych i zapewnią odpowiednie standardy jakości powietrza atmosferycznego, z drugiej zaś przyczynią się do gospodarki o obiegu zamkniętym.</p>
6.	Cele szczegółowe 5(i), 5(ii); typy projektów: Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych; Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000	<p>Rekomenduje się uzupełnienie o zapis: <i>Planowane działania inwestycyjne w zakresie rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej, powinny być realizowane z zachowaniem zasad zrównoważonej turystyki, ze szczególnym poszanowaniem cennych przyrodniczo obszarów, z jednoczesnym stosowaniem urządzeń minimalizujących presję ze strony turystów.</i></p>
7.	Projekt programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027	<p>Rekomenduje się rozszerzenie zakresu monitorowania Programu o dodatkowe wskaźniki pozyskiwane z Państwowego Monitoringu Środowiska, w celu pełniejszego monitoringu skutków realizacji Programu pod kątem wpływu na stan środowiska. Proponowane dodatkowe wskaźniki, zostały przedstawione w rozdziale 3 Prognozy i w Zał. 5. Wskaźniki te będą stanowić dodatkowe narzędzie (poza Programem) dla monitorowania wpływu realizacji Programu na obszarze województwa.</p>
8.	Projekt programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027	<p>Przy ustalaniu kryteriów wyboru projektów istotne jest, aby promować rozwiązania proekologiczne, umożliwiające ograniczenie wykorzystania zasobów, zwłaszcza zasobów nieodnawialnych.</p>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32020R0741> - aktualne na 03.2022

Lp.	Obszar projektu Programu objęty rekomendacją	Rekomendacje
		W ramach projektów obejmujących rozwój turystyki promowane powinny być projekty obejmujące zrównoważoną turystykę, uwzględniającą poszanowanie stanu środowiska naturalnego i walorów przyrodniczych.
9.	Projekt programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027	Przy ustalaniu kryteriów wyboru projektów proponuje się promowanie zadań uwzględniających dodatkowe rozwiązania prośrodowiskowe, wpływające pozytywnie na środowisko w szerszym aspekcie aniżeli wynikającym z wymagań określonych w Programie (wartość dodana oferowana przez wnioskującego).

W wersji programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 po przeprowadzeniu konsultacji w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko tego dokumentu, zostały wprowadzone zmiany uwzględniające w szczególności wyniki przeprowadzonych konsultacji, uwagi Komisji Europejskiej zgłoszone w lutym 2022 r. w ramach roboczych uzgodnień, zapisy projektu Umowy Partnerstwa przedłożonego Komisji Europejskiej, zapisy linii demarkacyjnej, dotychczasowe wyniki strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz zapisy Kontraktu Programowego dla Województwa Podlaskiego negocjowanego z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego.

W wyniku przedmiotowych zmian uwzględniono w Programie rekomendacje wskazane w powyższej tabeli pod lp. 2 i 6.

W Prognozie odniesiono się również do aspektu rozwiązań alternatywnych. Jednakże ogólny poziom szczegółowości projektu Programu, uniemożliwia przeprowadzenie dokładnych analiz w zakresie możliwych rozwiązań alternatywnych. Natomiast podkreślono w dokumencie aspekty, na które trzeba zwrócić uwagę na etapie planowania, wyboru opcji realizacji działań, ich lokalizacji oraz sposobu funkcjonowania, tj.: aktualny stan środowiska naturalnego, określone dla poszczególnych komponentów cele, obowiązujące ograniczenia ze względu na ochronę poszczególnych komponentów środowiska, potrzebę minimalizowania negatywnych oddziaływań na każdym etapie realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.

3. OPINIE WŁAŚCIWYCH ORGANÓW

Prognoza oddziaływania na środowisko wraz z projektem programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 została przedłożona Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskiemu Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Białymstoku w celu uzyskania opinii, zapewniając jednocześnie wypełnienie zobowiązań

art. 54 ust. 1. ustawy OoŚ.

W dniu 3 marca 2022 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku, pismem znak WOOŚ.410.1.2.2022.JK, przekazał pozytywną opinię do projektu programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Opinia stanowi Załącznik nr 1 do niniejszego Podsumowania.

W dniu 15 lutego 2022 r. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku, przekazał pismem znak NZ.0523.15.2022, pozytywną opinię do projektu programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Opinia stanowi Załącznik nr 2 do niniejszego Podsumowania.

4. ZGŁOSZONE UWAGI I WNIOSKI

Konsultacje społeczne projektu Programu

Zarząd Województwa Podlaskiego w dniu 24 listopada 2021 r. przyjął projekt programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, w wersji do konsultacji społecznych (załącznik do Uchwały Nr 236/4255/2021).

Konsultacje społeczne dokumentu trwały od 25 listopada do 29 grudnia 2021 roku.

Głównym celem konsultacji było pozyskanie uwag i wniosków od jednostek samorządu terytorialnego oraz szeroko rozumianych partnerów społecznych, gospodarczych, organizacji pozarządowych i mieszkańców województwa podlaskiego do projektu Programu. Konsultacje miały charakter otwarty.

Uwagi i wnioski wniesione w trakcie przeprowadzonych konsultacji społecznych projektu programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 przedstawiono wraz ze sposobem rozpatrzenia w Załączniku nr 3 do niniejszego Podsumowania.

Konsultacje społeczne w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Uwagi i wnioski do Prognozy oraz projektu programu FEoP 2021- 2027 można było składać w okresie od 11 lutego 2022 r. do 4 marca 2022 r., w następujący sposób:

- elektronicznie poprzez wypełnienie i przesłanie na adres: konsultacje2030@wrotapodlasia.pl formularza uwag dostępnego na stronie internetowej: <https://rpo.wrotapodlasia.pl/konsultacje/>;
- pisemnie na adres: Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Departament Rozwoju Regionalnego, ul. Poleska 89, 15-874 Białystok;
- bezpośrednio w Kancelarii Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku przy ul. Poleskiej 89, 15-874 Białystok, pokój 20;
- ustnie do protokołu w Sekretariacie Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego przy ul. Poleskiej 89 w Białymstoku.

Informacja na temat terminu konsultacji została opublikowana:

- na stronach internetowych: <https://rpo.wrotapodlasia.pl/konsultacje/>,
<https://bip.wrotapodlasia.pl/>;
- w prasie: Gazecie Współczesnej i Kurierze Porannym;
- na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Dokumentacja była dostępna również w Sekretariacie Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego przy ul. Poleskiej 89 w Białymstoku, gdzie została wyłożona do wglądu.

W trakcie przeprowadzonych konsultacji społecznych Prognozy wraz z projektem programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, nie wniesiono do Prognozy żadnych uwag czy wniosków. Do projektu Programu wniesiono 1 uwagę, przedstawioną w załączniku nr 4 do niniejszego podsumowania.

5. WYNIKI POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCEGO TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Przeprowadzone analizy w ramach Prognozy oddziaływania na środowisko nie wykazały możliwości wystąpienia oddziaływań o zasięgu transgranicznym. Dlatego nie wskazuje się potrzeby przeprowadzenia postępowania w sprawie transgranicznych oddziaływań.

Należy zaznaczyć, iż nie zwalnia to inwestorów z konieczności dokonania indywidualnej oceny oddziaływania pojedynczego projektu na poszczególne komponenty środowiska, która powinna zostać wykonana w ramach procedury związanej z pozyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

6. PROPOZYCJA METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZENIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ

Monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko zobowiązany jest prowadzić organ opracowujący projekt.

Poszczególne cele polityki wspierane w ramach programu regionalnego: Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 będą monitorowane w ramach monitoringu rzeczowego przy pomocy wybranych wskaźników produktu oraz rezultatu. Dla wszystkich programów krajowych i regionalnych obowiązuje wspólna lista wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego, która umożliwi agregację i porównanie wyników poszczególnych programów w ramach podejmowanych interwencji.³ Wskaźniki te są związane z oddziaływaniem projektów zarówno na środowisko przyrodnicze, jak i otoczenie społeczno - gospodarcze i mają wymiar rzeczowy.

³ Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce, Warszawa, listopad 2021 r.

W ramach zaproponowanego w projekcie Programu zestawu wskaźników, zidentyfikowano te, które mają charakter prośrodowiskowy i przedstawiono je w poniższej tabeli.

Tabela 2. Wskaźniki środowiskowe wskazane w projekcie programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Cel szczegółowy	Wskaźnik	Jednostka miary	Rodzaj wskaźnika
2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	produktu
	Wybudowane lub zmodernizowane sieci ciepłownicze i chłodnicze	km	produktu
	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej i ciepłej	MWh/rok	rezultatu
2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej z OZE	szt.	produktu
	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii ciepłej)	MW	produktu
	Liczba wspartych społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej	szt.	produktu
	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia ciepła)	MWh/rok	rezultatu
2(iv) wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania do zmian klimatu	ha	produktu
	Liczba zakupionych wozów pożarniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	szt.	produktu
	Pojemność obiektów małej retencji	tys. m ³	produktu
	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	rezultatu
	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	osoby	rezultatu
	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami	szt.	rezultatu

Cel szczegółowy	Wskaźnik	Jednostka miary	Rodzaj wskaźnika
	żywiłowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)		
Cel szczegółowy 2(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	km	produktu
	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	produktu
	Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych instalacji oczyszczania ścieków	RLM	produktu
	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	osoby	rezultatu
	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	rezultatu
2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów	tony/rok	produktu
	Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	Mg	produktu
	Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)	szt.	produktu
	Odpady zbierane selektywnie	tony/rok	rezultatu
	Odpady poddane recyklingowi	tony/rok	rezultatu
2(vii) wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	produktu
	Powierzchnia obszarów Natura 2000 objętych środkami ochrony i odtworzenia	ha	produktu

Cel szczegółowy	Wskaźnik	Jednostka miary	Rodzaj wskaźnika
rodzajów zanieczyszczenia	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	produktu
	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	rezultatu
2(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	osoby	produktu
	Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania / ładowania)	szt.	produktu
	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	użytkownicy	rezultatu

źródło: Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 03.2022 r.

Ponadto, proponuje się w miarę możliwości i celowości dla zbadania efektów środowiskowych przyjętych celów szczegółowych, wprowadzenie dodatkowych wskaźników monitorujących skutki realizacji programu pod kątem wpływu na stan środowiska. Należy podkreślić, iż zaproponowane poniżej wskaźniki dotyczą monitoringu skutków realizacji Programu na stan środowiska, a nie monitoringu postępu w realizacji poszczególnych działań.

Monitoring stanu środowiska w zakresie wód powierzchniowych, stanu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków flory i fauny, a także monitoring powietrza jest prowadzony w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez GIOŚ. Realizowany jest on zgodnie ze Strategicznym Programem Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020 – 2025. Monitoring i ocena stanu wód podziemnych wykonywane są przez Państwową służbę hydrogeologiczną, którą pełni Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB), na podstawie Programu monitoringu wód podziemnych. Monitoring poszczególnych komponentów środowiska w ramach PMŚ prowadzony jest z różną częstotliwością. Nie wszystkie wskaźniki poddawane są corocznej ocenie. Monitoring w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych oraz gatunków flory i fauny powinien być prowadzony nie rzadziej niż raz na 6 lat. Mając na uwadze powyższe, zaleca się przeprowadzenie monitoringu skutków realizacji programu w połowie jego realizacji oraz po jego zakończeniu. W odniesieniu do różnorodności biologicznej, zaleca się monitoring po zakończeniu realizacji programu.

Tabela 3. Proponowane wskaźniki monitorowania skutków realizacji programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 w zakresie stanu środowiska

Komponent środowiska	Wskaźnik	Jednostka miary	Instytucja prowadząca monitoring	Źródło danych	Stan wyjściowy	Częstotliwość monitorowania	Pożądana zmiana
Klimat i powietrze	Wskaźniki średniego narażenia na pył PM _{2,5} w miastach Polski (aglomeracja białostocka)	µg/m ³	Główny Inspektorat ochrony Środowiska w ramach PMŚ	Obwieszczenie Ministra właściwego do spraw klimatu, w terminie do dnia 30 września każdego roku (na podstawie art. 86b ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska)	wartość wskaźnika w roku wejścia programu w życie	w połowie realizacji programu oraz po jego zakończeniu	↓
	Średnioroczne stężenie pyłu PM _{2,5} w badanych strefach (aglomeracja białostocka, strefa podlaska) - dla wskaźnika ochrona zdrowia	µg/m ³		Roczna ocena jakości powietrza w województwie podlaskim http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/10/publications/	wartość wskaźnika w roku wejścia programu w życie	w połowie realizacji programu oraz po jego zakończeniu	↓
	Średnioroczne stężenie pyłu PM ₁₀ w badanych strefach (aglomeracja białostocka, strefa podlaska) - dla wskaźnika ochrona zdrowia	µg/m ³		Roczna ocena jakości powietrza w województwie podlaskim http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/10/publications/	wartość wskaźnika w roku wejścia programu w życie	w połowie realizacji programu oraz po jego zakończeniu	↓

Komponent środowiska	Wskaźnik	Jednostka miary	Instytucja prowadząca monitoring	Źródło danych	Stan wyjściowy	Częstotliwość monitorowania	Pożądana zmiana
Wody powierzchniowe	Dobry stan monitorowanych jcwp	%	Główny Inspektorat ochrony Środowiska w ramach PMŚ	Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych http://www.gios.gov.pl/pl/component/content/article/8-pms/100-badanie-i-ocena-stanu-rzek	wartość wskaźnika w roku wejścia programu w życie	w połowie realizacji programu oraz po jego zakończeniu	↑
Wody podziemne	Dobry stan monitorowanych jcwpd	%	Państwowa służba hydrogeologiczna w ramach PMŚ	Ocena stanu jednolitych części wód podziemnych http://mjwp.gios.gov.pl/raporty-art/2019.html	wartość wskaźnika w roku wejścia programu w życie	w połowie realizacji programu oraz po jego zakończeniu	↑
Różnorodność biologiczna, flora i fauna oraz obszary chronione; krajobraz	Właściwy (FV) stan siedlisk przyrodniczych	%	Główny Inspektorat ochrony Środowiska w ramach PMŚ	Wyniki monitoringu siedlisk przyrodniczych http://siedliska.gios.gov.pl/pl/wyniki-monitoringu/2015-2018/szczegolowe-wyniki-dla-siedlisk-przyrodniczych	wartość wskaźnika w roku wejścia programu w życie	po zakończeniu realizacji programu	↑

Komponent środowiska	Wskaźnik	Jednostka miary	Instytucja prowadząca monitoring	Źródło danych	Stan wyjściowy	Częstotliwość monitorowania	Pożądana zmiana
	Właściwy (FV) stan gatunków roślin	%		Wyniki monitoringu gatunków roślin http://siedliska.gios.gov.pl/pl/wyniki-monitoringu/2015-2018/szczegolowe-wyniki-dla-gatunkow-roslin-2016	wartość wskaźnika w roku wejścia programu w życie	po zakończeniu realizacji programu	↑
	Właściwy (FV) stan gatunków zwierząt	%		Wyniki monitoringu gatunków zwierząt http://siedliska.gios.gov.pl/pl/wyniki-monitoringu/2015-2018/szczegolowe-wyniki-dla-gatunkow-zwierzat	wartość wskaźnika w roku wejścia programu w życie	po zakończeniu realizacji programu	↑

źródło: opracowanie własne

7. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik nr 1 – Opinia RDOŚ;

Załącznik nr 2 – Opinia PPWIS.

Załącznik nr 3 – Zestawienie uwag i wniosków zebranych w procesie konsultacji społecznych projektu FEoP 2021-2027;

Załącznik nr 4 – Zestawienie uwag i wniosków zebranych w procesie konsultacji społecznych Prognozy wraz z projektem programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027.

Załącznik nr 5 - Zmiana układu Priorytetów i celów szczegółowych pomiędzy projektem programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 z dnia 24 listopada 2021 r. a programem Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, zatwierdzonym decyzją Komisji Europejskiej C(2022) 8892 z dnia 7 grudnia 2022 r.

DK/12152/2022

DRR

2022-03-03

Białystok, 03-03-2022 r.

WOOS.410.1.2.2022.JK

Marszałek Województwa Podlaskiego

Dzi

04.03.2022

Odpowiadając na wniosek z dnia 10 lutego 2022 r. (data wpływu: 11 lutego 2022 r.) w sprawie zaopiniowania projektu programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021- 2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, **Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku, jako organ właściwy do wydawania opinii w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko**, zgodnie z art. 54 ust 1 oraz art. 46 ust 1 pkt. 2, art. 57 ust. 1 pkt. 2, art. 131 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 ze zm.)

opiniuje pozytywnie projekt programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Projekt Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 ma sprzyjać realizacji misji, która została określona w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, tj.: *Ambitne Podlaskie* i realizacji celów. W projekcie Programu określono cel główny, stanowiący odpowiedź na zidentyfikowane wyzwania rozwojowe analizowanego obszaru: dążenie do osiągnięcia pozycji dobrze rozwiniętego oraz atrakcyjnego pod względem jakości życia regionu dzięki wykorzystaniu potencjałów rozwojowych i najnowocześniejszych technologii oraz unikalnych walorów środowiska, bogatego dziedzictwa kulturowego, wysokiego poziomu kompetencji mieszkańców i inicjatyw lokalnych.

Zakres interwencji w ramach projektu Programu został określony w obrębie 7 priorytetów i 2 priorytetów pomocy technicznej:

- Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie;
- Priorytet II: Region przyjazny środowisku;
- Priorytet III: Lepiej skomunikowany region;
- Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości (EFRR);
- Priorytet V: Partnerskie Podlaskie;
- Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego (EFS+);
- Priorytet VII: RLKS (EFS+);
- Priorytet VIII: Pomoc techniczna EFRR;
- Priorytet IX: Pomoc techniczna EFS+.

W ramach ww. priorytetów wskazano cele szczegółowe oraz określono typy projektów. W projekcie Programu skupiono się na celach określonych w pakiecie legislacyjnym na lata 2021 - 2027 oraz wyzwaniach zawartych w krajowych dokumentach strategicznych.

Przedłożona prognoza odniosła się do ustalonego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie pismem z dnia 4 czerwca 2021 r znak: WPN.411.2.3.2021.AR. W prognozie zidentyfikowano, przeanalizowano i oceniono stosownie do zawartości i stopnia szczegółowości informacji zawartych w projektowanym dokumencie, przewidywane

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

ul. Dajłidy Fabryczne 23, 15-554 Białystok, tel.: 85 74-06-981 wew.10, 85 74-03-380 wew. 10, fax: 85 74-06-982, biuro.bialystok@rdos.gov.pl, bialystok.rdos.gov.pl

oddziaływania planowanych zamierzeń na poszczególne elementy środowiska. Określono też skutki, jakie w przyszłości mogą być efektem realizacji tego dokumentu na stan środowiska naturalnego oraz na zlokalizowane na terenie województwa podlaskiego obszary podlegające ochronie na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. W stosunku do zidentyfikowanych zagrożeń zaproponowano rozwiązania mające na celu ich eliminację i ograniczenie, poprzez wskazanie działań zabezpieczających i minimalizujących przewidywane negatywne oddziaływania.

W prognozie przedstawiono także ponadlokalne i lokalne wymogi ochrony środowiska wynikające z dokumentów strategicznych (międzynarodowych, krajowych i lokalnych), z którymi projekt programu jest powiązany, takich jak m.in.:

- Pakiet klimatyczno – energetycznym (przyjętym przez Komisję Europejską);
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030;
- Polityka Ekologicznej Państwa,
- Krajowy Program Oczyszczania Kraju z Azbestu,
- Krajowy Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- aktualna Strategia Województwa Podlaskiego;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego;
- Aktualny Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego,
- Aktualny Program Ochrony Powietrza dla strefy aglomeracja białostocka,
- Aktualny Program Ochrony Powietrza dla strefy podlaskiej;
- aktualny Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego,

stwierdzając zgodność przedłożonego Planu z celami i kierunkami w/w dokumentów.

W Prognozie dokonano oceny wpływu poszczególnych priorytetów, celów szczegółowych i typów projektów. Należy zwrócić uwagę na ogólny charakter ocenianego dokumentu i wskazywane typy projektów, bez konkretnych danych na temat parametrów inwestycji (m.in.: lokalizacji, skali i powierzchni zabudowy), stanowiących podstawę wykonania szczegółowych analiz wpływu. W związku z powyższym ocena wpływu została dostosowana do stopnia szczegółowości analizowanego projektu Programu i w ramach niniejszej Prognozy dokonano analizy wpływu identyfikując możliwe potencjalne oddziaływania, wskazując ich charakter, rodzaj i czas trwania. W sytuacji zidentyfikowania możliwego potencjalnego oddziaływania o charakterze negatywnym zaproponowano działania minimalizujące, ograniczające wpływ. Zidentyfikowano m.in. następujące oddziaływania o charakterze pozytywnym w odniesieniu do środowiska naturalnego i zdrowia, jakości życia ludzi t.j.:

- redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz poprawa stanu środowiska, w tym jakości powietrza i pozytywny wpływ na zdrowie ludzi,
- redukcja emisji zanieczyszczeń przedostających się do środowiska naturalnego, w wyniku realizacji projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami oraz rozwoju technologii i innowacyjnych prośrodowiskowych rozwiązań (ograniczenie/likwidacja problemu tzw. dzikich wysypisk odpadów, redukcja ilości odpadów trafiających na składowiska, zmniejszenie/ograniczenie odprowadzania do wód lub do ziemi nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków komunalnych i bytowych),
- poprawa stanu ekologicznego wód powierzchniowych, stanu ilościowego wód podziemnych w efekcie realizacji projektów z zakresu wspierania OZE (ograniczenie zapotrzebowania na wodę) w wyniku zwiększenia retencyjności zlewni oraz realizacji projektów z zakresu wprowadzenia nowoczesnych rozwiązań, skutkujących oszczędnością zasobów wód,
- ograniczenie wykorzystania zasobów nieodnawialnych poprzez rozwój OZE poprzez poprawę efektywności energetycznej, wdrażanie innowacyjnych rozwiązań, działalność badawczo-rozwojową,

- ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej na obszarach cennych przyrodniczo i poprawa stanu środowiska przyrodniczego, poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, ochrona ekosystemów, pośrednio w wyniku redukcji emisji zanieczyszczeń, zwiększenia retencyjności zlewni i rozwoju ekologicznych rozwiązań.

W prognozie oddziaływania na środowisko przeanalizowano oddziaływanie realizacji programu na obszary chronione na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Jak wynika z przedłożonej prognozy: *„Oceniany w ramach niniejszej Prognozy projekt Programu, ma charakter ogólny i ramowy. Nie wskazuje się konkretnych lokalizacji planowanych inwestycji, ich parametrów technicznych, sposobu realizacji i prowadzenia prac budowlanych. Na obecnym etapie nie można stwierdzić, czy któraś z inwestycji planowanych w ramach projektu Programu będzie realizowana w granicach obszarów prawnie chronionych. Niemniej jednak w toku przeprowadzanej oceny oddziaływania poszczególnych działań na środowisko przyrodnicze, w tym na obszary chronione, brano pod uwagę taką ewentualność. (...) znaczna część z inwestycji planowanych do realizacji w ramach projektu Programu, w aspekcie długoterminowym nie będzie miała wpływu na różnorodność biologiczną oraz obszary chronione. Dla większości inwestycji, wpływ ten będzie lokalny i ograniczony do etapu prowadzenia prac budowlanych. Do inwestycji o potencjalnym oddziaływaniu na florę i faunę oraz o możliwym oddziaływaniu na siedliska zlokalizowane w ramach sieci obszarów Natura 2000 na etapie eksploatacji zaliczono: drogi, turbiny wiatrowe, zbiorniki małej retencji, oczyszczalnie ścieków. Dodać należy, że stwierdzone potencjalne oddziaływanie na obecnym etapie ma charakter hipotetyczny. Przeprowadzenie rzeczywistej oceny zagrożenia dla obszarów chronionych wymaga szczegółowych danych na temat inwestycji, w tym parametrów technicznych oraz planowanych do zastosowania działań minimalizujących i kompensacyjnych. Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, objęte zostaną procedurą uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w ramach której określony zostanie wpływ inwestycji na środowisko oraz zaproponowane zostaną działania minimalizujące, a w przypadku stwierdzenia znaczącego oddziaływania – również kompensacyjne. Na etapie sporządzania prognozy dla projektu Programu, nie zidentyfikowano znaczącego negatywnego oddziaływania wynikającego z realizacji ocenianego dokumentu na funkcjonowanie sieci obszarów Natura 2000, bądź innych form ochrony przyrody.”*

Jednocześnie z zapisów prognozy wynika, że realizacja planowanych zamierzeń zawartych w Planie, nie będzie powodować znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Biorąc powyższe pod uwagę, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku opiniuje pozytywnie projekt programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021 - 2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko w zakresie swoich kompetencji.

Jednocześnie RDOŚ w Białymstoku informuje, że mimo, iż prognoza wyklucza znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym walory przyrodnicze, ewentualne niezidentyfikowane na tym etapie planowania zagrożenia w stosunku do środowiska i znajdujących się form ochrony przyrody, które mogą wynikać ze szczegółowego rozpoznania środowiska w kolejnych etapach przygotowania dokumentacji związanej z realizacją zamierzeń inwestycyjnych - będą szczegółowo rozpatrywane na etapie wydawania indywidualnych decyzji.

Zgodnie z art. 21 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 ze zm.) informacja o niniejszej opinii została

umieszczona w publicznie dostępnym wykazie danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Białymstoku
Dorian Kozłowski
Naczelnik Wydziału
Ocen Oddziaływania na Środowisko
/podpisano elektronicznie/

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
W BIAŁYMSTOKU

15-099 Białystok, ul. Legionowa 8
tel. sekr. 85 732-70-22, 85 740-85-41, centr. 85 740-85-40,
fax. 85 740-48-99, e-mail: sekretariat@bialystok.wsse.gov.pl, www.wsse.bialystok.pl

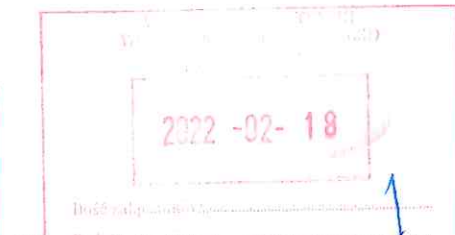
PODLASKI PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI
INSPEKTOR SANITARNY
w Białymstoku
15-099 Białystok, ul. Legionowa 8
tel. sekr. (85) 732-70-22, fax (85) 740-48-99
centr. tel. (85) 740-85-40

NZ.0523.15.2022

18/02/2022 08:31
DK/8680/2022

5r0D5SEoI

Marszałek Województwa Podlaskiego

ul. Wyszyńskiego 1

15-888 Białystok

DRR-I
24/02/2022

OPINIA NR 27/NZ/2022

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku działając na podstawie art. 54 ust. 1 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 2373 z późn. zm.) po zapoznaniu się z pismem Pana Artura Kosickiego – Marszałka Województwa Podlaskiego, z dnia 10.02.2022 r. znak: DRR- I.410.27.3.2021 oraz przedłożoną dokumentacją w sprawie zaopiniowania projektu programu „Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko

**opiniuje pozytywnie projekt programu
„Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027”
wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.**

UZASADNIENIE

W dniu 11.02.2022 r. (data wpływu pisma) Pan Artur Kosicki – Marszałek Województwa Podlaskiego zwrócił się do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku z wnioskiem dotyczącym zaopiniowania projektu programu „Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku po zapoznaniu się z przedłożoną dokumentacją stwierdza, że program „Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata

2021-2027” ma sprzyjać realizacji misji, która została określona w „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030”, tj.: „Ambitne Podlaskie” oraz wizji rozwoju regionu w 2030 roku, określonej jako „Podlaskie: przedsiębiorcze – partnerskie – perspektywiczne”. Przedmiotowy dokument stanowi jednocześnie instrument realizacji „Umowy partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce”, która określa strategię interwencji funduszy europejskich w ramach unijnej polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2021- 2027. Poddawane analizie opracowanie jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Realizuje pięć celów „Polityki Spójności” określonych w pakiecie legislacyjnym na lata 2021-2027, tj.:

- bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej;
- bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz zrównoważonej mobilności miejskiej;
- lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności;
- Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych;
- Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych.

W projekcie przedmiotowego programu określono cel główny, stanowiący odpowiedź na zidentyfikowane wyzwania rozwojowe analizowanego obszaru: „Dążenie do osiągnięcia pozycji dobrze rozwiniętego oraz atrakcyjnego pod względem jakości życia regionu dzięki wykorzystaniu potencjałów rozwojowych i najnowocześniejszych technologii oraz unikalnych walorów środowiska, bogatego dziedzictwa kulturowego, wysokiego poziomu kompetencji mieszkańców i inicjatyw lokalnych”. Zakres interwencji w ramach „Funduszy Europejskich dla Podlaskiego...” został określony w obrębie 7 priorytetów i 2 priorytetów pomocy technicznej:

- Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie;
- Priorytet II: Region przyjazny środowisku;
- Priorytet III: Lepiej skomunikowany region;
- Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości;
- Priorytet V: Partnerskie Podlaskie;
- Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego;

- Priorytet VII: Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność;
- Priorytet VIII: Pomoc techniczna Europejskiego Funduszu Rozwoju Lokalnego;
- Priorytet IX: Pomoc techniczna Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

W ramach ww. priorytetów wskazano cele szczegółowe oraz określono typy projektów. W przedmiotowym dokumencie skupiono się na celach określonych w pakiecie legislacyjnym na lata 2021 - 2027 oraz wyzwaniach zawartych w krajowych dokumentach strategicznych. Działania wynikające z „Funduszy Europejskich dla Podlaskiego...” współfinansowane będą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Załączona do wniosku prognoza oddziaływania na środowisko zawiera m.in. następujące wskazania mające na celu przeciwdziałanie potencjalnym negatywnym oddziaływaniom, wynikającym z ustaleń projektu programu „Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027”, na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego, w tym ludzi:

- prace terenowe należy prowadzić w możliwie najkrótszym czasie;
- organizację placu budowy należy prowadzić z wykorzystaniem istniejących dróg dojazdowych i terenów utwardzonych;
- należy stosować sprzęt budowlany w dobrym stanie technicznym, spełniający ustalone wymagania ochrony środowiska;
- należy maksymalnie ograniczyć czas pracy maszyn na biegu jałowym;
- place budowy należy lokalizować poza terenami cennymi przyrodniczo;
- do minimum należy ograniczyć przekształcanie powierzchni ziemi, wycinkę drzew oraz usuwanie roślinności;
- należy zapewnić zaplecze sanitarne pracownikom budowy;
- należy w sposób właściwy segregować, magazynować oraz zagospodarować powstające na etapie budowy odpady oraz zabezpieczyć miejsce ich magazynowania;
- prace terenowe należy prowadzić w sposób niezakłócający stosunków wodnych;
- tereny budowy należy wyposażyć w sorbenty służące neutralizacji potencjalnych wycieków zanieczyszczeń, zwłaszcza ropopochodnych;
- prace budowlane należy prowadzić wyłącznie w porze dziennej;
- w przypadku odnalezienia przedmiotu mogącego być zabytkiem należy postępować zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- należy unikać budowy nowych inwestycji na terenach o wysokich wartościach przyrodniczych;
- należy stosować ekrany akustyczne, nasadzenia roślinności izolacyjnej, nasypy ziemne, tunele oraz ciche nawierzchnie dróg w celu redukcji hałasu;

- należy stosować urządzenia oczyszczające wody opadowe, w celu ochrony gleb oraz wód powierzchniowych i gruntowych;
- należy prowadzić zrównoważoną turystykę, z poszanowaniem walorów środowiska przyrodniczego;
- należy właściwie wyposażać miejsca odpoczynku turystów (kosze, ławki, sanitariaty);
- należy wyznaczać strefy i szlaki przeznaczone dla danych form turystyki;
- należy stosować urządzenia minimalizujące presję turystów w strefie szlaku i poboczy (barierki i poręcze, wyraźne granice strefy szlaku, tworzyć miejsca zagospodarowanego odpoczynku);
- należy prowadzić działalność edukacyjną w zakresie zrównoważonej turystyki, co zminimalizuje poziom zniszczeń w środowisku;
- należy w sposób właściwy organizować i lokalizować infrastrukturę turystyczną;
- tereny o najwyższych walorach przyrodniczych należy zachować wyłącznie dla ekoturystyki.

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku z uwagi na fakt, że po zastosowaniu powyższych rozwiązań ewentualne negatywne oddziaływanie wynikające z realizacji założeń projektu programu „Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027” zostanie ograniczone tak, aby nie stwarzało zagrożenia dla zdrowia ludzi, postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na niniejszą opinię nie służy zażalenie

p.o. Podlaskiego Państwowego
Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego
w Białymstoku

Ewa Jakubowicz

Załącznik nr 3. Zestawienie uwag i wniosków zebranych w procesie konsultacji społecznych projektu FEoP 2021-2027

L.p.	Zgłaszający	Rozdział programu, którego dotyczy uwaga	Priorytet / cel szczegółowy, którego dotyczy uwaga	Część dokumentu, do której zgłaszana jest uwaga	Numer strony, na której znajduje się zapis	Zapis w projekcie programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027, do którego zgłaszana jest uwaga	Treść uwagi lub proponowany zapis	Uzasadnienie uwagi	Rozstrzygnięcie uwagi	Uzasadnienie
1	Osoba fizyczna	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.7. Cel szczegółowy (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej (Działanie 2.7)	Interwencja w ramach Funduszy / Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	68	zatoki; inteligentne systemy transportowe	czy da się zapisać w dokumencie tekst, według którego np niedopuszczalne będzie stosowanie zatok autobusowych w miastach powyżej 40 tys. mieszkańców oraz nie niedopuszczalne będzie stosowanie inteligentnych systemów transportowych do dyskryminacji pieszych i rowerzystów	zatoki autobusowe w miastach upośledzają transport publiczny i faworyzują indywidualny transport samochodowy. Na zachodzie EU praktycznie nie stosuje się zatok autobusowych w terenie zabudowanym. Inteligentne Systemy Transportowe to broń obosieczna. Miasto Białystok wykorzystuje swój ITS do dyskryminacji pieszych i rowerzystów (na wielu skrzyżowaniach nie otrzymują zielonego dopóki nie wcisną przycisku).	uwaga nieuwzględniona	Ewentualne ograniczenia dotyczące realizacji projektów muszą wynikać z przepisów prawa w danej dziedzinie.
2	Osoba fizyczna	2. Priorytety	2.1.3. Priorytet III: Lepiej skomunikowany region / 2.1.3.1. Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem	75	brak	Proszę o uwzględnienie infrastruktury kolejowej i rowerowej	Transport samochodowy jest najbardziej szkodliwym rodzajem transportu. Proszę o uwzględnienie w planie także tych mniej szkodliwych i bardziej pożądanych: kolejowego i rowerowego.	uwaga nieuwzględniona	Wsparcie transportu kolejowego zgodnie z UP i linią demarkacyjną będzie realizowane z poziomu krajowego. Wsparcie infrastruktury rowerowej może być elementem realizowanych inwestycji drogowych.

			zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności (...) (Działanie 3.1)	planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych						Wsparcie na rzecz infrastruktury rowerowej ujęte zostało w ramach Działania 2.7 w ramach tzw. mobilności miejskiej.
3	Comarch SA	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.1. Cel szczegółowy (i): Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii (Działanie 1.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	26	Wsparcie technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach będzie możliwe do realizacji jako element projektów z zakresu B+R+I.	Wsparcie technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach (w tym systemów ERP) będzie możliwe do realizacji jako element projektów z zakresu B+R+I.	Wdrożenie do działalności przedsiębiorstwa innowacji produktowej lub innowacji procesowej, może zostać oparte na systemach informatycznych wspierających procesy produkcyjne i logistyczne w firmie. W ramach etapu wdrożeniowego nie powinno więc zabraknąć możliwości dofinansowania systemów ERP najnowszej generacji, w modelu tradycyjnym i rozwiązań w modelu Software as a Service (SaaS), odpowiadających na potrzeby nowoczesnej produkcji (współpracujących z infrastrukturą IoT, zawierających rozwiązania Omnichannel, automatyzację i robotyzację procesów).	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Zapis nie wyklucza możliwości wsparcia tego rodzaju systemów, kwestia zbyt szczegółowa na poziom zapisu programu, do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi.
4	Comarch SA	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.1. Cel szczegółowy (i): Rozwijanie i wzmacnianie	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	26	Ponadto, niezbędny jest rozwój kompetencji (jako element projektu) w	Ponadto, niezbędny jest rozwój kompetencji (jako element projektu) w przedsiębiorstwach oraz konsorcjach, w zakresie prowadzenia badań, wdrażania	Wśród kluczowych kompetencji, które będą wspierane nie zostały wskazane podnoszenie wiedzy i umiejętności cyfrowych pracowników i kadry zarządzającej,	uwaga nieuwzględniona	Wskazany zapis nie wyklucza możliwości wsparcia tego rodzaju kompetencji jeżeli są one związane z wdrażaniem innowacji - nie mogą być jednak

			<p>zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii (Działanie 1.1)</p>			<p>przedsiębiorstwach oraz konsorcjach, w zakresie prowadzenia badań oraz wdrażania innowacji.</p>	<p>innowacji oraz kompetencji cyfrowych.</p>	<p>niezbędne dla podniesienia innowacyjności przedsiębiorstwa. Na etapie wdrożenia produktu/ usługi do działalności przedsiębiorstwa, niezbędne są dedykowane szkolenia pracowników w obszarze obsługi nowego programowania czy sprzętu. Takie dedykowane i praktyczne szkolenia dotyczące obsługi nowych procesów wynikających z wdrożenia systemów informatycznych, prowadzone są przez producentów oraz firmy wdrożeniowe. Ograniczenie możliwości prowadzenia szkoleń do certyfikowanych instytucji szkoleniowych ogranicza możliwość szybkiego i skutecznego przeszkolenia pracowników w obszarze umiejętności cyfrowych.</p>		<p>realizowane w tym działaniu bez powiązania z prowadzeniem badań lub wdrażaniem innowacji.</p>
5	Comarch SA	2. Priorytety	<p>2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności</p>	<p>Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań</p>	35	<p>Wsparcie przeznaczone zostanie na wdrożenie innowacji w zakresie produktów/ usług oraz procesów,</p>	<p>Wdrożenie innowacji może zostać oparte na rozwiązaniach IT najnowszej generacji. Katalog kosztów kwalifikowanych powinien obejmować kompletny koszt inwestycji informatycznej.</p>	<p>Dla rosnącego sektora mikro i małych przedsiębiorstw o niskim potencjale innowacyjnym i ograniczonych zasobach pozwalających na prowadzenie własnej działalności B+R, skorzystanie z dostępnych rozwiązań</p>	<p>uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi</p>	<p>Kwestia zbyt szczegółowa na poziom zapisu programu, do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi.</p>

			<p>ści MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3)</p>			<p>w szczególności wykorzystujących zielone technologie, GOZ, Przemysł 4.0, automatyzację, cyfryzację i sztuczną inteligencję.</p>		<p>informatycznych najnowszej generacji, zawierających elementy sztucznej inteligencji (AI), Internetu rzeczy (IoT) czy Business Intelligence (BI), to możliwość cyfryzacji, automatyzacji i robotyzacji procesów. Firmy mogą rozwijać nowe lub znacząco ulepszone produkty i procesy oraz prowadzić je szybko do obiegu gospodarczego w oparciu o innowacyjne oprogramowanie dostępne na polskim rynku, licencje w modelu stacjonarnym i w modelu Software as a Service (SaaS). Kompletne inwestycja z zakresu cyfryzacji obejmuje kilka elementów. Koszt zakupu samych licencji na oprogramowanie stanowi jedynie część kompletnej inwestycji IT, zdarza się, że mniejszą niż koszt usługi wdrożeniowej. W przypadku firm produkcyjnych, rozwiązanie musi zostać dostosowane do specyfiki danej produkcji. Kompletna usługa wdrożeniowa powinna obejmować następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analiza 	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

								<p>przedwdrożeniowa,</p> <ul style="list-style-type: none"> • instalacja systemu, • konfiguracja, • migracja danych, • szkolenia pracowników, • asysta, • implementacje. <p>Alternatywą dla oprogramowania stacjonarnego jest oprogramowanie w modelu chmurowym (SaaS) wymagające mniejszych nakładów na wdrożenie.</p>		
6	Osoba fizyczna	3. Plan finansowy	n/d	n/d	154	Podział środków na poszczególne priorytety.	<p>FEdP ma najmniejszy budżet z wszystkich województw tzw. Polski Wschodniej. W latach 2021-2027, mieszkańcy naszego regionu oraz przedsiębiorcy prowadzący tu działalność, dostaną znacznie mniej środków niż województwa lubelskie, podkarpackie czy warmińsko-mazurskie, oraz mniej niż świętokrzyskie. Dla uwidocznienia skali zjawiska, województwo warmińsko-mazurskie dostanie około pół miliarda euro więcej! W tym kontekście kluczowe staje się efektywne wydawanie środków, aby zapewnić rozwój naszego regionu. W przeciwnym razie województwo</p>	<p>Każdy dodatkowy procent przekazany na priorytet I to ponad 9 milionów euro dla podlaskich przedsiębiorców. Środki na wsparcie priorytetu I powinny stanowić co najmniej 21% środków z EFRR przewidzianego dla naszego regionu. Oznaczałoby to ponad 150 milionów złotych dla naszych rodzimych firm na innowacje i rozwój działalności.</p>	uwaga nieuwzględniona	<p>Zaproponowany w projekcie FEdP podział środków na poszczególne priorytety jest wypadkową poziomów koncentracji środków na poszczególne Cele Polityki oraz na cele klimatyczne, określonych dla programu regionalnego. Zgodnie z warunkami określonymi przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, alokacja na CP1 w ramach programu regionalnego dla województwa podlaskiego powinna wynosić 14,84% środków EFRR, natomiast w projekcie FEdP zaproponowano 17,13%. Należy zwrócić uwagę, że</p>

						<p>podlaskie, w perspektywie kolejnych 10-20 lat, może spaść w rankingu zamożności województw i na lata zostać relegowane do roli rezerwatu i skansenu reszty Polski. Najbardziej prorozwojowym priorytetem, od którego najbardziej zależy pozycja województwa podlaskiego, jest priorytet I. To przedsiębiorczość i innowacyjność stanowi podstawę, która może zapewnić prosperity regionu. brak tych czynników z kolei spowodują zastój i utratę perspektyw, a w konsekwencji dalszy odpływ cennego kapitału ludzkiego. Na realizację Priorytetu I w FEoP przewidziano lekko ponad 17% środków z EFRR. Dla porównania, na Priorytet II przeznaczono ponad 46%! W tym samym czasie województwo Warmińsko-Mazurskie w swoim programie przewidziało ok. 25% środków z EFRR na przedsiębiorczość oraz około 38% na środowisko (Priorytet</p>			<p>województwo warmińsko-mazurskie ma znacznie wyższą alokację na program niż podlaskie, co wynika z algorytmu podziału środków przyjętego na poziomie krajowym, który powiązany jest m.in. z liczbą ludności. Należy podkreślić także, że część działań, które będą realizowane w CP2 skierowanych jest do sektora przedsiębiorstw, np.: efektywność energetyczna, produkcja energii ze źródeł odnawialnych czy działania z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

						<p>2+3 FEWM).</p> <p>Czy Województwo Podlaskie jest tak zdewastowane ekologicznie, że musi prawię połowę środków przeznaczać na priorytety związane z ochroną środowiska? W tym miejscu warto dodać, że województwo śląskie na analogiczne działania w pierwszym projekcie programu operacyjnego na lata 2021-2027 przeznaczyło tylko około 35% swoich środków z EFRR. Jaki zamysł stoi za tak rażącymi faworyzowaniem jednego priorytetu, w dodatku priorytetu, który nie przejawia sam w sobie potencjału rozwojowego?</p> <p>Podlaskie jako region nie jest potentatem produkcji rozwiązań proekologicznych, nie posiadamy przemysłu, który prowadzi na masową skalę eksport tego typu rozwiązań. Propozycja zmian - redukcja środków przeznaczonych na II priorytet do 35-40% środków z EFRR. Wzrost środków na priorytet I do co najmniej 21%.</p>			
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--

7	Kampania Przeciw Homofobii	4. Warunki podstawowe	n/d	n/d	156	BRAK zapisu/ samooceny stworzenia skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej	Przez wzgląd na niedokonanie samooceny stworzenia skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej, wskazujemy warunki brzegowe, które powinny zostać spełnione, aby uznać, iż województwo pomorskie dopełniło swoich obowiązków wynikających z RWP: a) Wskazanie, które przepisy Karty praw podstawowych mają zastosowanie do obszarów wsparcia wskazanych w programie. b) Ustanowienie kwestii dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową osobnym punktem każdej dokonywanej oceny. c) Osobne badanie przestrzegania zasady równego traktowania osób LGBT+ w ramach rozpatrywania wniosków o dofinansowanie. d) Zaangażowanie podmiotów reprezentujących	Po pierwsze, nie jest sprecyzowane, jakie będą podstawy przygotowania oceny adekwatności artykułów Karty praw podstawowych do tworzonych programów. Póki co nie została opracowana i przekazana do wglądu organizacjom pozarządowym metodologia dokonywania oceny, przesłanki stwierdzenia adekwatności konkretnych praw podstawowych do obszarów wspieranych przez dany program, a także profil zawodowy osób dokonujących oceny, w tym ich merytoryczne przygotowanie do dokonywania skomplikowanej analizy stosowności unijnych praw podstawowych oraz trudno ocenić, co zostanie zawarte w jej ostatecznej wersji. Zgodnie z zasadą wielopoziomowego zarządzania i podejściem oddolnym, państwo członkowskie angażuje podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie w proces przygotowywania, wdrażania i ewaluacji	uwaga uwzględniona	Odniesienia do pozostałych warunków podstawowych zostaną zamieszczone na dalszym etapie prac (w projekcie FEEdP wskazano: do uzupełnienia na dalszym etapie prac), gdyż wymagają one pozyskania informacji z poziomu krajowego. Jednocześnie w treści uwagi wskazano województwo pomorskie.
---	----------------------------	-----------------------	-----	-----	-----	---	---	---	--------------------	---

						<p>społeczeństwo obywatelskie w proces przygotowywania kryteriów i procedur wyboru operacji finansowych przy pomocy funduszy europejskich.</p> <p>e) Uwzględnienie w wytycznych i instrukcjach dla beneficjentów, informacji o konieczności spełnienia horyzontalnego warunku podstawowego przestrzegania Karty praw podstawowych, w tym niedyskryminacji osób LGBT+.</p> <p>f) Zaangażowanie podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w proces przygotowywania wytycznych i instrukcji dla beneficjentów.</p> <p>g) Zagwarantowanie rozpatrywania skarg na naruszenia Karty praw podstawowych przez bezstronne i niezależne organy.</p> <p>h) Opracowanie szkolenia nt. horyzontalnego warunku podstawowego w zakresie Karty praw podstawowych i jego</p>	<p>programów. Przedstawiona procedura dokonywania oceny adekwatności programów z Kartą praw podstawowych na żadnym etapie nie uwzględnia udziału społeczeństwa obywatelskiego.</p> <p>Zarządy Województw pełniące funkcję instytucji zarządzających zobowiązane są do przestrzegania postanowień Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w zakresie sporządzania dokumentów programowych, ustanawiania systemów zarządzania, monitorowania i kontroli programów, w tym ustanowienia niedyskryminacyjnych kryteriów i procedur wyboru operacji finansowanych z funduszy europejskich oraz powołanie komitetów monitorujących, oraz wdrażanie programów i wykonywanie działań. W związku z tym pozostawienie całości odpowiedzialności za przestrzeganie warunku podstawowego dot. skutecznego stosowania i</p>		
--	--	--	--	--	--	---	---	--	--

							obligatoryjne przeprowadzenie wśród wszystkich pracowników instytucji zarządzających i instytucji pośredniczących zaangażowanych w opracowywanie i wdrażanie programów finansowanych z funduszy europejskich, w tym osobne uwzględnienie w nim przesłanki orientacji seksualnej i tożsamości płciowej.	wdrażania przepisów Karty praw podstawowych „na barkach” Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej jest w pełni bezzasadne. Zgodnie z RWP przy przygotowywaniu programu należy wykazać spełnienie wszystkich kryteriów wymaganych przez warunek podstawowy i dokonać samooceny. Sprecyzowane w tym punkcie działania są w naszej opinii minimum niezbędnym do uznania przez instytucję zarządzającą.		
8	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia (...) (Działanie 4.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	80	Uwaga do całości fragmentu o Powiązanych rodzajach działań	a) Doprecyzowanie sposobu poprawy równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie. b) Przy określaniu w/w sposobów uwzględnianie potrzeb osób LGBT+, które są dyskryminowane i szczególnie narażone na przemoc. c) Wprowadzenie edukacji antydyskryminacyjnej i seksualnej w systemie	Szczególna sytuacja osób LGBT uzasadnia uwzględnianie tej grupy osób wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby. Kształcenie i	uwaga niezasadna	Zakres typów projektów wynika z rozporządzeń unijnych, Linii demarkacyjnej, Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Działanie 4.1 dotyczy infrastruktury a nie działań "miękkich, szkoleniowych". Zapisy dokumentu nikogo nie dyskryminują. Każdy niezależnie od płci, orientacji seksualnej ma prawo na równych zasadach korzystać z infrastruktury edukacyjnej. Działania na rzecz zapewnienia

						<p>kształcenia dzieci i młodzieży, a także kształcenia oraz doskonalenia nauczycieli i nauczycielek.</p> <p>d) Zapewnienie odpowiedniego wsparcia psychologicznego dla osób LGBT+</p>	<p>wychowywanie młodego pokolenia w przekonaniu o równości wszystkich ludzi bez względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową jest fundamentem rozwoju demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego. Jednocześnie edukacja antydyskryminacyjna i seksualna jest zaniedbanym obszarem w polskiej edukacji, a dobrostan uczniów i uczennic LGBT+ w polskich szkołach jest na alarmująco niskim poziomie.</p> <p>Brak jest treści programowych obejmujących wiedzę na temat mechanizmów dyskryminacji. Kompetencje nauczycieli i osób szkolących w zakresie reagowania na dyskryminację i przeciwdziałania jej powinny zostać podniesione i uzupełnione o wiedzę z zakresu mowy nienawiści i przemocy motywowanej nienawiścią oraz zjawisk przemocy ze względu na orientację seksualną czy tożsamość płciową.</p> <p>Szkoła, w której</p>	<p>równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.</p>
--	--	--	--	--	--	---	--	---

							<p>występuje homofobiczna czy transfobiczna przemoc, jest szkołą niebezpieczną, a dostęp młodzieży do wysokiej jakości edukacji równościowej i antydyskryminacyjnej jest utrudniony.</p> <p>W Polsce, jak wynika z raportu KPH, 26% incydentów przemocowych doświadczonych przez młodzież LGBT+ miało miejsce w szkole, a w 19,1% przypadków sprawcami byli koleżanki i koledzy ze szkoły.</p> <p>Nieheteronormatywna młodzież szkolna, częściej niż dorośli, czuje się osamotniona (70,3%), miewa myśli samobójcze (69,4%), częściej też ma objawy depresji.</p> <p>Jednocześnie, jak wynika z badań KPH, kadra szkolna w Polsce nie posiada wiedzy, jak z homo- i transfobiczną przemocą rówieśniczą sobie radzić. Nie posiada również umiejętności, by robić to skutecznie, przyznając, że podstawa programowa niewystarczająco włącza tematy orientacji seksualnych i tożsamości płciowych do programu</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								<p>nauczania.</p> <p>Powołując się na szczegółowy cel zawarty w Artykule 4(h) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013, który zakłada wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji i biorąc pod uwagę powyższą statystykę uważamy, iż należy wskazać młodzież LGBT+ jako osoby, którym wsparcie w procesie kształcenia i edukacji jest wysoce potrzebne i niezbędne do prawidłowego rozwoju. Zajęcia antydyskryminacyjne mają znaczący wpływ i przełożenie na kształtowanie prawidłowych postaw młodych ludzi.</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wsparcie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach (...) (Działanie 4.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	84	Uwaga do całości fragmentu o Powiązanych rodzajach działań	<p>a) Doprecyzowanie sposobu poprawy jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy.</p> <p>b) Przy określaniu w/w sposobów uwzględnianie potrzeb osób LGBT+, które są dyskryminowane i znajdują się w kryzysie mieszkaniowym, ze szczególnym uwzględnieniem osób nieletnich.</p> <p>c) Utworzenie hosteli/domów interwencyjnych dla osób LGBT+</p> <p>d) Wdrożenie warsztatów, szkoleń i kampanii, których celem byłoby zwiększenie inkluzyjności wobec osób nieheteronormatywnych w placówkach społecznych.</p> <p>e) Wdrożenie świadczenia środowiskowych form indywidualnego wsparcia w miejscu zamieszkania skierowanych do osób doświadczających przemocy ze względu na przynależność do</p>	<p>Szczególna sytuacja osób LGBT uzasadnia uwzględnianie tej grupy osób wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby.</p> <p>Niezwykle istotne jest uwzględnienie podczas wszystkich działań, iż wśród osób starszych, z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych są też należące do społeczności LGBT+. W świetle powyższego pamiętać trzeba o zapewnieniu wsparcia psychologicznego dla osób starszych i niepełnosprawnych, borykających się również z poczuciem wykluczenia z powodu nieheteronormatywnej orientacji psychoseksualnej czy tożsamości płciowej, ze względu na większe ryzyko potencjalnej</p>	uwaga niezasadna	Zakres typów projektów wynika z rozporządzeń unijnych, Linii demarkacyjnej, Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Działanie 4.2 dotyczy infrastruktury usług świadczonych na poziomie społeczności lokalnych opartych na formach zdeinstytucjonalizowanych a nie działań "miękkich, szkoleniowych". Osoby LGBT mogą uczestniczyć w poszczególnych formach wsparcia zgodnie z zakresem interwencji i w ramach grup docelowych zgodnych z danym zakresem wsparcia. Płeć, orientacja seksualna nie jest jakimkolwiek kryterium, warunkiem dostępności do infrastruktury i wsparcia. Zapisy dokumentu nikogo nie dyskryminują. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.
---	----------------------------	---------------	--	---	----	--	--	--	------------------	--

							<p>dyskryminowanej grupy (np. odpowiedniego zabezpieczenie mieszkania).</p>	<p>dyskryminacji czy wykluczenia.</p> <p>Konieczne w tym wypadku jest także wdrożenie szkoleń antydyskryminacyjnych dla osób poszukujących pracy (np. zakłady aktywności zawodowej) oraz bezwzględna dbałość o brak dyskryminacji wśród pracowników specjalistycznych placówek społecznych, opiekuńczych, opiekuńczo-wychowawczych, domów samopomocy, domów/klubów sąsiedzkich, zakładów aktywności zawodowej itp., również na tle orientacji psychoseksualnej i tożsamości płciowej, a ponadto podejmowanie działań i tworzenie platform/miejsc mających na celu zintegrowanie osób wykluczonych i dyskryminowanych ze względu na ww. czynniki.</p> <p>W ramach rozwoju infrastruktury społecznej, biorącej pod uwagę potrzeby osób wykluczonych, ważne jest także np. stworzenie hosteli/ domów interwencyjnych dla osób</p>		
--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--

								LGBT (bezdolnych, znajdujących się w kryzysie), uwzględniających możliwość ich edukacji, stanowiącej wstęp do rozwoju zawodowego.		
10	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.3. Cel szczegółowy (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej (...) (Działanie 4.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	88	Uwaga do całości fragmentu o Powiązanych rodzajach działań	a) Doprecyzowanie sposobu zapewniania równego dostępu do opieki zdrowotnej, w tym grup szczególnie narażonych na wykluczenie i dyskryminację i także uwzględnianie ich szczególnych potrzeb w zakresie wsparcia psychologicznego b) Wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej c) Wdrożenie warsztatów, szkoleń i kampanii, których celem byłoby zwiększenie inkluzyjności wobec osób nieheteronormatywnych w instytucjach opieki zdrowotnej d) Wskazanie programów opieki psychologicznej,	Niezwykle istotna jest, oprócz troski o brak wykluczenia, świadomość obecności osób nieheteronormatywnych i transpłciowych w grupie pacjentów (np. stosowanie w związku z tym uwzględniających je form gramatycznych, uwzględnianie relacji jedнопłciowych w ramach diagnostyki i profilaktyki zdrowia). Wspomniane działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji do uzupełnienia na dalszym etapie prac powinny być potraktowane jako jeden z istotniejszych punktów, przede wszystkim poprzez edukację antydyskryminacyjną personelu, uwzględniającą osoby LGBT+	uwaga niezasadna	Zakres typów projektów wynika z rozporządzeń unijnych, Linii demarkacyjnej, Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Działanie 4.3 dotyczy infrastruktury podmiotów ochrony zdrowia a nie działań "miękkich". Zapisy dokumentu nikogo nie dyskryminują. Odbiorcami wsparcia są pacjenci podmiotów leczniczych bez względu na pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Każdy ma prawo na równych zasadach korzystać z infrastruktury i usług medycznych. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.

							uwzględniających szczególnie potrzeby osób marginalizowanych, w tym osób nieheteronormatywnych, niebinarnych i transpłciowych.			
11	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.3. Cel szczegółowy (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej (...) (Działanie 4.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	88	Odbiorcami wsparcia będą pacjenci podmiotów leczniczych, w szczególności mieszkańcy województwa.	Wskazanie wprost osób LGBT+ jako grupy docelowej, objętej przedmiotowym celem.	Szczególna sytuacja osób LGBT uzasadnia uwzględnianie tej grupy wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby.	uwaga niezasadna	Grupami docelowymi w ramach Działania 4.3 są pacjenci podmiotów leczniczych, mieszkańcy województwa. Zapisy dokumentu nikogo nie dyskryminują. Odbiorcami wsparcia są pacjenci podmiotów leczniczych bez względu na pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Każdy ma prawo na równych zasadach korzystać z infrastruktury i usług medycznych. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.
12	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.4. Cel szczegółowy	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	91	Uwaga ogólna i uzupełniająca do treści "Powiązanych rodzajów działań"	a) Doprecyzowanie sposobu wzmacniania włączenia roli kultury i zrównoważonej turystyki we włączeniu społecznym i innowacjach	Szczególna sytuacja osób LGBT uzasadnia uwzględnianie tej grupy wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w	uwaga niezasadna	Jako grupę docelową wskazano mieszkańców województwa i turystów odwiedzających region. Realizacja programu będzie prowadzona z

			(vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (Działanie 4.4)			społecznych. b) Wskazanie celu wzrostu dostępności do obiektów kultury dla osób LGBT+ w opisie celów i rezultatów	<p>ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby.</p> <p>W ramach wzmacniania roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym i społecznym oraz włączeniu istotne jest uwzględnienie podczas wszystkich działań, wśród osób wykluczonych i dyskryminowanych, również tych należących do społeczności LGBT+. Należy pamiętać, iż są one narażone na wyobcowanie i często są marginalizowane w przestrzeni publicznej. Wymaga to podjęcia szczególnych kroków, zmierzających do uwzględnienia i zwiększenia roli tych osób oraz ich wpływu na ww. obszary.</p> <p>Wobec powyższego, w celu wspierania roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju społeczno-gospodarczym szczególnie istotne jest</p>	zachowaniem zasady równego traktowania osób bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Grupami docelowymi w ramach Działania 4.4 są mieszkańcy województwa i turyści odwiedzający region. Zapisy dokumentu nikogo nie dyskryminują. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.
--	--	--	--	--	--	--	---	--

							<p>tworzenie miejsc i platform, z których osoby narażone na wykluczenie mogą korzystać czując się bezpiecznie i być istotnym elementem przedsięwzięć w ww. dziedzinach. W celu należytej i bezpośredniej realizacji postanowień KPP, a w szczególności jej art 21, widoczność każdej kategorii osób wykluczonych powinna być czynnikiem obecnym w planowaniu wszelkich działań programowych, projektów i wydarzeń turystycznych i kulturalnych.</p> <p>Należy przede wszystkim poprzez działania edukacyjne, zidentyfikować bariery istniejące dla osób starszych, z niepełnosprawnościami czy osób LGBT+ w kulturze, turystyce, etc., (należą do nich, m.in. brak odpowiedniej infrastruktury, brak dedykowanych, zróżnicowanych programów i projektów kulturalnych) oraz sformułować konkretne kryteria, stosowane przy ich planowaniu, które będą uwzględniały potrzeby tych osób i</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--

								pozwolą na ich stałą partycypację w powyższych dziedzinach.		
13	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.1. Cel szczegółowy a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych (...) (Działanie 6.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	104	Uwaga ogólna i uzupełniająca do treści "Powiązanych rodzajów działań"	a) Współpraca instytucji rynku pracy z pracodawcami lub organizacjami pracodawców i/lub organizacjami pozarządowymi i/lub instytucjami edukacyjnymi i szkoleniowymi, uwzględniająca konieczność edukacji antydyskryminacyjnej i wdrożenia działań na rzecz równego traktowania, w tym osób LGBT+. b) Ukierunkowanie na aktywizację osób biernych zawodowo / długotrwale bezrobotnych - również osób LGBT+, przebywających, np. w hostelach z powodu wykluczenia społecznego, kryzysowej sytuacji życiowej. c) Nabywanie i rozwijanie umiejętności także miękkich - chociażby szkolenia antydyskryminacyjne, warsztaty z psychologiem. d) Uwzględnienie wprost osób	Szczególna sytuacja osób LGBT uzasadnia uwzględnianie tej grupy wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby. Niezwykle istotna jest współpraca instytucji rynku pracy z pracodawcami lub organizacjami pracodawców i/lub organizacjami pozarządowymi i/lub instytucjami edukacyjnymi i szkoleniowymi, uwzględniająca konieczność edukacji antydyskryminacyjnej i wdrożenia działań na rzecz równego traktowania, w tym równego traktowania osób LGBT+; pomijając samą sytuację społeczno-	uwaga niezasadna	Zakres typów projektów wynika z rozporządzeń unijnych, Linii demarkacyjnej, Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Cel szczegółowy (a) ukierunkowany jest na wsparcie dla wszystkich osób poszukujących pracy. Grupami docelowymi w ramach Działania 6.1 są mieszkańcy województwa, w szczególności osoby pozostające bez pracy, ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach cywilnoprawnych oraz osoby młode znajdujące się w szczególnej sytuacji. Osoby LGBT mogą uczestniczyć w poszczególnych formach wsparcia zgodnie z zakresem interwencji i w ramach grup docelowych zgodnych z danym zakresem wsparcia. Zapisy dokumentu nikogo nie dyskryminują. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia

						<p>nieheteronormatywnych i transpłciowych wśród znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy.</p> <p>e) Zwiększenie poziomu zatrudnienia osób LGBT+, z gwarancją braku dyskryminacji (np. poprzez wdrożenie odpowiednich, obowiązkowych szkoleń dla pracodawców), w tym osób młodych, obejmujące każdy rodzaj pracy, bez względu na formę umowy.</p>	<p>psychologiczną tej grupy społecznej, zakaz dyskryminacji ze względu na orientację seksualną wynika wprost z obowiązującego Kodeksu pracy, tj. art. 11(3) k.p. Ukierunkowanie na aktywizację osób biernych zawodowo / długotrwale bezrobotnych powinno także uwzględniać osoby LGBT+, przebywające np. w hostelach z powodu wykluczenia społecznego, kryzysowej sytuacji życiowej.</p> <p>Sytuacja osób LGBT+ w kontekście dostępu do rynku pracy jest szczególnie z uwagi na m.in. zagrożenie dyskryminacją. Uwzględnianie szczególnych uwarunkowań tej grupy osób jest konieczne, aby w pełni aktywizować obywateli/ki do pracy. Niemniej istotne od konkretnej wiedzy jest nabywanie i rozwijanie także umiejętności miękkich, zwłaszcza podczas szkoleń antydyskryminacyjnych lub/i warsztatów z psychologiem.</p>	<p>społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	---

14	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.3. Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia (...) (Działanie 6.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	112	Uwaga ogólna i uzupełniająca do treści "Powiązanych rodzajów działań"	<p>a) Doprecyzowanie sposobu poprawy jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy.</p> <p>b) Przy określaniu w/w sposobów uwzględnianie potrzeb osób LGBT+, które są dyskryminowane i szczególnie narażone na przemoc.</p> <p>c) Wprowadzenie i promowanie indeksu firm przyjaznych osobom LGBT+ w miejscu pracy.</p> <p>d) Wdrożenie warsztatów, szkoleń i kampanii, których celem byłoby zwiększenie inkluzyjności wobec osób nieheteronormatywnych w biznesie.</p> <p>e) Przeprowadzanie zajęć antydyskryminacyjnych w miejscach pracy</p>	<p>Szczególna sytuacja osób LGBT w Polsce uzasadnia uwzględnianie tej grupy osób wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby.</p> <p>Kształcenie i wychowywanie w przekonaniu o równości wszystkich ludzi bez względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową jest fundamentem rozwoju demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego. Jednocześnie edukacja antydyskryminacyjna i seksualna jest zaniedbanym obszarem w polskiej edukacji, a dobrostan uczniów i uczennic LGBT+ w polskich szkołach jest na alarmująco niskim poziomie.</p> <p>Brak jest treści</p>	uwaga niezasadna	Zakres typów projektów wynika z rozporządzeń unijnych, Linii demarkacyjnej, Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Grupami docelowymi w ramach Działania 6.3 są dzieci, młodzież, nauczyciele i kadra placówek edukacyjnych województwa podlaskiego oraz rodzice. Zapisy dokumentu nikogo nie dyskryminują. Ze wsparcia będą mogli korzystać wszyscy, z poszanowaniem zasad niedyskryminacji i włączania osób w kształcenie i szkolenie bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.
----	----------------------------	---------------	---	---	-----	---	---	--	------------------	--

							<p>programowych obejmujących wiedzę na temat mechanizmów dyskryminacji. Kompetencje nauczycieli i osób szkolących w zakresie reagowania na dyskryminację i przeciwdziałania jej powinny zostać podniesione i uzupełnione o wiedzę z zakresu mowy nienawiści i przemocy motywowanej nienawiścią oraz zjawisk przemocy ze względu na orientację seksualną czy tożsamość płciową. Szkoła, w której występuje homofobiczna czy transfobiczna przemoc, jest szkołą niebezpieczną, a dostęp młodzieży do wysokiej jakości edukacji równościowej i antydyskryminacyjnej jest utrudniony.</p> <p>W Polsce, jak wynika z raportu KPH, 26% incydentów przemocowych doświadczonych przez młodzież LGBT+ miało miejsce w szkole, a w 19,1% przypadków sprawcami byli koleżanki i koledzy ze szkoły. Nieheteronormatywna młodzież szkolna, częściej niż dorośli, czuje się</p>		
--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

							<p>osamotniona (70,3%), miewa myśli samobójcze (69,4%), częściej też ma objawy depresji. Jednocześnie, jak wynika z badań KPH, kadra szkolna w Polsce nie posiada wiedzy, jak z homo- i transfobiczną przemocą rówieśniczą sobie radzić. Nie posiada również umiejętności, by robić to skutecznie, przyznając, że podstawa programowa niewystarczająco włącza tematy orientacji seksualnych i tożsamości płciowych do programu nauczania.</p> <p>Powołując się na szczegółowy cel zawarty w Artykule 4(h) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013, który zakłada wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia,</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--

								w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji i biorąc pod uwagę powyższą statystykę uważamy, iż należy wskazać osoby LGBT+ jako te, którym wsparcie w procesie kształcenia i edukacji jest wysoce potrzebne i niezbędne do prawidłowego rozwoju. Zajęcia antydyskryminacyjne mają znaczący wpływ i przełożenie na kształtowanie prawidłowych postaw młodych ludzi.		
15	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	Uwaga ogólna i uzupełniająca do treści "Powiązanych rodzajów działań"	a) Uwzględnianie potrzeb osób nieheteronormatywnych i transpłciowych oraz ich wykluczenia na każdym etapie wspierania aktywnego włączenia społecznego, w celu promowania równości szans i aktywnego uczestnictwa. b) Zapewnienie wsparcia psychologicznego na każdym etapie wdrażania działań, wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym uwzględnienie także potrzeb społeczności LGBT+.	Szczególna sytuacja osób LGBT w Polsce uzasadnia uwzględnienie tej grupy osób wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby. Aktywne włączanie społeczne dyskryminowanych osób wymaga uwzględnienia wprost między innymi	uwaga niezasadna	Zakres typów projektów wynika z rozporządzeń unijnych, Linii demarkacyjnej, Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Cel szczegółowy (h) ukierunkowany jest na aktywizację społeczną prowadzącą do aktywizacji zawodowej osób biernych zawodowo, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym lub osób z niepełnosprawnościami. Adresatami wsparcia w ramach Działania 6.5 są osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym

						<p>c) W zróżnicowaniu grup docelowych uwzględnienie różnorodności orientacji psychoseksualnych i tożsamości płciowych.</p> <p>d) W świetle powyższego, uwzględnianie faktu, iż wiele osób LGBT+, z powodu właśnie wykluczenia społecznego, jest bezrobotnych, bezdomnych lub w poważnym kryzysie życiowym.</p> <p>e) Zapewnienie profesjonalnych szkoleń antydyskryminacyjnych, uwzględniających także potrzeby osób LGBT+, dla organizatorów poszczególnych działań, personelu, pracowników.</p> <p>f) Uwzględnienie organizacji pozarządowych udzielających wsparcia wykluczonym osobom LGBT+ oraz prowadzących działania edukacyjne z zakresu antydyskryminacji, społeczności LGBT+ itp.</p>	<p>osób nieheteronormatywnych i transpłciowych, w tym wśród seniorów poprzez np. zapewnienie wsparcia, w tym psychologicznego, możliwość rozwoju edukacyjnego czy stażu zawodowego. Powyższe natomiast wiąże się przede wszystkim z zapewnieniem edukacji antydyskryminacyjnej, w tym dotyczącej osób LGBT+, dla personelu zajmującego się aktywnym włączaniem społecznym.</p>	<p>osoby bierne zawodowo, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, oraz otoczenie ww. grup docelowych z obszaru województwa podlaskiego. Działania adresowane są też do przedsiębiorstw społecznych, podmiotów i osób zainteresowanych tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych. Osoby LGBT mogą uczestniczyć w poszczególnych formach wsparcia zgodnie z zakresem interwencji i w ramach grup docelowych zgodnych z danym zakresem wsparcia. Preferencje/orientacja seksualna nie jest jakimkolwiek kryterium. Zapisy dokumenty nikogo nie dyskryminują. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.</p>
--	--	--	--	--	--	---	--	--

16	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	121	Adresatem wsparcia będą osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby bierne zawodowo, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, oraz otoczenie ww. grup docelowych z obszaru województwa podlaskiego. Działania adresowane będą też do przedsiębiorstw społecznych, podmiotów i osób zainteresowanych	Dopisanie wprost - wśród grup docelowych - osób nieheteronormatywnych i transpłciowych.	Szczególna sytuacja osób LGBT w Polsce uzasadnia uwzględnianie tej grupy osób wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby. Aktywne włączanie społeczne dyskryminowanych osób wymaga uwzględnienia wprost między innymi osób nieheteronormatywnych i transpłciowych, w tym wśród seniorów poprzez np. zapewnienie wsparcia, w tym psychologicznego, możliwość rozwoju edukacyjnego czy stażu zawodowego. Powyższe natomiast wiąże się przede wszystkim z zapewnieniem edukacji antydyskryminacyjnej, w tym dotyczącej osób LGBT+, dla personelu zajmującego się aktywnym włączaniem	uwaga niezasadna	Zakres typów projektów wynika z rozporządzeń unijnych, Linii demarkacyjnej, Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Cel szczegółowy (h) ukierunkowany jest na aktywizację społeczną prowadzącą do aktywizacji zawodowej osób biernych zawodowo, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym lub osób z niepełnosprawnościami. Adresatami wsparcia w ramach Działania 6.5 są osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby bierne zawodowo, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, oraz otoczenie ww. grup docelowych z obszaru województwa podlaskiego. Działania adresowane są też do przedsiębiorstw społecznych, podmiotów i osób zainteresowanych tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc
----	----------------------------	---------------	--	---	-----	---	---	---	------------------	--

						tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych .		społecznym.		pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych. Osoby LGBT mogą uczestniczyć w poszczególnych formach wsparcia zgodnie z zakresem interwencji i w ramach grup docelowych zgodnych z danym zakresem wsparcia. Preferencje/orientacja seksualna nie jest jakimkolwiek kryterium. Zapisy dokumenty nikogo nie dyskryminują. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.
17	Kampania Przeciw Homofobii	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	124	Uwaga ogólna do treści "Powiązanych rodzajów działań"	a) Dodanie osób LGBT+ do grupy osób objętych celem zwiększenia dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki. b) Doprecyzowanie sposobu zapewniania równego dostępu do opieki zdrowotnej, w tym grup szczególnie narażonych na wykluczenie i dyskryminację i także	Szczególna sytuacja osób LGBT w Polsce uzasadnia uwzględnienie tej grupy osób wprost w poszczególnych działaniach. Zwiększy to szanse na zaadresowanie potrzeb tej grupy w ramach finansowanych projektów. Wskazanie wprost na osoby LGBT+, może spowodować wzrost napływu wniosków, które będą zawierać rozwiązania skierowane do tej grupy lub uwzględniające jej szczególne potrzeby.	uwaga niezasadna	Zakres typów projektów wynika z rozporządzeń unijnych, Linii demarkacyjnej, Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Cel szczegółowy (k) skoncentrowany jest na osobach potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z powodu niepełnosprawności, choroby, wieku, a także na rodzinach i opiekunach tych osób

						<p>uwzględnianie ich szczególnych potrzeb w zakresie dostępu do usług.</p> <p>c) Wskazanie w opisie celów i rezultatów osób LGBT+ jako grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p> <p>d) Wskazanie środków wspierania dostępu do ochrony socjalnej dla osób nieheteronormatywnych, niebinarnych i transpłciowych.</p> <p>e) Uwzględnienie w ramach planowanych interwencji utworzenia regionalnych programów zdrowotne dotyczące profilaktyki chorób, na które są narażone osoby LGBT+, a w szczególności będących konsekwencją wykluczenia społecznego, w tym programów wsparcia psychologicznego.</p>	<p>W obszarze dostępu do dóbr i usług problemy osób nieheteronormatywnych są dwojakiej natury. Statystyki wskazują, iż doświadczają one relatywnie często dyskryminacji w dostępie do podstawowych usług. Co czwarta osoba deklaruje, że w przeciągu ostatnich 12 miesięcy została gorzej potraktowana ze względu na swoją orientację seksualną lub tożsamość płciową w kawiarni, restauracji lub klubie, a co piąta osoba doświadczyła dyskryminacji w sklepie.</p> <p>Jednocześnie osoby LGBT+ niemal całkowicie pozbawione zostały skutecznych środków prawnych dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w przypadkach dyskryminacji. Jedyne w polskim prawie artykuł, który skutecznie pełnił funkcję kompensującą krzywdy w przypadku odmowy wykonania usługi bez uzasadnionej przyczyny, lecz z racji braku akceptacji dla osoby klienta lub proponowanego przez</p>	<p>oraz na osobach dorosłych z problemami zdrowia psychicznego. Grupą docelową w ramach Działania 6.6 są mieszkańcy województwa podlaskiego objęci usługami społecznymi i zdrowotnymi. Osoby LGBT mogą uczestniczyć w poszczególnych formach wsparcia zgodnie z zakresem interwencji i w ramach grup docelowych zgodnych z danym zakresem wsparcia. Preferencje/orientacja seksualna nie jest jakimkolwiek kryterium. Zapisy dokumenty nikogo nie dyskryminują. Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji są uwzględnione w odpowiedniej części Programu.</p>
--	--	--	--	--	--	---	--	---

							<p>niego zlecenia (art. 138 Kodeksu wykroczeń), został uznany za niezgodny z Konstytucją przez Trybunał Konstytucyjny. Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich przysługujące osobom nieheteronormatywnym powództwo o ochronę dóbr osobistych oraz powództwo z ustawy o równym traktowaniu są niewystarczające przez wzgląd na żmudność i kosztowność procesu (ochrona dóbr osobistych) lub wąski zakres przedmiotowy przepisów (ustawa o równym traktowaniu).</p> <p>Osoby nieheteronormatywne w Polsce deklarują najniższą satysfakcję z prowadzonego życia spośród obywateli wszystkich państw przynależących do Unii Europejskiej. Ochrona zdrowia jest jednym z zasadniczych czynników, który ma wpływ na tę sytuację. 40% badanych osób LGBT+ deklaruje, że boryka się z przewlekłymi problemami zdrowotnymi. Współczynnik ten jest szczególnie zatrważający</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--

							<p>wśród osób transpłciowych, gdzie sięga on aż 57 %. Stan zdrowia fizycznego wpływa także na równowagę psychiczną osób nieheteronormatywnych. Z raportu FRA wynika, że tylko 15% osób LGBT+ nie czuło się smutnych lub przygnębionych w okresie dwóch tygodni przed przeprowadzeniem badania.</p> <p>Podobnie jak w przypadku zatrudnienia, kwestia orientacji seksualnej i tożsamości płciowej pozostaje w wielu przypadkach tematem tabu w relacjach z przedstawicielami ochrony zdrowia. ¼ badanych nie ujawnia swojej przynależności do społeczności osób LGBT+, pomimo faktu, iż osoby te mogą wymagać zindywidualizowanej opieki. „Według dwóch niezależnych organizacji: amerykańskiego stowarzyszenia pozarządowego Gay and Lesbian Medical Association oraz rządowego Centers for Disease Control and Prevention potrzeby</p>		
--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

							<p>zdrowotne populacji osób LGBT mogą się różnić od tych, które cechują populację heteroseksualną i cisplciową. Nie oznacza to, że różnice będą obserwowane w każdym przypadku, a jedynie fakt, że ich bardziej zauważalna obecność u osób nieheteroseksualnych i transplciowych powinna determinować skierowanie szczególnej uwagi personelu medycznego na niektóre z nich. Specyficzne potrzeby zdrowotne obejmują problemy z zakresu (za: Zdrowie LGBT. Przewodnik dla kadry medycznej, (red.) R. Kowalczyk, M. Rodzinka, M. Krzystanek, Kampania Przeciw Homofobii, Warszawa 2016, s. 14):</p> <ul style="list-style-type: none">- niektórych chorób nowotworowych,- chorób zakaźnych,- chorób przenoszonych drogą płciową,- zdrowia psychicznego i uzależnień,- chorób sercowo-naczyniowych,- problemów z otyłością,- izolacji społecznej” <p>Na domiar złego, co piąta osoba</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								nieheteronormatywna w Polsce w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyła dyskryminacji ze strony pracowników ochrony zdrowia. W tym niechlubnym zestawieniu gorszy wynik od Polski uzyskały jedynie Węgry.		
								Powyższe uzasadnia wprowadzenia konkretnych zapisów do programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego, które zaakcentują trudną sytuację osób nieheteronormatywnych w obszarze usług oraz ochrony zdrowia i wymuszą podejmowanie działań w tym obszarze.		
18	Osoba fizyczna	1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki	n/d	n/d	22	Ekonomia społeczna, klauzule społeczne, usługi społeczne	Wprowadzenie mechanizmu promocji JST zlecających wykonanie podmiotom ekonomii społecznej usług społecznych o wartości co najmniej 100 tys. złotych – poprzez możliwość jednorazowego wykorzystania tzw. „Bonu punktowego” w ramach aplikowania o środki z nowej perspektywy unijnej na lata 2021 – 2027.	Wprowadzona 2003 r. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie reguluje zakres i rodzaj współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego organizacjami pozarządowymi. Warto jednak zwrócić uwagę, że pomimo wielu ważnych zmian, które ona przyniosła, ciągle jeszcze wiele pozostaje do zrobienia. W szczególności za „niedokończoną sprawę” należy uznać kwestie związane z	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Kwestia zbyt szczegółowa na poziom zapisu programu. Tego rodzaju rozwiązania zostaną rozważone na etapie opracowywania kryteriów wyboru projektów i szczegółowego opisu priorytetów.

							<p>kontraktowaniem zadań publicznych przez organizacje pozarządowe. Choć ustawa formalnie zachęca i dopuszcza takie rozwiązania, to w istocie są one rzadko stosowane. W związku z tym zasadnym jest wprowadzenie mechanizmu zachęającego JST do większej aktywności w obszarze zlecania usług społecznym podmiotom ekonomii społecznej.</p> <p>Ponadto, szczególnie w dobie kryzysu wywołanego epidemią COVID – 19, wiele organizacji pozarządowych nie jest pewnych swojego bytu i płynności finansowej. Wprowadzenie mechanizmu promującego czyli tzw. „Bonu punktowego „powinno wyrzeć również pozytywne skutki w odniesieniu do sytuacji ekonomicznej/w podmiotów. „Bon punktowy” jest innowacyjnym mechanizmem rzeczywiście promującym JST, które w większym stopniu zechcą skorzystać z możliwości kontraktowania usług</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								społecznych. Realną gratyfikacją z tego tytułu byłoby przyznanie takim JST dodatkowych punktów w trakcie udziału w postępowaniu konkursowym o środki z nowej perspektywy finansowej na lata 2021 – 2027.		
19	Wydział Elektryczny, Politechnika Białostocka	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia (...) (Działanie 4.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	81	Możliwe będzie również doposażenie uczelni w specjalistyczne pomoce dydaktyczne i sprzęt, a także tworzenie pracowni, laboratoriów, sal niezbędnych do prowadzenia zajęć dydaktycznych, w tym w formie zdalnej.	Możliwe będzie również doposażenie uczelni w specjalistyczne pomoce dydaktyczne i sprzęt, a także tworzenie pracowni, laboratoriów, sal niezbędnych do prowadzenia zajęć dydaktycznych, w tym w formie zdalnej, a w szczególności budowa nowych laboratoriów dydaktycznych na potrzeby nowych kierunków studiów technicznych związanych z cyfryzacją przemysłu.	Wydział Elektryczny Politechniki Białostockiej ma zamiar uruchomić nowy kierunek studiów "cyfryzacja przemysłu", który będzie odpowiedzią na wymagania i potrzeby przemysłu 4.0 w regionie województwa podlaskiego. W tym celu potrzebne są środki finansowe na zakup i budowę nowoczesnych laboratoriów np. cyfrowa fabryka, rozszerzona rzeczywistość w przemyśle, autonomiczne roboty współpracujące, systemy uczenia maszynowego, digitalizacja procesów przemysłowych, itd.	uwaga nieuwzględniona	Wydaje się, że obecny zapis konsumuje zgłoszony postulat i nie ma potrzeby doprecyzowywania zakresu interwencji, która została opisana w sposób generalny i niezawężający w stosunku do kierunków studiów.
20	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	W związku z powyższym niezbędna jest kontynuacja działań mających na celu wsparcie aktywizacji	Proponujemy poszerzenie grupy odbiorców o osoby ubogie i bezdomne. W związku z tym nasza propozycja brzmi następująco: "W związku z powyższym niezbędna jest kontynuacja działań	W naszym regionie żyje wiele osób, które nie tylko są zagrożone ubóstwem, ale również takich, które już faktycznie żyją w stanie ubóstwa. Warto więc wyraźnie zaznaczyć tą grupę społeczną, jako oddzielną kategorię	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy FEDP zostaną zmodyfikowane.

			<p>celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)</p>		<p>ne osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich rodzin, w tym osób biernych zawodowo oraz wykluczonych komunikacyjnie, skierowane w szczególności na aktywizację społeczno-zawodową, tj. na zwiększenie szans na uzyskanie zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych umiejętności, kwalifikacji i doświadczenia</p>	<p>mających na celu wsparcie aktywizacyjne osób zagrożonych ubóstwem i ubogich, w tym bezdomnych lub wykluczeniem społecznym i ich rodzin, w tym osób biernych zawodowo oraz wykluczonych komunikacyjnie, skierowane w szczególności na aktywizację społeczno-zawodową, tj. na zwiększenie szans na uzyskanie zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych umiejętności, kwalifikacji i doświadczenia zawodowego, a także pozostałych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy".</p>	<p>odbiorców. Do kategorii osób ubogich należą także osoby w kryzysie bezdomności, z którego wiele z nich nie będzie w stanie wyjść ze względu na ograniczenia wynikające z wieku lub złego stanu zdrowia psycho-fizycznego, pozostaną więc w tym stanie do końca życia i z tego powodu uważamy, że również należy wyszczególnić w Programie istnienie takich osób i konieczność kierowania do nich konkretnych usług.</p>	
--	--	--	--	--	---	---	--	--

						zawodowego, a także pozostałych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy.				
21	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny / Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	Zapis 1: W związku z powyższym niezbędna jest kontynuacja działań mających na celu wsparcie aktywizacyjne osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich rodzin, w tym osób biernych zawodowo oraz wykluczonych komunikacyjnie, skierowane w szczególności na	Treść Zapisu 1 po proponowanych zmianach, dotyczących wyszczególnienia umiejętności społecznych: W związku z powyższym niezbędna jest kontynuacja działań mających na celu wsparcie aktywizacyjne osób zagrożonych ubóstwem, ubogich (w tym bezdomnych) lub wykluczeniem społecznym i ich rodzin, w tym osób biernych zawodowo oraz wykluczonych komunikacyjnie, skierowane w szczególności na aktywizację społeczno-zawodową, tj. na zwiększenie szans na uzyskanie zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych umiejętności (w tym społecznych, takich jak: dbanie o higienę	Uważamy, że w Programie trzeba podkreślić ważność usług społecznych, mających na celu ukształtowanie konkretnych umiejętności społecznych. Często w tego typu dokumentach akcent kładziony jest na aktywizację zawodową. Z naszych wieloletnich doświadczeń w pracy z osobami w kryzysie bezdomności oraz długotrwale bezdomnymi wynika, że umiejętności społeczne są równie ważne. W aktywizacji zawodowej w/w grup sukcesem jest już samo zmobilizowanie do decyzji o szukaniu pracy, jeszcze większym, gdy osoba pracę faktycznie rozpocznie. Natomiast utrzymanie podjętej pracy należy do rzadkości. Powodem jest często brak umiejętności społecznych, np. braki w komunikacji, umiejętności pracy zespołowej, posiadane	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy Programu zostaną częściowo przeformułowane.

					<p>aktywizację społeczno-zawodową, tj. na zwiększenie szans na uzyskanie zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych umiejętności, kwalifikacji i doświadczenia zawodowego, a także pozostałych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy.</p> <p>Zapis 2: Niezbędne też są działania środowiskowe wzmacniające efekt włączenia. Niwelowani</p>	<p>osobistą, umiejętność przyrządzania posiłków, gospodarowanie budżetem, komunikacja, savoir vivre), kwalifikacji i doświadczenia zawodowego, a także pozostałych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy.</p> <p>Treść Zapisu 2 po proponowanych zmianach, dotyczących wyszczególnienia form wsparcia: Niezbędne też są działania środowiskowe wzmacniające efekt włączenia, w tym prowadzenie gospodarstw opiekuńczych i mieszkań wspieranych. Niwelowanie barier napotykaných przez osoby wykluczone będzie możliwe dzięki zastosowaniu kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia (w tym: usługi psychologa, psychoterapeuty, psychiatry, pracownika socjalnego, coacha, rehabilitanta) opartych na indywidualnej diagnozie uczestników.</p>	<p>uzależnienia, nieumiejętność radzenia sobie z emocjami, itp. Pragniemy także podkreślić w Programie wagę instytucjonalnych form wsparcia, takich jak mieszkania wspierane oraz gospodarstwa opiekuńcze, które potrzebują i będą potrzebowały wsparcia finansowego.</p> <p>Uważamy również, że w procesie aktywizacyjnym ważne jest także wsparcie osób zamieszkujących mieszkania wspierane przez właściwych specjalistów, którzy towarzyszyliby danej osobie w procesie usamodzielniania się od momentu rozpoczęcia zamieszkiwania w mieszkaniu aż do chwili ustalonego przez obie strony końca procesu.</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>e barier napotykanych przez osoby wykluczone będzie możliwe dzięki zastosowaniu kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia, opartych na indywidualnej diagnozie uczestników w</p> <p>Zapis 3: Ponadto możliwa będzie realizacja wsparcia związanego z poprawą warunków mieszkaniowych oraz poprawą kompetencji w zakresie spędzania czasu wolnego oraz uczestnictwa w</p>	<p>Treść Zapisu 3 po proponowanych Ponadto możliwa będzie realizacja wsparcia związanego z poprawą warunków mieszkaniowych (w tym asystentury w mieszkaniach wspieranych) oraz poprawą kompetencji w zakresie spędzania czasu wolnego oraz uczestnictwa w kulturze.</p>			
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--

						kulturze.				
22	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny / Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	121	<p>Zapis 1: Włączeniu społecznemu u kierunku anemu na zatrudnieni e służ y tworzenie warunków do powstawani a miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych .</p> <p>Zapis 2: Przewiduje się również bezpośrednie wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw społecznych w oparciu o system popytowy przy wykorzystaniu zasobów BUR oraz stałe</p>	<p>Zapis 1 po po dodaniu NGO i CIS: Włączeniu społecznemu ukierunkowanemu na zatrudnienie służ y tworzeniu warunków do powstawania miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, organizacjach pozarządowych oraz miejsc zatrudnienia socjalnego w Centrach Integracji Społecznej.</p> <p>Zapis 2 po dodaniu NGO i CIS: Przewiduje się również bezpośrednie wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw społecznych w oparciu o system popytowy przy wykorzystaniu zasobów BUR oraz stałe podnoszenie kompetencji ośrodków wsparcia realizowane przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej, jak również bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych,</p>	Uważamy, że ograniczenie możliwości tworzenia miejsc pracy oraz wspierania działalności tylko przedsiębiorstw społecznych zawęży możliwości aktywizowania odbiorców Programu. Dlatego warto poszerzyć je także o organizacje pozarządowe, które mogą tworzyć miejsca pracy w ramach swojej działalności odpłatnej lub gospodarczej oraz o CISy, które oferują miejsca zatrudnienia socjalnego, które dla wielu osób jest wstępem do znalezienia zatrudnienia na otwartym rynku pracy.	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy projektu FEoP 2021-2027 zostaną częściowo zmodyfikowane. Zakres interwencji musi być zgodny z Rekomendacjami Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej z zakresu Włączenia społecznego w Programach Regionalnych.

					<p>podnoszenie kompetencji i ośrodków wsparcia realizowane przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej, jak również bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych .</p> <p>Zapis 3: Powyższe działania mogą być realizowane przez szeroki, otwarty katalog Beneficjentów, w tym: podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa</p>	<p>organizacjach pozarządowych, Centrach Integracji Społecznej.</p> <p>Zapis 3 po dodaniu NGO i CIS: Powyższe działania mogą być realizowane przez szeroki, otwarty katalog Beneficjentów, w tym: podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne, organizacje pozarządowe, instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej (w tym Centra Integracji Społecznej), jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

						społeczne, instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.				
23	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	121	Adresatem wsparcia będą osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby bierne zawodowo, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, oraz	Treść zapisu po dodaniu osób ubogich oraz bezdomnych: Adresatem wsparcia będą osoby ubogie (w tym bezdomne), zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby bierne zawodowo, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, oraz otoczenie ww. grup docelowych z obszaru województwa podlaskiego. Działania adresowane będą też do przedsiębiorstw społecznych, podmiotów i osób	Podobnie jak przy wcześniejszych uwagach, uważamy, że pomoc należy kierować nie tylko do osób zagrożonych ubóstwem, ale także do już będących w tym stanie.	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy programu zostaną częściowo zmienione.

						otoczenie ww. grup docelowych z obszaru województwa podlaskiego . Działania adresowane będą też do przedsiębiorstw społecznych , podmiotów i osób zainteresowanych tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych .	zainteresowanych tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych.			
24	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania	Wskaźniki / Wskaźniki produktu	122	Tabela 2: Wskaźniki produktu, wiersz 2, kolumna 6: Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	Treść zapisu po dodaniu kategorii osób bezdomnych: Liczba osób biernych zawodowo i bezdomnych objętych wsparciem w programie	Osoby bezdomne często nie wpisują się w kategorie obowiązujące w urzędach pracy, ponieważ np. nie mogą udokumentować swojej przeszłości zawodowej z powodu zagubienia dokumentów lub pracy bez umowy, więc nigdy nie były zarejestrowane w systemie. Często jest	uwaga nieuwzględniona	Wskaźnik wynika z LWK 2021-2027 i został zdefiniowany na poziomie kraju przez MFIPR. Jego brzmienie nie może ulec zmianie na poziomie programu regionalnego.

			równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)					również tak, że jeżeli są zarejestrowane, to ich urząd pracy znajduje się w inne części Polski, lub nawet za granicą, niż obecne miejsce pobytu. Z tych przyczyn proponujemy wyszczególnienie ich jako oddzielnej grupy odbiorców.		
25	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Wskaźniki / Wskaźniki rezultatu	123	Tabela 3: Wskaźniki rezultatu, wiersz 1, kolumna 6: Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Liczba osób, które przeszły okres próbny w CIS i zakwalifikowały się do dalszego uczestnictwa lub uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu w ramach innych szkoleń, niż CIS.	Propozycja tej zmiany wynika z naszych doświadczeń w prowadzeniu Centrum Integracji Społecznej. Osoby w kryzysie bezdomności lub długotrwale bezrobotne, które przystępują do zajęć w CIS często nie potrafią wytrwać do końca, jednak w trakcie udziału nabywają pewnych umiejętności społeczno - zawodowych, warto więc to zakwalifikować jako sukces w tej grupie społecznej. Poza tym, czas pierwszego udziału w CIS wynosi 12 miesięcy, poprzedzonych miesiącem próbnym. Inne szkolenia trwają czasami tylko miesiąc, więc należy docenić, że osoba w CIS kończy miesiąc próbny i kontynuuje udział w szkoleniu, nawet jeśli nie wytrzyma pełnych 12 miesięcy.	uwaga nieuwzględniona	Wskaźnik wyniku z LWK 2021-2027 i został zdefiniowany na poziomie kraju przez MFIPR. Jego brzmienie nie może ulec zmianie na poziomie programu regionalnego.

26	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie różnego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	124	Zapis 1: Planowane są działania w celu zwiększenia dostępności do usług społecznych, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji. Może się to odbywać poprzez m.in. tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług, rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności i lokalnej, w formach środowiskowych, dziennych i całodobowych, upowszechnianie transportu	Proponowana zmiana Zapisu 1 - dodanie gospodarstw opiekuńczych: Planowane są działania w celu zwiększenia dostępności do usług społecznych, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji. Może się to odbywać poprzez m.in. tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług, rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej (w tym gospodarstwa opiekuńcze), w formach środowiskowych, dziennych i całodobowych, upowszechnianie transportu indywidualnego typu door-to-door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności, rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami, upowszechnianie systemów teleopieki, rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe, w tym	Gospodarstwa opiekuńcze są jeszcze dość mało znaną, ale innowacyjną i pożyteczną formą usług opiekuńczych, więc uważamy, że warto zaznaczyć ich obecność w RPO. Natomiast schroniska z usługami opiekuńczymi są bardzo potrzebną formą pomocy dla osób bezdomnych. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, placówkami świadczącymi usługi wobec tej grupy społecznej są: ogrzewalnie, noclegownie, schroniska i schroniska z usługami opiekuńczymi. Tylko w tej ostatniej z wymienionych placówek mogą przebywać osoby bezdomne niezdolne do samoobsługi i wymagające całodobowej opieki. W Województwie Podlaskim jest tylko jedno schronisko z usługami opiekuńczymi, prowadzone przez Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei", więc widzimy, że ilość osób bezdomnych potrzebujących tej formy przekracza znacznie ilość dostępnych miejsc.	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy programu zostaną częściowo zmienione.
----	------------------------------------	---------------	---	---	-----	---	--	---	------------------------------	--

					<p>indywidualnego typu door-to-door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności, rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami, upowszechnianie systemów teleopieki, rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkanie, w tym rozwój mieszkalnictwa adaptowanego, wspomagającego i chronionego</p>	<p>rozwój mieszkalnictwa adaptowanego, wspomagającego i chronionego.</p> <p>Proponowana zmiana Zapisu 2 - dodanie schronisk z usługami opiekuńczymi: Wsparciem należy objąć również usługi zdrowotne w kierunku deinstytucjonalizacji opieki medycznej oraz wdrażania standardów dostępności w podmiotach leczniczych. Interwencja dotyczyć będzie m.in. tworzenia i funkcjonowania Dziennych Domów Opieki Medycznej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej (w tym schronisk z usługami opiekuńczymi dla osób bezdomnych). Wsparcie w tym zakresie jest szczególnie istotne z uwagi na rosnące potrzeby zapewnienia tego typu opieki mieszkańcom województwa.</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>o. Zapis 2: Wsparciem należy objąć również usługi zdrowotne w kierunku deinstytucj onalizacji opieki medycznej oraz wdrażania standardów dostępności w podmiotach lecniczych. Interwencja dotyczyć będzie m.in. tworzenia i funkcjonow ania Dziennych Domów Opieki Medycznej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej. Wsparcie w tym zakresie jest szczególnie istotne z uwagi na</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

						rosnące potrzeby zapewnienia tego typu opieki mieszkańcom województwa.				
27	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	127	Powoduje to konieczność dalszego rozwoju działań na rzecz integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.	Proponowana zmiana zapisu - dodanie osób ubogich, jako grupy odbiorców: Powoduje to konieczność dalszego rozwoju działań na rzecz integracji społecznej osób ubogich, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.	Uważamy za istotne poszerzenie grupy odbiorców o osoby ubogie, ponieważ większość działań kierowanych w ramach przeróżnych programów jest zawsze kierowana do osób zagrożonych ubóstwem. A co z osobami, które już znalazły się w takim stanie? Przecież je tym bardziej trzeba wspierać.	uwaga niezasadna	Zapisy projektu FEEdP zawierają szeroką grupę odbiorców, w tym osoby ubogie. Grupa wsparcia może uwzględniać osoby najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym wymagające integracji społecznej zidentyfikowane na poziomie regionalnym. Ubóstwo jest jedną z przestanek wykluczenia.
28	Osoba fizyczna	1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki	n/d	n/d	6	Cyfryzacja	Poprawa infrastruktury teletechnicznej pod kątem dostępności szerokopasmowego internetu w małych miejscowościach	Uwzględniono szereg działań związanych z obsługą internetu, a nie uwzględniono dostępności oraz sposobu rozwiązania tej problematyki	uwaga nieuwzględniona	Linia demarkacyjna nie przewiduje na poziomie regionalnym wsparcia na rzecz sieci szerokopasmowych. Wsparcie będzie realizowane na poziomie programu krajowego.

29	Łomżyńskie Forum Samorządowe	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.1. Cel szczegółowy a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych (...) (Działanie 6.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	105	Beneficjentami projektów będą instytucje rynku pracy, w szczególności wojewódzki i powiatowe urzędy pracy.	W programie do działań związanych z kompleksową aktywizacją zawodową osób bezrobotnych oraz młodzieży proponujemy dodanie: typ beneficjenta inny niż PUP i OHP, realizujący projekty w trybie konkurencyjnym.	Ograniczenie roli podmiotów niepublicznych w tym organizacji pozarządowych – duża część projektów realizowanych do tej pory przez podmioty niepubliczne – wybierane na zasadach konkursowych – będą zarezerwowana i realizowana wyłącznie przez instytucje publiczne OHP i PUP - rozpoczynania działalności gospodarczej w trybie pozakonkursowym – PUP - aktywizacja zawodowa - staże szkolenia, doradztwo zawodowe w trybie pozakonkursowym – PUP - aktywizacja osób młodych - OHP Zagrozenie wyłączenia organizacji pozarządowych (NGO) z działań w zakresie kompleksowej aktywizacji osób bezrobotnych oraz aktywizacji zawodowej młodzieży na rzecz PUP/OHP. Wprowadzenie trybu niekonkurencyjnego dla PUP/OHP w zasadach udzielania wsparcia może w praktyce uniemożliwić udział placówek szkoleniowych / NGO w	uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z linią demarkacyjną kompleksowa aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych będzie realizowana na poziomie regionalnym w projektach urzędów pracy w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy będzie realizowane w projektach OHP.
----	------------------------------	---------------	--	---	-----	--	---	---	-----------------------	---

								realizacji działań w zakresie kompleksowej aktywizacji osób bezrobotnych oraz aktywizacji zawodowej młodzieży. Istnieje realne zagrożenie, że środki przewidziane na aktywizację zawodową mogą być w całości przeznaczone dla PUP (aktywizacja osób pozostających bez pracy bez względu na wiek) oraz OHP (aktywizacja osób młodych). Tego typu sytuacja może wpłynąć bardzo niekorzystnie na realizację projektów oraz wydatkowanie środków w ramach danego Celu szczegółowego, Wynika to m.in. z ograniczonych możliwości działań Publicznych Służb Zatrudnienia, w tym w docieraniu do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Instytucje te z uwagi na ograniczone możliwości kadrowe, szeroki zakres zadań nałożonych zadań ustawowych koncentrują swoją aktywność na ich bieżącej realizacji..		
30	Polska Fundacja Filary Rozwoju	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego /	Interwencja w ramach Funduszy / Głównie	105	Beneficjentami projektów będą	W programie do działań związanych z kompleksową aktywizacją zawodową	Ograniczenie roli podmiotów niepublicznych w tym organizacji	uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z linią demarkacyjną kompleksowa aktywizacja zawodowa

			<p>2.1.6.1. Cel szczegółowy a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych (...) (Działanie 6.1)</p>	<p>grupy docelowe</p>		<p>instytucje rynku pracy, w szczególności wojewódzki i powiatowe urzędy pracy.</p>	<p>osób bezrobotnych oraz młodzieży proponujemy dodanie: typ beneficjenta inny niż PUP i OHP, realizujący projekty w trybie konkurencyjnym.</p>	<p>pozarządowych – duża część projektów realizowanych do tej pory przez podmioty niepubliczne – wybierane na zasadach konkursowych – będą zarezerwowana i realizowana wyłącznie przez instytucje publiczne OHP i PUP - rozpoczynania działalności gospodarczej w trybie pozakonkursowym – PUP - aktywizacja zawodowa - staże szkolenia, doradztwo zawodowe w trybie pozakonkursowym – PUP - aktywizacja osób młodych - OHP Zagrożenie wyłączenia organizacji pozarządowych (NGO) z działań w zakresie kompleksowej aktywizacji osób bezrobotnych oraz aktywizacji zawodowej młodzieży na rzecz PUP/OHP. Wprowadzenie trybu niekonkurencyjnego dla PUP/OHP w zasadach udzielania wsparcia może w praktyce uniemożliwić udział placówek szkoleniowych / NGO w realizacji działań w zakresie kompleksowej aktywizacji osób bezrobotnych oraz</p>	<p>osób bezrobotnych będzie realizowana na poziomie regionalnym w projektach urzędów pracy w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy będzie realizowane w projektach OHP.</p>
--	--	--	--	-----------------------	--	---	---	---	--

								aktywizacji zawodowej młodzieży. Istnieje realne zagrożenie, że środki przewidziane na aktywizację zawodową mogą być w całości przeznaczone dla PUP (aktywizacja osób pozostających bez pracy bez względu na wiek) oraz OHP (aktywizacja osób młodych). Tego typu sytuacja może wpłynąć bardzo niekorzystnie na realizację projektów oraz wydatkowanie środków w ramach danego Celu szczegółowego, Wynika to m.in. z ograniczonych możliwości działań Publicznych Służb Zatrudnienia, w tym w docieraniu do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Instytucje te z uwagi na ograniczone możliwości kadrowe, szeroki zakres zadań nałożonych zadań ustawowych koncentrują swoją aktywność na ich bieżącej realizacji		
31	Jarosław Siekierko - Burmistrz z Miasta Wysokie Mazowieckie	1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane	n/d	n/d	1	Brak uwag	Brak uwag	Burmistrz Miasta Wysokie Mazowieckie po analizie Projektu programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027 nie wnosi uwag do zapisów ww. dokumentu.	uwaga nie wymaga rozstrzygnięcia	

		e w ramach polityki								
32	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.7. Priorytet VII: RLKS / 2.1.7.4. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 7.4)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	128	Zapis 1: Grupą wymagającą szczególnej interwencji są dzieci. Zapis 2: Aby umożliwić im wychowywanie się w warunkach zapewniających ich prawidłowy rozwój, bardzo istotne jest zapewnienie usług dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, usług wsparcia dla młodzieży przebywającej w różnego rodzaju ośrodkach	Proponowana zmiana Zapisu 1 - dodanie osób bezdomnych. Grupami wymagającymi szczególnej interwencji są dzieci oraz osoby w kryzysie bezdomności. Proponowana zmiana Zapisu 2 - dodanie działań skierowanych do osób bezdomnych: Aby umożliwić im wychowywanie się w warunkach zapewniających ich prawidłowy rozwój, bardzo istotne jest zapewnienie usług dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, usług wsparcia dla młodzieży przebywającej w różnego rodzaju ośrodkach wychowawczych, rodzinnej pieczy zastępczej, wsparcia osób usamodzielnianych oraz różnego rodzaju działań wzmacniające proces deinstytucjonalizacji instytucji całodobowych, w których przebywają dzieci, a także wsparcie	Osoby bezdomne (zwane także osobami w kryzysie bezdomności) są szczególną grupą społeczną, często marginalizowaną, być może ze względu na to, że stanowią niewielki odsetek społeczeństwa. Ze względu na swoją specyfikę, są często dyskryminowane w placówkach służby zdrowia i innych instytucjach opiekuńczych. Mają wiele różnych dysfunkcji, więc trudno je zakwalifikować do konkretnej grupy odbiorców, np. osoba bezdomna może być dodatkowo jednocześnie uzależniona, niepełnosprawna, psychicznie chora, niesamodzielna, bezrobotna i po wyjściu z zakładu karnego. Ogłaszane przez różnego rodzaju instytucje konkursy ofert często dotyczą działań pomocowych skierowanych tylko do jednej grupy odbiorców, np. osób bezrobotnych czy z niepełnosprawnościami, a	uwaga niezasadna	Zapisy projektu FEEdP zawierają szeroką grupę odbiorców, w tym osoby bezdomne. Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym mogą otrzymać wsparcie w ramach celu szczegółowego (I).

						wychowawczych, rodzinnej pieczy zastępczej, wsparcia osób usamodzielnianych oraz różnego rodzaju działań wzmacniających proces deinstytucjonalizacji instytucji całodobowych, w których przebywają dzieci, a także wsparcie procesu adopcji.	procesu adopcji. Kolejną ważną część środków powinna być przeznaczona na interwencje wśród osób bezdomnych, przebywających w różnego typu placówkach, wsparcie tych osób, pomoc w wyjściu z bezdomności, terapię uzależnień, pomoc psychologiczną, rehabilitację - ze szczególnym uwzględnieniem bezdomnych seniorów, którzy nie posiadają mieszkań, rodzin, wymagają opieki przez większość dnia, są niezdolne do samodzielnego mieszkania.	z osobą bezdomną trzeba pracować na wielu płaszczyznach - praca nad jednym aspektem nic nie wnosi, jeśli chodzi o aktywizację takich osób. Dlatego uważamy za ważne, by wyszczególnić i przeznaczyć w RPO środki na pracę z osobami bezdomnymi jako oddzielną grupą odbiorców		
33	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	128	Grupę docelową stanowią mieszkańcy województwa podlaskiego objęci procesem integracji społecznej.	Grupę docelową stanowią mieszkańcy województwa podlaskiego objęci procesem integracji społecznej, w tym osoby bezdomne przebywające na terenie Województwa Podlaskiego.	Osoby bezdomne stanowią grupę społeczną z taką złożonością problemów, a w związku z tym wymagającą wielowątkowej pomocy, iż uważamy, że powinny być wyszczególnione, jako oddzielna grupa odbiorców.	uwaga niezasadna	Zapisy projektu FEoP zawierają szeroką grupę odbiorców, w tym osoby bezdomne. Osoby bezdomne przebywające na terenie województwa podlaskiego będą mogły być objęte wsparciem.

			najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)							
34	PKS Nova	1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki	n/d	n/d	34	Wsparciem zostaną objęte przedsiębiorstwa przyczyniające się do rozwoju i konkurencyjności MŚP z regionu. Wsparcie przeznaczone zostanie na wdrożenie innowacji w zakresie produktów/ usług oraz procesów, w szczególności wykorzystujących zielone technologie, GOZ, Przemysł 4.0, automatyzację, cyfryzację i sztuczną inteligencję	Wsparciem zostaną objęte przedsięwzięcia przyczyniające się do rozwoju i konkurencyjności MŚP i dużych przedsiębiorstw z regionu z możliwością rozszerzenia wsparcia dla małych oddziałów terenowych wpisujących się w MŚP. Dalej b/z	Na terenie województwa podlaskiego oprócz MŚP istnieją także duże przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 500 osób. Taką firmą jest jeden z największych przewoźników w regionie spółka PKS Nova która podzielona jest na oddziały terenowe. Ze względu na swoją społeczną odpowiedzialność biznesu i misję zapewnienia braku wykluczenia komunikacyjnego mieszkańcom województwa firma ta chce być także objęta wsparciem Funduszu Europejskiego i zgłosić projekt nowoczesnej, innowacyjnej, ekologicznej myjni samochodowej na potrzeby własnej floty autobusów i działania komercyjne. Firma PKS Nova podzielona jest na oddziały terenowe które wpisują się w status MŚP które to zatrudniają w tym przypadku, a chodzi tu o placówkę terenową w Łomży do 50 osób.	uwaga częściowo uwzględniona	Instytucja Zarządzająca podejmie starania mające na celu ujęcie w interwencji FEdP także innych firm niż MŚP (mid-caps).

35	Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)	Wskaźniki / Wskaźniki rezultatu	130	Tabela 3: Wskaźnik rezultatu, kolumna 6: Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu.	Zmiana treści wskaźnika: Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu oraz liczba miejsc utworzonych dla osób bezdomnych w gospodarstwach opiekuńczych i mieszkaniach wspomaganych.	Ze względu na zgłoszone wcześniej poprawki na stronie 128, dotyczące działań skierowanych do osób bezdomnych, konsekwentnie proponujemy poszerzenie wskaźnika zgodnie z zaproponowanymi działaniami.	uwaga nieuwzględniona	W konsultowanym projekcie FEoP 2021-2027 uwzględniono wskaźniki, które będą monitorowały interwencję w głównych obszarach, na których skoncentrowano wsparcie i przeznaczono najwięcej środków. Należy mieć na uwadze, że wskaźniki wynikają z LWK 2021-2027 i zostały zdefiniowane na poziomie kraju przez MFIPR.
36	Jarosław Siekierko - Burmistrz Miasta Wysokie Mazowieckie, ul. Ludowa 15, 18-200 Wysokie Mazowieckie	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	36	PLANUJE SIĘ PREFERENCJE NA OBSZARZE OSI WSKAZANYCH W SRWP 2030: OBSZARY ZAGROŻONE TRWAŁĄ MARGINALIZACJĄ I OBSZARY WIEJSKIE, W TYM PRZYRODNICZO CENNE W TYPIE PROJEKTU WDRAŻANI	WSPARCIEM POWINNI ZOSTAĆ OBJĘCI WSZYSCY PRZEDSIĘBIORCY PROWADZĄCY DZIAŁALNOŚĆ NA TERENIE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO, PREFEROWANE OBSZARY NA KTÓRYCH POWSTAŁY PARTNERSTWA SAMORZĄDOWE	W OBECNEJ PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ DZIAŁANIE 1.5. WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I ZATRUDNIENIA W GMINACH, KTÓRYCH ROZWÓJ UWARUNKOWANY JEST SIECIĄ NATURA 2000 PREFEROWANE BYŁY PRZEDSIĘWZIĘCIA PRZEDSIĘBIORSTW POŁOŻONYCH TYLKO I WYŁĄCZNIE NA OBSZARZE NALEŻĄCYM DO OSI NATURA 2000. W PRZEDSTAWIONYM PROJEKCIE PROGRAMU FUNDUSZY EUROPEJSKICH O DOTACJĘ BĘDĄ MOGŁY UBIEGAĆ SIĘ FIRMY	uwaga częściowo uwzględniona	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa. Planuje się jedynie preferencje, które mają na celu wyrównywanie szans rozwojowych na obszarach, które tego wymagają, co wynika m.in. z SRWP 2030 czy KSRR 2030. Zapisy programu zostaną doprecyzowane. Wsparcie projektów partnerstw samorządowych w szczególności przewiduje się w CP5 i CP2.

						E INNOWACJI W MŚP (O CHARAKTER ZE GREENFIELD I BROWNFIELD) - POLEGAJĄC E NA ZASTOSOW ANIU DOTACJI JAKO FORMY WSPARCIA ORAZ W TYPIE PROJEKTU INFRASTRUKTURA BIZNESOW A - POLEGAJĄC E NA PREMII PUNKTOWE J.		ZLOKALIZOWANE NA OBSZARACH ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ ORAZ OBSZARACH WIEJSKICH ,CO W ZNACZNYM STOPNIU DYSKRYMINUJE PRZEDSIĘBIORCÓW Z POZOSTAŁYCH REGIONÓW. WYBÓR PRZEDSIĘBIORCÓW, KTÓRZY OTRZYMAJĄ WSPARCIE NIE POWINIEN OPIERAĆ SIĘ NA JEGO POŁOŻENIU, A SKUPIAĆ SIĘ NA FIRMACH, KTÓRE MOGĄ PRZYCZYNIĆ SIĘ DO OSIĄGNIĘCIA WZROSTU POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI NA TERENIE CAŁEGO WOJEWÓDZTWA.		
37	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii i Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans,	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	brak	Rekomendujemy ujęcie w dokumencie zapisu dotyczącego możliwości wzmacniania instytucjonalnego partnerów społecznych z terenu województwa podlaskiego.	Zaplanowanie na poziomie programu, możliwości ubiegania się o środki przeznaczone na realizację zadań dotyczących wzmacniania instytucjonalnego partnerów społecznych (w tym organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej), pozwoli na ich lepsze	uwaga częściowo uwzględniona	Zapis w projekcie FEdP w celu szczegółowym (h) Działanie 6.5 zostanie zmodyfikowany na następujący "Ponadto, konieczne jest wzmocnienie roli partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej oraz ich

			niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)					funkcjonowanie. Słaba kondycja partnerów społecznych może stanowić nie tylko problem w aplikowaniu o środki czy realizację zadań, ale również może znacząco wpływać na trwałość proponowanych rozwiązań. Wsparcie inwestycyjne partnerów społecznych przełoży się na lepsze zaspokojenie potrzeb mieszkańców województwa, a także realizację działań o szerszym charakterze, wyższej jakości, a ostatecznie na skuteczność realizowanych działań. Ponadto dzięki takim zapisom zostaną zrealizowane zalecenia Komisji Europejskiej dotyczące wzmacniania potencjału partnerów społecznych.		otoczenia w rozwoju, jak również tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw." Jednocześnie wzmacnianie instytucjonalne partnerów społecznych z terenu województwa podlaskiego będzie możliwe jako element szerszego projektu realizowanego na rzecz głównych grup docelowych programu.
38	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	6. Partnerstwo	n/d	n/d	175	brak	Zasada partnerstwa powinna być realizowana zgodnie z Europejskim Kodeksem Partnerstwa. Szczególnie art. 8.	Nierealizowanie zgodnie z tymi wytycznymi zagraża przyjęciu programu.	uwaga częściowo uwzględniona	W sekcji 6. FEEdP opisano realizację zasady partnerstwa na poszczególnych etapach przygotowania i realizacji programu. Opis ten zostanie jeszcze uzupełniony na dalszym etapie prac w wyniku uwag partnerów.

39	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	121	„Powyższe działania mogą być realizowane przez szeroki, otwarty katalog Beneficjentów, w tym: podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne, instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia”.	„Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym: podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne, organizacje pozarządowe, instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, Centra Integracji Społecznej i Zakłady Aktywności Zawodowej”.	Ograniczenie katalogu potencjalnych beneficjentów może spowodować brak możliwości składania wniosków przez instytucje, które zrealizowały z sukcesem projekty w perspektywie 2014-2021, a ich efekty są mierzalne oraz skutecznie wpłynęły i wpływają na pozytywną zmianę w obszarze ekonomii społecznej. Ponadto instytucje, które działają w tym obszarze, a dotychczas jeszcze nie skorzystały ze środków UE, również nie będą mogły uzyskać dofinansowania. Rozszerzenie grona beneficjentów wpłynie na zwiększenie potencjalnych pomysłów i efektywne zmiany w obszarze włączenia społecznego na terenie województwa podlaskiego.	uwaga niezasadna	Proponowane zapisy są tożsame z zapisami projektu FEoP 2021-2027. Obecne zapisy nie wykluczają wspomnianych podmiotów jako Beneficjentów wsparcia.
40	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	121	„Adresatem wsparcia będą osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem	„Adresatem wsparcia będą osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osoby wykluczone społecznie i ubogie, w tym osoby bierne zawodowo,	Wśród adresatów brak jest wskazanych w uwadze grup. Ich wsparcie jest niezbędne w nowej perspektywie finansowej.	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy projektu FEoP 2021-2027 zostaną zmodyfikowane. Obecne zapisy nie wykluczają wspomnianych grup osób jako adresatów wsparcia.

	Województwie Podlaskim		włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)		społecznym, w tym osoby bierne zawodowo, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, oraz otoczenie ww. grup docelowych z obszaru województwa podlaskiego. Działania adresowane będą też do przedsiębiorstw społecznych, podmiotów i osób zainteresowanych tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w istniejących	rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, bezdomne oraz otoczenie ww. grup docelowych z obszaru województwa podlaskiego. Działania adresowane będą też do podmiotów ekonomii społecznej (w tym: przedsiębiorstw społecznych, jednostek reintegracji społeczno-zawodowej) oraz podmiotów i osób zainteresowanych tworzeniem przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach społecznych".			
--	------------------------	--	---	--	--	--	--	--	--

						przedsiębiorstwach społecznych „”.				
41	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	brak	Rekomenduje się ujęcie w dokumencie zapisów dotyczących współpracy jednostek samorządu terytorialnego z sektorem ekonomii społecznej. Kooperacja ta wciąż pozostaje na niskim poziomie, dlatego proponujemy ujęcie w dokumencie zapisów dotyczących np. premiowania JST stosujących zamówienia społecznie odpowiedzialne.	Brak jest zapisów dotyczących współpracy sektora ekonomii społecznej z jednostkami samorządu terytorialnego. Taki zapis zachęci jednostki samorządu terytorialnego do współpracy z sektorem ekonomii społecznej, co znacząco wpłynie na możliwość realizacji zleceń przez przedsiębiorstwa społeczne.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Sugestie zostaną wykorzystane w trakcie prac nad kryteriami wyboru projektów.
42	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	121	„Zakres interwencji dot. aktywnego włączenia społ. powinien uwzględniać kierunki i cele wskazane w Polityce Rewitalizacji Województwa Podlaskiego „”.	„Zakres interwencji dot. aktywnego włączenia społ. powinien uwzględniać kierunki i cele wskazane w Polityce Rewitalizacji Województwa Podlaskiego, Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w woj. podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej oraz Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Są to dokumenty wyznaczające aktualne kierunki interwencji w sektorze ES.	Rekomendujemy, aby zakres interwencji dot. aktywnego włączenia społecznego uwzględniał również zapisy Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w woj. podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej oraz Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Są to dokumenty wyznaczające aktualne kierunki interwencji w sektorze ES.	uwaga uwzględniona	Zapisy projektu FEDP 2021-2027 ulegną zmianie zgodnie ze zgłoszoną uwagą.

43	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	121	„Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej”	„Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku”.	Omyłka pisarska w nazwie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku.	uwaga uwzględniona	Zapis zostanie poprawiony.
44	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	121	(...) stałe podnoszenie kompetencji i ośrodków wsparcia realizowane przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej (...)	Rekomendujemy dodanie zapisu mówiącego o roli ROPS, również w zakresie: promocji sektora ES, tworzenia regionalnych sieci współpracy, wspierania samorządów lokalnych, podmiotów ekonomii społecznej i innych instytucji w tym nauki, biznesu itp. w obszarze ekonomii społecznej, upowszechniania wiedzy i dobrych praktyk z obszaru ekonomii społecznej, koordynacji regionalnego wieloletniego programu rozwoju ekonomii społecznej (przy wsparciu Regionalnego	Dotychczasowy zapis mówi jedynie o stałym podnoszeniu kompetencji ośrodków wsparcia, bez wskazania, o jakie ośrodki chodzi. Czy mowa o akredytowanych Ośrodkach Wsparcia Ekonomii Społecznej? ROPS od lat podejmuje działania związane z podnoszeniem kompetencji różnych grup odbiorców (JST, PES, PS, NGO, akredytowanych OWES itp.) w zakresie ekonomii społecznej oraz polityki społecznej, co powinno zostać uwzględnione w niniejszym dokumencie.	uwaga nieuwzględniona	Rola ROPS została określona w Linii demarkacyjnej (Podział interwencji i zasad wdrażania programów krajowych i regionalnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027) opracowanej przez MFIPR. Zgodnie z powyższym dokumentem nie jest możliwa realizacja wsparcia wskazana w uwadze. ROPS zaangażowany będzie do wdrażania działań na rzecz ekonomii społecznej na poziomie krajowym. Ponadto zgodnie z rekomendacjami

						<p>Komitetu Rozwoju ekonomii Społecznej). Proponowany zapis: „(...) stałe podnoszenie kompetencji różnych grup odbiorców (JST, PES, PS, NGO, akredytowanych OWES itp.) w zakresie ekonomii społecznej oraz polityki społecznej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku. Zakres interwencji w obszarze promocji sektora ES, tworzenia regionalnych sieci współpracy, wspierania samorządów lokalnych, podmiotów ekonomii społecznej i innych instytucji w tym nauki, biznesu itp. w obszarze ekonomii społecznej, upowszechniania wiedzy i dobrych praktyk z obszaru ekonomii społecznej, koordynacji regionalnego wieloletniego programu rozwoju ekonomii społecznej (przy wsparciu Regionalnego Komitetu Rozwoju ekonomii Społecznej), będzie realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w</p>			<p>ministerstwa projekty realizowane przez akredytowane OWES będą obejmowały: bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w ps, usługi wsparcia rozwoju ekonomii społecznej w zakresie animacji oraz wsparcia tworzenia przedsiębiorstw społecznych, usługi wsparcia istniejących ps.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

							Białymstoku. Ponadto wskazane jest również określenie roli akredytowanych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.			
45	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	125	„Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki	W celu 2.1.6.6. Cel szczegółowy rekomendujemy dodanie w katalogu grupy beneficjentów - ROPS i OWES. „Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, publiczne i prywatne instytucje opieki medycznej partnerstwa publiczno-społeczne”.	Brak wskazania wśród realizatorów Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku oraz akredytowanych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej	uwaga częściowo uwzględniona	Rola OWES została określona w Linii demarkacyjnej (Podział interwencji i zasad wdrażania programów krajowych i regionalnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027). Akredytowane OWES zostaną wskazane jako Beneficjenci programu w zakresie wsparcia ekonomii społecznej w celu h. Z uwagi na powyższe w odniesieniu do celu k nie ma zasadności literalnego wymieniania OWES. ROPS zostanie wskazany jako potencjalny realizator przedsięwzięć w ramach cs "k".

						całodobowe, publiczne i prywatne instytucje opieki medycznej partnerstwa publiczno-społeczne”.				
46	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach (...) (Działanie 4.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	84	brak	W punkcie 2.1.4.2. Cel Szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (Działanie 4.2) proponujemy dodać zapis: „Interwencja w zakresie infrastruktury społecznej uwzględnia uzasadnione potrzeby przekształcenia, adaptacji istniejącej infrastruktury społecznej i prywatnej (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą”.	Istniejąca infrastruktura społeczna (budynki) aktualnie spełnia standardy. Nakłady finansowe poniesione dotąd zostałyby zmarnowane, czego chcielibyśmy uniknąć. Dzięki już istniejącej infrastrukturze, nowe usługi, które zostały zaplanowane w EFS+ (Działanie 6.5), mogłyby zostać szybciej wdrożone.	uwaga częściowo uwzględniona	Zapis zostanie częściowo zmodyfikowany

47	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	124	brak	W punkcie 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (Działanie 6.6) proponujemy dodać zapis: „Realizacja niezbędnych usług społecznych w szczególności na bazie istniejącej infrastruktury społecznej”.	Istniejąca infrastruktura społeczna (budynki), aktualnie spełnia standardy. Nakłady finansowe poniesione dotąd zostałyby zmarnowane, czego chcielibyśmy uniknąć. Dzięki już istniejącej infrastrukturze, nowe usługi mogłyby zostać szybciej wdrożone.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Na etapie tworzenia dokumentów wdrożeniowych do programu operacyjnego zostaną doprecyzowane zapisy dotyczące realizacji niezbędnych usług społecznych także na bazie istniejącej infrastruktury społecznej o ile jej wykorzystanie będzie spełniało definicję usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej.
48	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	1	brak	W dokumencie FEoP brak jest jakichkolwiek zapisów dotyczących wsparcia dla obywateli państw trzecich.	Zgodnie z rekomendacjami Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczącymi Włączenia społecznego w programach regionalnych	uwaga częściowo uwzględniona	Zakres interwencji programu w ramach Działania 6.5 jest bardzo szeroki, dotyczy różnych grup społecznych zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem

	nej w Województwie Podlaskim		aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)					z dnia 21 lipca 2021 roku, kluczowe jest zapewnienie wsparcia tej grupie odbiorców, szczególnie w odniesieniu do obecnej sytuacji migracyjnej w województwie podlaskim.		społecznym i obejmuje również wsparcie na rzecz obywateli państw trzecich. Obecne zapisy projektu FEdP 2021-2027 uwzględniają wsparcie obywateli państw trzecich w ramach celu szczegółowego "h", tj.: "Planowane do realizacji są działania w procesie integracji na rynku pracy pracowników pochodzących zwłaszcza z Białorusi i Ukrainy, którzy ze względu na bliskość geograficzną i/lub związki rodzinne stanowią najliczniejszą grupę obcokrajowców zamieszkujących region." W projekcie Programu w celu "h" zostanie skorygowany zapis o cudzoziemcach na rzecz zapisu obywatele państw trzecich, tak aby byli literalni wymienieni jako grupa docelowa. W opinii IZ racjonalnym wydaje się być pozostawienie tej grupy odbiorców w celu "h", w którym wspierane będą wszelkie grupy osób w niekorzystnej sytuacji. Udzielenie wsparcia obywatelom państw trzecich łącznie
--	------------------------------	--	---	--	--	--	--	---	--	---

										z innymi osobami (np. ich rodzinami), pozytywnie wpłynie na ich integrację społeczną.
49	Fundacja Hospicjum Proroka Eliasza	2. Priorytety	2.1.7. Priorytet VII: RLKS / 2.1.7.3. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 7.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	140	Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej są nadal niedostatecznie rozwinięte. Niskie zaludnienie i rozproszenie urbanistyczne oraz sytuacja demograficzna związana ze starzeniem się społeczeństwa w województwie podlaskim zwiększają deficyty i potrzeby w tym zakresie. Problemem jest brak równego dostępu do	Propozycja powołania stanowiska Koordynatora Opieki Osób Zależnych osób mieszkających na terenach wiejskich, którego zdaniem: - Występowanie w imieniu potrzebujących do instytucji pomocowych i medycznych w celu zapewnienia lepszej opieki - Udzielanie informacji i pomocy w uzyskaniu należnych świadczeń - Pomoc w sporządzaniu pism, podań, odwołań itp. - Pomoc w pozyskiwaniu niezbędnych sprzętów rehabilitacyjnych lub medycznych - Proponowanie pomocy i wsparcia sąsiedzkiego - Proponowanie ośrodków opieki całodobowej w porozumieniu z lekarzami	Proponujemy nowe podejście do opieki długoterminowej dla osób nieuleczalnie chorych, starych, zależnych a także objęcie wsparciem ich opiekunów, którymi są najczęściej członkowie rodzin. Innowacja polega na stworzeniu sieci zasobów na obszarach wiejskich pomagających na wielu poziomach – od pomocy sąsiedzkiej i grup nieformalnych, po organizacje sektora publicznego i NGO. Kluczowy element innowacji to stworzenie nowego stanowiska Koordynatora Opieki Osób Zależnych, który spełnia rolę ogniwa spajającego potrzeby pacjentów z działaniami sieci. Działający w ten sposób mechanizm zaspokajając będzie realne potrzeby zdrowotne oraz dawać możliwość elastycznego dopasowania opieki do potrzeb podopiecznych. Założenia model jest na	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Na etapie tworzenia dokumentów wdrożeniowych do programu operacyjnego zostaną doprecyzowane zapisy dotyczące realizacji zaproponowanych form wsparcia.

						wysokiej jakości, przystępnych cenowo i zrównoważonych usług, w szczególności na obszarach wiejskich.		tyle uniwersalny, że będzie można go łatwo powielić w innych częściach obszarów wiejskich Polski i Europy.		
50	Fundacja Hospicjum Proroka Eliasza	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.3. Cel szczegółowy (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej (...) (Działanie 4.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	88	Działania będą obejmować podnoszenie jakości świadczonej usług zdrowotnych, w tym dostosowanie podmiotów leczniczych do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami.	Działania będą obejmować podnoszenie jakości świadczonych usług zdrowotnych, w tym dostosowanie podmiotów leczniczych do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami.	Należy zwrócić uwagę na opiekę nad osobami zależnymi, po udarach, z niepełnosprawnościami, których dotyka singularyzacja starości w obszarach wiejskich. Należy zadbać o dostęp do opieki zdrowotnej, fizjoterapii i rehabilitacji w możliwie najbliższej odległości. Wiele rodzin mieszkających na wsiach nie posiada samochodu, a dotarcie do miasta oddalonego o 20-30 km jest niejednokrotnie trudne, a czasem wręcz niemożliwe.	uwaga nieuwzględniona	W projekcie programu wskazano, że działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta powiatowe oraz Obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie zalicza się znaczna część gmin wiejskich. Ponadto proponowane doprecyzowanie grup docelowych jest niecelowe, gdyż osoby ze szczególnymi potrzebami zostały już wskazane.
51	Fundacja Hospicjum Proroka Eliasza	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k):	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	125	Grupę docelową stanowią mieszkańcy województwa	Grupę docelową stanowią mieszkańcy województwa podlaskiego objęci usługami społecznymi i	Biorąc pod uwagę wyludnianie się wsi i osamotnienie osób starszych, chorych i zależnych, należy zwrócić szczególną uwagę na	uwaga niezasadna	Obecne zapisy projektu FEoP 2021-2027 obejmują wskazaną grupę docelową.

			Zwiększenie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)			wa podlaskiego objęci usługami społecznym i i zdrowotny mi.	zdrowotnymi, w szczególności mieszkańcy wsi dotknięci chorobami przewlekłymi, zależni, osamotnieni.	dostęp do opieki paliatywnej na terenach wschodniego Podlasia. W dobie starzejącego się społeczeństwa jest to rzecz kluczowa. Niezbędna jest pomoc domowa oraz stacjonarna. Należy również kłaść nacisk na dostępność specjalistycznych gabinetów lekarskich (kardiologia, ortopedia, okulistyka itp.) w obrębie obszarów wiejskich. Z pewnością należy również zwrócić uwagę na możliwość szkolenia w zakresie opieki paliatywnej również opiekunów osób zależnych oraz organizację pomocy w codziennej opiece nad chorym, aby również oni zostali odciążeni w codziennych, niejednokrotnie wyniszczających psychicznie obowiązkach.		
52	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlasie / 2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego	32	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa. Planuje się preferencje na obszarze OSI	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	Transformacja cyfrowa wpływa na znaczący wzrost liczby dokumentów elektronicznych administracji państwowej i samorządowej. Temu procesowi towarzyszą również powstające nowe rozwiązania dedykowane obywatelom,	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na

			badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2)	wykorzystania narzędzi terytorialnych		wskazanych w SRW 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne, polegające na premii punktowej.	Planuje się preferencje na obszarze OSI wskazanych w SRW 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne, polegające na premii punktowej.	przedsiębiorstwom, czy NGO, ułatwiający kontakt z administracją różnych szczebli. Dynamika tych zjawisk przyczyni się niewątpliwie do wygenerowania znacznych oszczędności, usprawnienia funkcjonowania i transparentności administracji, ale wymusi również konieczność integracji - na poziomie ponadlokalnym - wsparcia różnych podmiotów we wdrożeniu powstających rozwiązań modelowych, co wynika ze strategii cyfryzacji kraju. Na terenie BOF został zidentyfikowany projekt zintegrowany, który odpowiada na ww. potrzeby.		obszarze całego województwa.
53	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	35	brak zapisu	W ramach interwencji możliwe będzie uzbrojenie terenów inwestycyjnych.	Województwo podlaskie charakteryzuje się słabszym tempem rozwoju gospodarczego i posiada wciąż dość małą atrakcyjność inwestycyjną. Również na obszarze BOF niezbędne są nadal inwestycje w zakresie infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość. Istotnym elementem jest tu także poprawa dostępności terenów inwestycyjnych. Gminy Stowarzyszenia BOF	uwaga nieuwzględniona	KE nie wyraża zgody na wspieranie terenów inwestycyjnych w CP1.

			(Działanie 1.3)					realizowały projekty w zakresie uzbrajania terenów inwestycyjnych w okresie 2014-2020 i na podstawie informacji uzyskanych z gmin BOF wciąż zgłaszają one zainteresowanie tego typu przedsięwzięciami w nowej perspektywie finansowej.		
54	Osoba fizyczna	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.1. Cel szczegółowy a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych (...) (Działanie 6.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	104	Adresaci programu	Adresatami programu aktywizującego na rynku pracy powinny być przede wszystkim osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowych Urzędach Pracy jako poszukujące pracy.	Nie ma pomocy dla osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jako osoby poszukujące pracy, jestem taką osobą i mam ogromny problem z uzyskaniem zatrudnienia np. w formie stażu. Okres odbywania stażu nie jest zaliczny do stażu pracy wliczanego np. do emerytury czy dodatku do wynagrodzenia za staż pracy. Poza tym staże te są za krótkie i mało płatne. Mi jako osobie niepełnosprawnej ze względu na chorobę jest ciężko utrzymać bardzo odpowiedzialną pracę. Staż jest lżejszą formą zatrudnienia, bo stażysta ma tu swojego opiekuna, który jest pomocny w razie potrzeby, co daje psychiczny komfort. Mimo, że mam wykształcenie wyższe magisterskie, ciężko jest mi na rynku pracy	uwaga niezasadna	Obecne zapisy projektu FEoP 2021-2027 nie wykluczają wsparcia dla osób bezrobotnych, z niepełnosprawnością zarejestrowanych w PUP. Adresatami wsparcia w tym działaniu są mieszkańcy województwa, w szczególności osoby pozostające bez pracy, ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach cywilnoprawnych oraz osoby młode znajdujące się w szczególnej sytuacji. Dodatkowo warto podkreślić, że osoby z niepełnosprawnością będą preferowane w grupie odbiorców m.in. ze względu na ich niekorzystną sytuację na rynku pracy.

								<p>lokalnym znaleźć zatrudnienie. Potrzeba jest, aby staże były wysoko płatne i przynajmniej roczne, jak też z możliwością uzyskania zatrudnienia u tego pracodawcy na zasadzie dofinansowania kosztów zatrudnienia. Dla mnie najlepszą formą rehabilitacji jest praca, tak więc wnoszę o uwzględnienie moich uwag. Mam chęci do pracy, ale nie mogę ich praktycznie zrealizować. Chciałabym z wynagrodzenia za staż mieć możliwość samodzielnego utrzymania się, a z renty socjalnej przy kredycie na mieszkanie jest to niemożliwe. Dodam, że status osoby niepełnosprawnej poszukującej pracy ma osoba, która ma jakiś dochód, np. rentę socjalną (tak jak ja). Ale nakłady na leczenie pochłaniają znacznie przychód, dlatego niemożliwym jest samodzielne funkcjonowanie ze względu na złą sytuację finansową. Jestem osobą w wieku 38 lat, więc zatrudnienie potrzebne jest nie tylko osobom</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								<p>bardzo młodym do 30 lat, ale i tym w wieku 30+. Sytuacja na rynku pracy w moim powiecie, czyli kolneńskim jest ciężka. Przede wszystkim osoby niepełnosprawne ze statusem poszukujących pracy mają duży problem z zatrudnieniem, bo środki na to są bardzo, bardzo małe. Potrzeba zatem programu, który spełniłby potrzeby zawodowe takich osób. Posiadanie przeze mnie wykształcenia magisterskiego ekonomicznego nie polepsza wcale mojej sytuacji na lokalnym rynku pracy, a mnie interesuje praca biurowa. Proszę więc o otwarcie tego programu szeroko dla osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy jako poszukujące pracy, gdyż samodzielne funkcjonowanie osoby chorej jest bardzo dobrą formą terapii, do czego potrzebna jest optymalna sytuacja zawodowa osoby niepełnosprawnej. Proszę jeszcze raz o uwzględnienie mojej opinii przy ustalaniu adresatów programu w kwestii poprawy</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

								zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, który w moim przypadku (powiat kolneński) jest bardzo ciężki dla osób takich jak ja, które chcą pracować, pomimo swojej niepełnosprawności. Pozdrawiam. Urszula Niebrzydowska		
55	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	36	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa. Planuje się preferencje na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne w typie projektu wdrażanie innowacji w MŚP (o charakterze greenfield i brownfield)	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT). Planuje się preferencje na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne w typie projektu wdrażanie innowacji w MŚP (o charakterze greenfield i brownfield) - polegające na zastosowaniu dotacji jako formy wsparcia oraz w typie projektu infrastruktura biznesowa - polegające na premii punktowej	Województwo podlaskie charakteryzuje się słabszym tempem rozwoju gospodarczego i posiada wciąż dość małą atrakcyjność inwestycyjną. Również na obszarze BOF niezbędna jest realizacja projektów w zakresie promocji gospodarczej i infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość. Planowane jest podjęcie działań do wykreowania marki gospodarczej BOF. Istotnym elementem jest także poprawa dostępności terenów inwestycyjnych. Gminy Stowarzyszenia BOF realizowały projekty w zakresie uzbrajania terenów inwestycyjnych w okresie 2014-2020 i na podstawie informacji uzyskanych z gmin BOF, wciąż zgłaszają one zainteresowanie tego typu przedsięwzięciami w nowej perspektywie	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.

						- polegające na zastosowaniu dotacji jako formy wsparcia oraz w typie projektu infrastruktura biznesowa - polegające na premii punktowej		finansowej.		
56	Osoba fizyczna	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.1. Cel szczegółowy a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych (...) (Działanie 6.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	104	Adresaci programu	Adresatami programu aktywizującego na rynku pracy powinny być przede wszystkim osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowych Urzędach Pracy jako poszukujące pracy.	Nie ma pomocy dla osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jako osoby poszukujące pracy, jestem taką osobą i mam ogromny problem z uzyskaniem zatrudnienia np. w formie stażu. Okres odbywania stażu nie jest zaliczny do stażu pracy wliczanego np. do emerytury czy dodatku do wynagrodzenia za staż pracy. Poza tym staże te są za krótkie i mało płatne. Mi jako osobie niepełnosprawnej ze względu na chorobę jest ciężko utrzymać bardzo odpowiedzialną pracę. Staż jest lżejszą formą zatrudnienia, bo stażysta ma tu swojego opiekuna, który jest pomocny w razie potrzeby, co daje psychiczny komfort. Mimo, że mam	uwaga niezasadna	Obecne zapisy projektu FEEdP 2021-2027 nie wykluczają wsparcia dla osób bezrobotnych, z niepełnosprawnością zarejestrowanych w PUP. Adresatami wsparcia w tym działaniu są mieszkańcy województwa, w szczególności osoby pozostające bez pracy, ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach cywilnoprawnych oraz osoby młode znajdujące się w szczególnej sytuacji. Dodatkowo warto podkreślić, że osoby z niepełnosprawnością będą preferowane w grupie odbiorców m.in. ze względu na ich niekorzystną sytuację na rynku pracy.

								<p>wykształcenie wyższe magisterskie, ciężko jest mi na rynku pracy lokalnym znaleźć zatrudnienie. Potrzeba jest, aby staże były wysoko płatne i przynajmniej roczne, jak też z możliwością uzyskania zatrudnienia u tego pracodawcy na zasadzie dofinansowania kosztów zatrudnienia. Dla mnie najlepszą formą rehabilitacji jest praca, tak więc wnoszę o uwzględnienie moich uwag. Mam chęci do pracy, ale nie mogę ich praktycznie zrealizować. Chciałabym z wynagrodzenia za staż mieć możliwość samodzielnego utrzymania się, a z renty socjalnej przy kredycie na mieszkanie jest to niemożliwe. Dodam, że status osoby niepełnosprawnej poszukującej pracy ma osoba, która ma jakiś dochód, np. rentę socjalną (tak jak ja). Ale nakłady na leczenie pochłaniają znacznie przychód, dlatego niemożliwym jest samodzielne funkcjonowanie ze względu na złą sytuację finansową. Jestem osobą</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

								<p>w wieku 38 lat, więc zatrudnienie potrzebne jest nie tylko osobom bardzo młodym do 30 lat, ale i tym w wieku 30+. Sytuacja na rynku pracy w moim powiecie, czyli kolneńskim jest ciężka. Przede wszystkim osoby niepełnosprawne ze statusem poszukujących pracy mają duży problem z zatrudnieniem, bo środki na to są bardzo, bardzo małe. Potrzeba zatem programu, który spełniłby potrzeby zawodowe takich osób. Posiadanie przeze mnie wykształcenia magisterskiego ekonomicznego nie polepsza wcale mojej sytuacji na lokalnym rynku pracy, a mnie interesuje praca biurowa. Proszę więc o otwarcie tego programu szeroko dla osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy jako poszukujące pracy, gdyż samodzielne funkcjonowanie osoby chorej jest bardzo dobrą formą terapii, do czego potrzebna jest optymalna sytuacja zawodowa osoby niepełnosprawnej. Proszę jeszcze raz o uwzględnienie mojej</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								opinii przy ustalaniu adresatów programu w kwestii poprawy zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, który w moim przypadku (powiat kolneński) jest bardzo ciężki dla osób takich jak ja, które chcą pracować, pomimo swojej niepełnosprawności. Pozdrawiam. Urszula Niebrzydowska		
57	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	48	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa. Planuje się preferencje wsparcia na obszarze OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazanym w SRWP 2030.	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT). Planuje się preferencje wsparcia na obszarze OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazanym w SRWP 2030.	Gminy BOF w ramach prac nad strategią rozwoju ponadlokalnego zidentyfikowały potrzebę realizacji projektów dotyczących wzrostu efektywności gospodarowania energią w zakresie systemów energetyki odnawialnej na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Realizacja przedmiotowego działania w formule ZIT wiąże się z kontynuacją projektów z lat 2014-2020 związanych z rozwojem kompleksowych rozwiązań proekologicznych opartych na odnawialnych źródłach energii. Zgodnie z zapisami SRWP 2030 na terenie BOF, jako OSI, powinny zostać wypracowane modelowe	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.

								rozwiązania w zakresie celów dotyczących rewolucji energetycznej (s. 75). Działania zintegrowane terytorialnie na obszarze całego BOF pozwolą na osiągnięcie efektu synergii w zakresie efektywności energetycznej i zrównoważonego rozwoju. Samorządy BOF powinny wskazywać, a także liderować rozwiązaniom, które rzeczywiście wpływają na poprawę stanu środowiska naturalnego. Zaplanowane rozwiązania pozwolą na osiąganie celów z zakresu polityki ochrony środowiska wskazanych na poziomie regionu (w ramach SRWP 2030), kraju, jak również UE.		
58	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.4. Cel szczegółowy (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej (Działanie 2.4)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	56	Działania będą realizowane na terenie całego województwa.	Proponuje się następujący zapis: Wsparcie będzie realizowane na terenie całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	Białostocki Obszar Funkcjonalny planuje w perspektywie finansowej 2021-2027 realizację projektów dotyczących rozbudowy infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym, również poza obszarami w ramach KPOŚK. Planowany jest do realizacji projekt dotyczący optymalizacji gospodarki osadowej w	uwaga nieuwzględniona	Zarówno Umowa Partnerstwa jak i linia demarkacyjna przewiduje na poziomie regionalnym jedynie interwencję skierowaną do aglomeracji ujętych w KPOŚK w przedziale od 2 do 15 tys. RLM. Wsparcie przewidywane w Działaniu 2.4 będzie realizowane na terenie całego województwa.

								aglomeracji białostockiej (finansowany z programu krajowego - zgodnie z linią demarkacyjną) oraz projekty komplementarne do niego w ramach aglomeracji od 2 do 15 tys RLM. Zidentyfikowane zostały liczne potrzeby dotyczące gospodarki wodno-ściekowej w ramach terenów poniżej 2 tys. RLM. Zdiagnozowano również potrzebę realizacji projektów w zakresie gospodarki wodnej na terenie BOF (np. dotyczące ograniczania strat wody, poprawy zasobooszczędności systemu).		
59	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.5. Cel szczegółowy (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej (Działanie 2.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	61	Działania będą realizowane na terenie całego województwa.	Wsparcie będzie realizowane na terenie całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	Białostocki Obszar Funkcjonalny zidentyfikował potrzeby w zakresie rozbudowy systemu gospodarki odpadami i planuje w perspektywie finansowej 2021-2027 realizację projektów mających na celu poprawę i rozwój gospodarki odpadowej w tym np.: PSZOK, azbest. Zintegrowane działania przyczynią się do obniżenia kosztów działania systemu gospodarowania odpadami.	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.

60	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia (...) (Działanie 4.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	82	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta powiatowe - w zakresie wsparcia infrastruktury szkolnictwa zawodowego i ustawicznego oraz szkół ponadpodstawowych, Białostok i jego obszar funkcjonalny (z wykorzystaniem ZIT) - w zakresie wsparcia infrastruktury szkolnictwa zawodowego i	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta powiatowe - w zakresie wsparcia infrastruktury szkolnictwa zawodowego i ustawicznego oraz szkół ponadpodstawowych (z wykorzystaniem ZIT) oraz szkolnictwa wyższego (poza instrumentem ZIT).	Na terenie BOF istnieją deficyty w zakresie dostępności miejsc wychowania przedszkolnego. W celu upowszechnienia wychowania przedszkolnego wśród dzieci należy zwiększyć liczbę miejsc wychowania przedszkolnego. Zidentyfikowane zostały również potrzeby wsparcia w zakresie rozwoju infrastruktury szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego, w związku z powiększającą się liczbą dzieci w wieku szkolnym.	uwaga nieuwzględniona	W przypadku interwencji w zakresie infrastruktury przedszkoli i szkół (zwłaszcza dotyczącej budowy nowej infrastruktury) warunkiem będzie uwzględnienie trendów demograficznych w województwie. Będzie to podlegało ocenie w ramach prowadzonych naborów. Interwencja skierowana do przedszkoli obejmuje obszar całego województwa.
----	--	---------------	--	---	----	---	--	---	-----------------------	---

						ustawiczne go, szkół ponadpodstawowych oraz szkolnictwa wyższego.				
61	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach (...) (Działanie 4.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	85	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.	Poprzednia perspektywa UE nie wyczerpała możliwości i zidentyfikowanych potrzeb w zakresie usług społecznych na terenie BOF. Liczba składanych w latach 2014-2020 wniosków o dofinansowanie była duża i przekraczała alokację przeznaczoną w ramach konkursów. Potrzeby w tym obszarze są znaczące, powiększa się grupa docelowa (m.in. osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, niesamodzielne, rodziny wymagające wsparcia).	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.
62	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.5. Priorytet V: Partnerskie Podlaskie / 2.1.5.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie zintegrowanego i	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	96	W celu szczegółowym planowane jest w szczególności wsparcie następujący	W celu szczegółowym planowane jest w szczególności wsparcie następujących typów projektów: 1) ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów	Zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa (UP, s.110) wsparcie w ramach CP5 może dotyczyć również finansowania inicjatyw na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym działań służących	uwaga nieuwzględniona	Nie identyfikuje się konieczności wsparcia na przygotowanie całkowicie nowych strategii terytorialnych w obrębie regionu. Uaktywnienie tego typu wsparcia mogłoby

			<p>sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego (...) (Działanie 5.1)</p>		<p>ch typów projektów: 1) ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, 2) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, 3) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyk i poza obszarami Natura 2000, 4) fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych</p>	<p>turystycznych i usług turystycznych, 2) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, 3) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000, 4) fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, 5) inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych.</p>	<p>przygotowaniu strategii terytorialnych lub strategii rozwoju lokalnego. Głównym celem działalności Stowarzyszenia BOF jest podniesienie jakości życia mieszkańców Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez bardziej efektywne zarządzanie całym obszarem. Realizacja tego celu wymaga współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego tworzącymi BOF, a także różnymi innymi instytucjami funkcjonującymi na tym terenie. Liderem budowy współpracy na terenie BOF jest Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Impulsem do rozpoczęcia współpracy stały się Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w perspektywie finansowej 2014-2020, które wymusiły zastosowanie podejścia strategicznego do rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Pokazały również, że współpracując – realizując projekty partnerskie – można osiągnąć zdecydowanie</p>	<p>nastąpić dopiero po przyjęciu programu przez Komisję Europejską, co oznacza że rezultaty w postaci stworzonych strategii terytorialnych byłyby w okresie dużo późniejszym niż możliwe rozpoczęcie wdrażania samych strategii terytorialnych. Białostocki Obszar Funkcjonalny został powołany, jest podmiotem aktywnie działającym i z innych wnoszonych uwag wynika, że obecnie już pracuje nad strategią terytorialną, która ma być podstawą do projektów zgłaszanych do FEDP.</p>
--	--	--	--	--	---	---	--	--

								<p>lepsze efekty, niż działając pojedynczo. W związku z powyższym niezbędna jest kontynuacja współpracy gmin Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Przygotowanie i następnie wdrażanie kompleksowego dokumentu strategicznego „Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030” będzie wymagało wymiany wiedzy i wsparcia specjalistycznego w obszarach współpracy. Działania podejmowane w BOF powinny wzmocnić mechanizmy planowania i zarządzania strategicznego oraz inicjatywę współpracy i partnerstwa w miejskim obszarze funkcjonalnym, a także podejście partycypacyjne w zakresie zarządzania tym obszarem. W związku z powyższym w ramach typu projektów nr 5 w CP5 Stowarzyszenie BOF planuje realizować projekt.</p>		
63	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymst	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	30	... Niezbędny jest zatem dalszy rozwój usług	proponowana zmiana zapisu na : Niezbędne jest zatem upowszechnianie wśród mieszkańców usług publicznych oraz	Rozwój e- usług jest zadaniem strony rządowej, co oznacza, że podmioty realizujące projekty w ramach działania w znacznym	uwaga nieuwzględniona	Przy opisie typu projektu "e-usługi publiczne" wskazano, iż w ramach programu wspierane będzie tworzenie i rozwój e-

	oku		korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2)			publicznych świadczonech elektronicznie...	poprawa warunków pracy urzędników (sprzęt, szkolenia).	stopniu będą jedynie upowszechniały wśród mieszkańców i swoich klientów korzystanie z e-usług.		usług na poziomie regionalnym i lokalnym, co przyczyni się do wzrostu odsetka osób korzystających z usług administracji publicznej, zmniejszenia obciążeń administracyjnych oraz optymalizacji procesów wewnątrzurzędowych. Wydaje się, że obejmuje to postulat Wnioskodawcy.
64	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	30	Z uwagi na potrzeby i oczekiwania mieszkańców w i przedsiębiorców dotyczące zwiększenia podaży usług realizowanych drogą elektroniczną, co uwidoczniła w szczególności pandemia COVID-19, Dalszego rozwoju wymagają efektywne kosztowo e-usługi publiczne. Systemy i	Nie proponuje się zmiany treści. Komentarz do zapisu zawartego w projekcie, w uzasadnienie uwagi.	Oprócz e-usług należy rozważyć rozwój metod obsługi klienta a na odległość, video obsługa, „wirtualny” urzędnik, chatbot. Należy położyć nacisk na integrację oprogramowania i wykorzystywanie narzędzi dających możliwość zarządzania procesami w JST z jednego miejsca. Informatyzacja urzędów powinna być rozpatrywana jako coś więcej niż obsługa komputera przez urzędnika a jako zintegrowany proces mający usprawnić i ułatwić obsługę mieszkańca. Do pełnej obsługi na odległość niezbędne jest wprowadzenie rozwiązań które pozwolą na kontakt z urzędnikiem nie tylko poprzez telefon. Równolegle niezbędne	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Poruszone kwestie są zbyt szczegółowe na poziom programu. Są one raczej adresowane do poziomu warunków konkursu.

						rejstry publiczne powinny być w pełni interoperacyjne, by zapewnić sprawną wymianę informacji między podmiotami i administracji publicznej oraz ich współpracę w realizacji procesów administracyjnych.		jest rozwijanie kompetencji cyfrowych polegających na użytkowym korzystaniu z komputera i innych innowacji w tej dziedzinie.		
65	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.5. Priorytet V: Partnerskie Podlaskie / 2.1.5.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego (...) (Działanie 5.1)	Wskaźniki / Wskaźniki produktu	98	Tabela 2: Wskaźniki produktu - brak wskaźnika	dodatkowy wskaźnik: RCO 112 – Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa (UP, s.110) wsparcie w ramach CP5 może dotyczyć również finansowania inicjatyw na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym działań służących przygotowaniu strategii terytorialnych lub strategii rozwoju lokalnego. Głównym celem działalności Stowarzyszenia BOF jest podniesienie jakości życia mieszkańców Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez bardziej efektywne zarządzanie całym	uwaga nieuwzględniona	Dodanie wskaźnika byłoby zasadne w przypadku dodania zakresu interwencji dotyczącego inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych. Natomiast uwaga dotycząca dodania tego zakresu została rozstrzygnięta negatywnie.

								<p>obszarem. Realizacja tego celu wymaga współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego tworzącymi BOF, a także różnymi innymi instytucjami funkcjonującymi na tym terenie. Liderem budowy współpracy na terenie BOF jest Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Impulsem do rozpoczęcia współpracy stały się Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w perspektywie finansowej 2014-2020, które wymusiły zastosowanie podejścia strategicznego do rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Pokazały również, że współpracując – realizując projekty partnerskie – można osiągnąć zdecydowanie lepsze efekty, niż działając pojedynczo. W związku z powyższym niezbędna jest kontynuacja współpracy gmin Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Przygotowanie i następnie wdrażanie kompleksowego dokumentu strategicznego „Strategii Rozwoju Białostockiego</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030” będzie wymagało wymiany wiedzy i wsparcia specjalistycznego w obszarach współpracy. Działania podejmowane w BOF powinny wzmocnić mechanizmy planowania i zarządzania strategicznego oraz inicjatywę współpracy i partnerstwa w miejskim obszarze funkcjonalnym, a także podejście partycypacyjne w zakresie zarządzania tym obszarem. W związku z powyższym w ramach typu projektów nr 5 w CP5 Stowarzyszenie BOF planuje realizować projekt.		
66	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	43	Wspierana będzie także kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, których właścicielem jest m.in. samorząd terytorialny, podległe mu organy i	Wspierana będzie także kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, których właścicielem jest, m.in. samorząd terytorialny, podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane (szpitale, szkoły, przedszkola, internaty, centra kształcenia ustawicznego, specjalistyczne poradnie dla dzieci i młodzieży, izby wytrzeźwień, zakłady lecznictwa	Podany katalog jest wąski i nie uwzględnia wszystkich potencjalnych obiektów. Należy rozszerzyć katalog obiektów które mogą być poddane kompleksowej modernizacji energetycznej podany w nawiasie o żłobki, przedszkola, internaty, centra kształcenia ustawicznego, specjalistyczne poradnie dla dzieci i młodzieży, izby wytrzeźwień.	uwaga nieuwzględniona	Wskazane przez Wnioskodawcę obiekty mieszczą się w katalogu obiektów użyteczności publicznej. W programie wskazano jedynie przykładowe obiekty. Nie ma potrzeby wymieniania wszystkich możliwych kategorii. Tego typu katalog zostanie wskazany w dokumentach wdrożeniowych, np. szczegółowym opisie priorytetów.

						<p>jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane (np. szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), właściciele budynków użyteczności publicznej i publicznej nie związanych z administracją rządową (w tym np. parafie, NGO, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, niepubliczne placówki oświatowe).</p>	<p>uzdrowiskowego), właściciele budynków użyteczności publicznej nie związanych z administracją rządową (w tym np. parafie, NGO, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, niepubliczne placówki oświatowe).</p>			
67	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	51	W zakresie błękitno-zielonej infrastruktury niezbędne będzie tworzenie naturalnych, półnaturalnych i sztucznych	W zakresie błękitno-zielonej infrastruktury niezbędne będzie tworzenie naturalnych, półnaturalnych i sztucznych terenów i obiektów łączących zieleni i wodę (np. zbiorniki infiltracyjno-retencyjne, stawy retencyjne, niecki i rowy	Podany przykładowy katalog jest wąski. Należy rozszerzyć katalog możliwych do realizacji działań.	uwaga nieuwzględniona	Potencjalne działania z zakresu zielonej i błękitnej infrastruktury mogą być różnorodne. Intencją zapisów jest podanie kilku przykładów a nie pełnego zamkniętego katalogu możliwych rozwiązań.

			zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiłowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)		terenów i obiektów łączących zieleni i wodę (np. zbiorniki infiltracyjno -retencyjne, stawy retencyjne, niecki i rowy bioretencyj ne, ogrodnictw o miejskie, stosowanie przepuszcza lnych powierzchni , rewitalizacj ę cieków, rowy infiltracyjne , powierzchni owe i podziemne zbiorniki szczelne, ogrody deszczowe (również w pojemnikac h)) – co będzie stanowiło bezpośredn ią odpowiedź na zmiany	bioretencyjne, zakładanie parków miejskich, terenów zielonych, łąk kwiatnych, parków kieszonkowych, oczka wodne, zagłębienia terenow, utrzymanie bioróżnorodności w powiazaniu z terenami nadrzecznymi, ogrodnictwo miejskie, stosowanie przepuszczalnych powierzchni, rewitalizację cieków, rowy infiltracyjne, powierzchniowe i podziemne zbiorniki szczelne, ogrody deszczowe (również w pojemnikach)) – co będzie stanowiło bezpośrednią odpowiedź na zmiany klimatu dotyczące miast, tj. nawalne deszcze, upały, miejskie wyspy ciepła. Niezbędne jest również zasadzenie zielni zapewniającej regulację mikroklimatu, która regulują m.in. liczebność owadów oraz inwestycje w przydomowe zbiorniki retencjonujące wodę oraz instalacje odprowadzające deszczówkę z dachów. W ramach w/w			
--	--	--	--	--	---	---	--	--	--

					<p>klimatu dotyczące miast, tj. nawalne deszcze, upały, miejskie wyspy ciepła. Niezbędne jest również zasadzenie zielni zapewniającej regulację mikroklimatu, która regulują m.in. liczebność owadów oraz inwestycje w przydomowe zbiorniki retencjonujące wodę oraz instalacje odprowadzające deszczówkę z dachów. W ramach w/w projektów należy unikać stosowania tworzyw</p>	<p>projektów należy unikać stosowania tworzyw sztucznych w elementach projektów z zakresu zielonej infrastruktury.</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

						szucznych w elementach projektów z zakresu zielonej infrastruktury.				
68	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	51	W ramach działań na rzecz zapobiegania ryzyku i zwiększania odporności na klęski żywiołowe rozwijany będzie system ratownictwa służb innych niż Państwowa Straż Pożarna, m.in. poprzez zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-	W ramach działań na rzecz zapobiegania ryzyku i zwiększania odporności na klęski żywiołowe rozwijany będzie system ratownictwa służb innych niż Państwowa Straż Pożarna, m.in. poprzez zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych. W ramach tych działań planowane jest również dofinansowanie systemów obserwacji i łączności oraz dróg pożarowych, zbiorników wodnych do celów ppoż. Ponadto konieczne jest rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego w obrębie województwa podlaskiego, w tym budowa nowych siedzib wraz z magazynami	Katalog podmiotów należy rozszerzyć o możliwe partnerstwa podmiotów lub stowarzyszenia, które efektywnie mogą przyczynić się do realizacji zaplanowanych w programie działań.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	W FEEdP przewidziano wsparcie dotyczące rozwijania systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego w obrębie województwa podlaskiego. Katalog wydatków kwalifikowalnych w tego typu projektach będzie określony w danej dokumentacji konkursowej.

						<p>ekologicznych. W ramach tych działań planowane jest również dofinansowanie systemów obserwacji i łączność oraz dróg pożarowych, zbiorników wodnych do celów ppoż. Ponadto konieczne jest rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiska w obrębie województwa podlaskiego.</p>	<p>zasobów.</p>			
69	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.3. Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości,	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem	114	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa. W zakresie edukacji przedszkolnej	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz	Wyodrębnienie alokacji dla ZIT celem kontynuowania projektów zintegrowanych. Przy założeniu, że procedura zostanie uproszczona. Cel: komplementarność działań inwestycyjnych z EFS+. Wyższa	uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter komplementarny wobec interwencji EFRR. Uwzględni specyfikę województwa i trendy demograficzne zachodzące na danym

			włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia (...) (Działanie 6.3)	planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych		ej przewiduje się preferencje punktowe na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.	Białystok i jego obszar funkcjonalny (z uwzględnieniem instrumentu ZIT) oraz Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.	efektywność działań zintegrowanych, przy dużej liczbie zidentyfikowanych potrzeb, które nie zostały zaspokojone w perspektywie 2014-2020.		obszarze oraz będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020. Będzie to podlegało ocenie w ramach prowadzonych naborów. Interwencja co do zasady obejmuje obszar całego województwa.
70	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	51	Interwencja dotyczyć będzie również małej retencji. Projekty realizowane w szczególności przez samorządy dotyczyć będą, m.in. realizacji i odtwarzania obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach	Interwencja dotyczyć będzie również małej retencji. Projekty realizowane w szczególności przez samorządy dotyczyć będą, m.in. realizacji i odtwarzania obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach leśnych i rolniczych, zabiegów agrotechnicznych zwiększających retencję glebową, odtwarzania stawów, realizacji nowych oraz przebudowy istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-	Zakres interwencji nie uwzględni obiektów/ zbiorników retencyjnych już istniejących, które na skutek naturalnych procesów ulegają degradacji. Takim zbiornikiem jest np. Zbiornik na Dojlidach w Białymstoku. Należy dodać typ zadania polegający na oczyszczaniu i pogłębieniu istniejących zbiorników. Bez tego typu inwestycji funkcje retencyjne istniejących zbiorników będą stale malały.	uwaga uwzględniona	Zapis zostanie zmodyfikowany.

						<p>leńnych i rolniczych, zabiegów agrotechnicznych zwiększających retencję glebową, odtwarzania stawów, realizacji nowych oraz przebudowy istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniających, odwadniających, przekształcania wybranych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w zbiorniki retencyjne wielofunkcyjne. Oczyszczanie wraz z pogłębieniem wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych w miastach.</p>				
71	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych	125	Działania będą realizowane na obszarze całego	Wsparcie będzie realizowane na terenie całego województwa, przy czym część interwencji będzie	Wyodrębnienie alokacji na ZIT pozwoliłoby kontynuować projekty zintegrowane, które są efektywniejsze,	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na

	Funkcjonalnego		szczegółowy k): Zwiększenie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych		województwa.	koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	komplementarne.		etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.
72	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	51	Wspierana będzie także kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, których właścicielem jest m.in. samorząd terytorialny, podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane (np. szpitale, szkoły, zakłady leczenia uzdrowiskowego), właściele	Wspierana będzie także kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, których właścicielem jest, m.in. samorząd terytorialny, podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane (szpitale, szkoły, przedszkola, internaty, centra kształcenia ustawicznego, specjalistyczne poradnie dla dzieci i młodzieży, izby wytrzeźwień, zakłady leczenia uzdrowiskowego), właściele budynków użyteczności publicznej nie związanych z administracją rządową (w tym np. parafie, NGO, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, niepubliczne placówki oświatowe).	Podany katalog jest wąski i nie uwzględnia wszystkich potencjalnych obiektów. Należy rozszerzyć katalog obiektów które mogą być poddane kompleksowej modernizacji energetycznej podany w nawiasie o żłobki, przedszkola, internaty, centra kształcenia ustawicznego, specjalistyczne poradnie dla dzieci i młodzieży, izby wytrzeźwień.	uwaga nieuwzględniona	Wskazane przez Wnioskodawcę obiekty mieszczą się w katalogu obiektów użyteczności publicznej. W programie wskazano jedynie przykładowe obiekty. Nie ma potrzeby wymieniania wszystkich możliwych kategorii. Tego typu katalog zostanie wskazany w dokumentach wdrożeniowych, np. szczegółowym opisie priorytetów.

						budynków użyteczność i publicznej nie związanych z administracją rządową (w tym np. parafie, NGO, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, niepubliczne placówki oświatowe)				
73	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	128	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.	Wsparcie będzie realizowane na terenie całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	Wyodrębnienie alokacji na ZIT pozwoliłoby kontynuować projekty zintegrowane, które są efektywniejsze i komplementarne.	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.
74	Miasto Białystok, Urząd Miejski	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku /	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane	52	Z punktu widzenia osiągnięcia celów nie	Z punktu widzenia osiągnięcia celów nie będzie miała znaczenia forma prawna	Katalog podmiotów należy rozszerzyć o możliwe partnerstwa podmiotów lub	uwaga nieuwzględniona	Aktualny zapis jest szeroki, mieszczą się w nim i partnerstwa podmiotów i

	w Białymstoku		2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wsparcie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	rodzaje działań		będzie miała znaczenia forma prawna beneficjent a, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej realizują zadania w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyka i odporności na klęski żywiołowe.	beneficjenta, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej realizują zadania w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, stowarzyszenia i partnerstwa.	stowarzyszenia, które efektywnie mogą przyczynić się do realizacji zaplanowanych w programie działań.		stowarzyszenia.
75	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.5. Cel szczegółowy (vi): Wsparcie transformacji w kierunku gospodarki o	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	60	Interwencja będzie dotyczyła również kompleksowych projektów z zakresu gospodarki odpadami innymi niż	Interwencja będzie dotyczyła również kompleksowych projektów z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne, tj. przemysłowych i azbestu. Planowane są w szczególności działania dotyczące usuwania i	Zapis wymaga doprecyzowania i uwzględnienia projektów grantowych dla mieszkańców -właścicieli obiektów/budynków, których pokrycia dachowe są z azbestu.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Aktualny zapis nie wyklucza formuły projektów grantowych, zostanie to doprecyzowane na dalszym etapie.

			obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej (Działanie 2.5)			komunalne, tj. przemysłowych i azbestu. Planowane są w szczególności działania dotyczące usuwania i unieszkodliwiania tych odpadów. Projekty polegające na tworzeniu infrastruktury dla gospodarki odpadami niebezpiecznymi będą obejmować specjalistyczną zbiórkę, transport, przechowywanie i przetwarzanie.	unieszkodliwiania tych odpadów. Projekty polegające na tworzeniu infrastruktury dla gospodarki odpadami niebezpiecznymi będą obejmować specjalistyczną zbiórkę, transport, przechowywanie i przetwarzanie. Zakłada się realizację projektów dot. usuwania azbestu z budynków jednorodzinnych i gospodarczych mieszkańców, tzw. projekty grantowe.			
76	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.7. Cel szczegółowy (viii): Wspieranie zrównoważonej	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	68	Wsparciem zostanie objęta także budowa, przebudowa, rozbudowa liniowej i punktowej	Wsparciem zostanie objęta także budowa, przebudowa, rozbudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu publicznego i niezmotoryzowanego, np. zintegrowanych centrów	Zapis wymaga doprecyzowania i uwzględnienia infrastruktury na zajezdniach bez której transport miejski nie może być realizowany efektywnie. Infrastruktura na zajezdniach wymaga	uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami Linii demarkacyjnej w ramach CP2 możliwe do wsparcia są projekty infrastrukturalne i taborowe na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej (transport miejski). Niemniej jednak zapisy

			<p>multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej (Działanie 2.7)</p>		<p>infrastruktury transportu publicznego i niezmotoryzowanego, np. zintegrowanych centrów przesiadkowych, parkingów Park&Ride, modernizacja lub budowa buspasów.</p>	<p>przesiadkowych, parkingów Park&Ride, modernizacja lub budowa buspasów. Inwestycje będą obejmować również zajezdnie autobusowe.</p>	<p>stałej modernizacji, poprawy efektywności energetycznej oraz wprowadzania rozwiązań zwiększających efektywność komunikacji miejskiej. Wymagane jest również przystosowania zajezdni do nowego standardu taboru - taboru zeroemisyjnego/autobusów elektrycznych</p>	<p>UP nie precyzują aby poza "budową i rozbudową infrastruktury do ładowania i tankowania zeroemisyjnych pojazdów komunikacji publicznej oraz pojazdów zeroemisyjnych indywidualnych (jeśli odpowiednie zapisy programu dopuszczają taką możliwość), a także rozwojem systemów autonomicznych w transporcie miejskim" możliwe byłoby wsparcie zajezdni. Należy podkreślić, iż zgodnie z zapisami UP w ramach rozwoju publicznego transportu zbiorowego (CP3) wsparciem zostanie objęty "...rozwój infrastruktury subregionalnych (powiat-powiat, miasto-wieś) publicznych przewozów autobusowych (zajezdnie, przystanki, wiaty)." Uwzględniając powyższe należy zauważyć, że inwestycje w zajezdnie możliwe są jedynie w CP3. CP3 odnosi się do publicznych przewozów autobusowych. W CP2 interwencja na rzecz</p>
--	--	--	---	--	--	---	---	---

										<p>mobilności miejskiej w Mieście Białystok przewidywana jest co do zasady w programie Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej. Szczegółowy katalog wydatków kwalifikowalnych zostanie określony na poziomie dokumentacji konkursowej.</p>
77	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.3. Priorytet III: Lepiej skomunikowany region / 2.1.3.1. Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności (...) (Działanie 3.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	76	W ramach celu szczegółowego wsparcie obejmie budowę i przebudowę dróg wojewódzkich poza TEN-T oraz dróg lokalnych.	W ramach celu szczegółowego wsparcie obejmie budowę i przebudowę dróg krajowych ważnych z punktu widzenia połączeń regionalnych leżących w miastach na prawach powiatu Białystok, Łomża, Suwałki oraz dróg wojewódzkich, na obszarze całego województwa podlaskiego, poza TEN-T oraz dróg lokalnych.	Z zapisów wynika, że dofinansowaniem będą mogły być objęte zarówno drogi wojewódzkie oraz lokalne, czyli powiatowe i gminne. Lista przedsięwzięć priorytetowych finansowanych w ramach Programu Regionalnego znajdująca się w Załączniku nr 1 do KONTRAKTU PROGRAMOWEGO DLA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO wskazuje jako priorytetowe jedynie inwestycje w zakresie dróg wojewódzkich realizowane przez PZDW, natomiast należy pamiętać, iż drogi wojewódzkie o strategicznym znaczeniu dla regionu przebiegają również przez miasta, w granicach których zarządcą wszystkich dróg publicznych jest	uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z linią demarkacyjną wsparcie dróg krajowych przewidziano w programie krajowym. W FEdP przewidziano wsparcie dla dróg wojewódzkich poza TEN-T oraz dróg lokalnych na obszarze całego regionu.

								<p>prezydent miast na prawach powiatu Białystok, Suwałki czy Łomża. Przykładowo inwestycje które mogłyby być mogą być realizowane na terenie Miasta Białystok to: 1. Przebudowa ulic leżących w ciągu drogi wojewódzkiej nr 675 i nr 676 w Białymstoku, 2. Przebudowa odcinka drogi krajowej nr 65 w Białymstoku (Szosa Etcka do granicy miasta), 3. Przebudowa drogi wojewódzkiej 676 biegnącej wzdłuż Al. Jana Pawła II.</p> <p>Przedmiotowe zadania są zgodne z kierunkami rozwoju infrastruktury, określonymi w Regionalnym planie transportowym województwa, a ich realizacja przyczyni się do większego wykorzystania potencjału regionu. Odcinki dróg wpisują się w cel szczegółowy jakim jest: Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TENT oraz mobilności</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

								transgranicznej. Zgłaszane zadania obejmują budowę i przebudowę dróg krajowych i wojewódzkich (poza TENT) leżących na terenie Białegostoku ważnych z punktu widzenia połączeń regionalnych. Są jednocześnie komplementarne do zrealizowanych w ostatnich latach inwestycji i przygotowywanych inwestycji drogowych planowanych w najbliższej perspektywie przez GDDKiA.		
78	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia (...) (Działanie 4.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	81	Interwencja uwzględni specyfikę województwa i będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb oraz uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych, jednocześnie bazując na doświadczeniach	Interwencja uwzględni specyfikę województwa i będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb oraz uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020. Interwencja w zakresie infrastruktury przedszkoli i szkół (zwłaszcza dotycząca budowy nowej infrastruktury) będzie uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze.	Należy uwzględnić zarówno tereny miejskie jak i wiejskie. Dostępność infrastruktury powinna być rozpatrywana również w aspekcie osiedli, rozwijających się dzielnic w miastach ,w których dostępność do usług wychowania przedszkolnego i żłobków jest niższa. Zadania inwestycyjne muszą być realizowane również w miastach gdyż z uwagi na tendencje i zachowania rodziców oraz ich pracę zawodową dzieci są dowożone do żłobków, szkół i przedszkoli w miastach. Jest to często świadomy wybór	uwaga niezasadna	Nie wskazano propozycji zmiany zapisu. Działania będą realizowane na obszarze całego województwa.

						niach perspektyw y finansowej 2014-2020. Interwencja w zakresie infrastruktury przedszkoli i szkół (zwłaszcza dotycząca budowy nowej infrastruktury) będzie uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze.		rodziców związany z łatwością dowiezienia dziecka i jego odebrania.		
79	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.4. Cel szczegółowy (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	92	Dofinansowane zostaną, m.in. projekty pn.: Mediateka - Kreatywne Centrum Nauki, Edukacji i Technologii w Suwałkach i Książka – Pasja – Zawód. Książnica Łomżyńska oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Łomży, „Adaptacja zabytkowego obiektu przy ul. Lipowej 41 D na cele kultury – siedzibę Donu Kultury „Śródmieście” w	Dofinansowane zostaną, m.in. projekty pn.: Mediateka - Kreatywne Centrum Nauki, Edukacji i Technologii w Suwałkach i Książka – Pasja – Zawód. Książnica Łomżyńska oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Łomży, „Adaptacja zabytkowego obiektu przy ul. Lipowej 41 D na cele kultury – siedzibę Donu Kultury „Śródmieście” w	Dwa Miasta na prawach powiatu z trzech które występują na terenie województwa mają zapewnione finansowanie na co najmniej jeden projekt z zakresu kultury. Należy również uwzględnić co najmniej jeden projekt pozostałego miasta na prawach powiatu czyli Białegostoku, tym bardziej że jest to miasto wojewódzkie. Z uwagi na zrównoważony rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego w całym	uwaga nieuwzględniona	Miasta Suwałki i Łomża zgłosiły swoje projekty na etapie składania projektów strategicznych w 2020 r. Jednocześnie dla Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego przewidziano wsparcie z wykorzystaniem instrumentu ZIT. Potrzeba takiej inwestycji powinna wynikać ze Strategii ZIT BOF. Obecny zapis w programie nie wyklucza możliwości aplikowania w trybie

			(Działanie 4.4)			Łomżyńska oraz Centrum Kształcenia Zawodowego o i Ustawiczne go w Łomży.	Białymstoku".	województwie proszę o dopisanie projektu Miasta Białystok „Adaptacja zabytkowego obiektu przy ul. Lipowej 41 D na cele kultury – siedzibę Donu Kultury „śródmieście” w Białymstoku".		konkurencyjnym na tego typu wsparcie.
80	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny / Podlaskiego / 2.1.6.3. Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia (...) (Działanie 6.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	113	W celu wsparcia zmian systemowy ch, służących racjonalizac ji sieci kształcenia zawodowego o, zwiększeniu jakości i efektywnoś ci systemu edukacji oraz dostosowan iu jego zakresu do potrzeb regionalneg o rynku pracy, zakłada się komplekso we wsparcie rozwoju szkolnictwa zawodowego o, którego elementem	W celu wsparcia zmian systemowych, służących racjonalizacji sieci kształcenia zawodowego, zwiększeniu jakości i efektywności systemu edukacji oraz dostosowaniu jego zakresu do potrzeb regionalnego rynku pracy, zakłada się kompleksowe wsparcie rozwoju szkolnictwa zawodowego, którego elementem będą działania popularyzujące ten rodzaj edukacji. Przyczyni się to do podniesienia prestiżu kształcenia zawodowego oraz zwiększenia zainteresowania uczniów szkół podstawowych wyborem szkół branżowych i techników. Realizacja ww. działań będzie się odbywała poprzez wsparcie szkół	Należy wykreślić "Będzie ono realizowane w trybie niekonkurencyjnym, w ramach projektu, który obejmie obszar całego województwie." Każda szkoła zawodowa ma specyficzne potrzeby rozwojowe, a także krąg przedsiębiorców z którymi współpracuje. Należy umożliwić szkołom realizację ich potrzeb indywidualnie w oparciu o programy rozwojowe. Duży nacisk należy postawić na poprawę jakości infrastruktury oraz wyposażenia- park maszynowy, które umożliwi kształcenie zbliżone do warunków jakie panują w zakładach pracy.	uwaga niezasadna	Realizacja kompleksowego regionalnego projektu dotyczącego wsparcia rozwoju szkolnictwa zawodowego, którego elementem będą działania popularyzujące ten rodzaj edukacji nie wyklucza realizacji przedsięwzięć szkół zawodowych na podstawie przygotowanych przez nie programów rozwojowych.

					<p>będą działania popularyzujące ten rodzaj edukacji. Będzie ono realizowane w trybie niekonkurencyjnym, w ramach projektu, który obejmie obszar całego województwa. Przyczyni się to do podniesienia prestiżu kształcenia zawodowego oraz zwiększenia zainteresowania uczniów szkół podstawowych wyborem szkół branżowych i techników. Realizacja ww. działań będzie się odbywała poprzez</p>	<p>zawodowych na podstawie przygotowanych przez nie programów rozwojowych.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

						wsparcie szkół zawodowych na podstawie przygotowanych przez nie programów rozwojowych.				
81	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	32	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa. Planuje się preferencje na obszarze OSI wskazanych w SRW 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne, polegające na premii punktowej.	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT). Planuje się preferencje na obszarze OSI wskazanych w SRW 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne, polegające na premii punktowej.	Transformacja cyfrowa wpływa na znaczący wzrost liczby dokumentów elektronicznych administracji państwowej i samorządowej. Temu procesowi towarzyszą również powstające nowe rozwiązania dedykowane obywatelom, przedsiębiorstwom, czy NGO, ułatwiające kontakt z administracją różnych szczebli. Dynamika tych zjawisk przyczyni się niewątpliwie do wygenerowania znacznych oszczędności, usprawnienia funkcjonowania i transparentności administracji, ale wymusi również konieczność integracji - na poziomie ponadlokalnym - wsparcia różnych podmiotów we wdrożeniu powstających rozwiązań modelowych, co wynika ze strategii cyfryzacji kraju. Na	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.

								terenie BOF został zidentyfikowany projekt zintegrowany, który odpowiada na ww. potrzeby.		
82	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	35	Brak zapisu	W ramach interwencji możliwe będzie uzbrojenie terenów inwestycyjnych.	Województwo podlaskie charakteryzuje się słabszym tempem rozwoju gospodarczego i posiada wciąż dość małą atrakcyjność inwestycyjną. Również na obszarze BOF niezbędne są nadal inwestycje w zakresie infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość. Istotnym elementem jest tu także poprawa dostępności terenów inwestycyjnych. Gminy Stowarzyszenia BOF realizowały projekty w zakresie uzbrajania terenów inwestycyjnych w okresie 2014-2020 i na podstawie informacji uzyskanych z gmin BOF wciąż zgłaszają one zainteresowanie tego typu przedsięwzięciami w nowej perspektywie finansowej.	uwaga nieuwzględniona	KE nie wyraża zgody na wspieranie terenów inwestycyjnych w CP1.
83	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieni	36	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa. Planuje się preferencje	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z	Województwo podlaskie charakteryzuje się słabszym tempem rozwoju gospodarczego i posiada wciąż dość małą atrakcyjność inwestycyjną. Również na obszarze BOF niezbędna jest realizacja projektów	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do

			konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3)	em planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych		na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne w typie projektu wdrażanie innowacji w MŚP (o charakterze greenfield i brownfield) - polegające na zastosowaniu dotacji jako formy wsparcia oraz w typie projektu infrastruktura biznesowa - polegające na premii punktowej	uwzględnieniem instrumentu ZIT). Planuje się preferencje na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne w typie projektu wdrażanie innowacji w MŚP (o charakterze greenfield i brownfield) - polegające na zastosowaniu dotacji jako formy wsparcia oraz w typie projektu infrastruktura biznesowa - polegające na premii punktowej	w zakresie promocji gospodarczej i infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość. Planowane jest podjęcie działań do wykreowania marki gospodarczej BOF. Istotnym elementem jest także poprawa dostępności terenów inwestycyjnych. Gminy Stowarzyszenia BOF realizowały projekty w zakresie uzbrajania terenów inwestycyjnych w okresie 2014-2020 i na podstawie informacji uzyskanych z gmin BOF, wciąż zgłaszają one zainteresowanie tego typu przedsięwzięciami w nowej perspektywie finansowej.		zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.
84	Miasto Białystok, Urząd Miejski w	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.2. Cel	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych	48	Działanie będzie realizowane na obszarze całego	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym część interwencji	Gminy BOF w ramach prac nad strategią rozwoju ponadlokalnego zidentyfikowały potrzebę realizacji projektów	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na

	Białymstoku		szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2)	terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych		województwa. Planuje się preferencje wsparcia na obszarze OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazanym w SRWP 2030.	będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT). Planuje się preferencje wsparcia na obszarze OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazanym w SRWP 2030.	dotyczących wzrostu efektywności gospodarowania energią w zakresie systemów energetyki odnawialnej na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Realizacja przedmiotowego działania w formule ZIT wiąże się z kontynuacją projektów z lat 2014-2020 związanych z rozwojem kompleksowych rozwiązań proekologicznych opartych na odnawialnych źródłach energii. Zgodnie z zapisami SRWP 2030 na terenie BOF, jako OSI, powinny zostać wypracowane modelowe rozwiązania w zakresie celów dotyczących rewolucji energetycznej (s. 75). Działania zintegrowane terytorialnie na obszarze całego BOF pozwolą na osiągnięcie efektu synergii w zakresie efektywności energetycznej i zrównoważonego rozwoju. Samorządy BOF powinny wskazywać, a także liderować rozwiązaniom, które rzeczywiście wpływają na poprawę stanu		etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.
--	-------------	--	---	---	--	---	--	--	--	---

								środowiska naturalnego. Zaplanowane rozwiązania pozwolą na osiągnięcie celów z zakresu polityki ochrony środowiska wskazanych na poziomie regionu (w ramach SRWP 2030), kraju, jak również UE.		
85	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.4. Cel szczegółowy (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej (Działanie 2.4)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	56	Działania będą realizowane na terenie całego województwa.	Proponuje się następujący zapis: Wsparcie będzie realizowane na terenie całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	Białostocki Obszar Funkcjonalny planuje w perspektywie finansowej 2021-2027 realizację projektów dotyczących rozbudowy infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym, również poza obszarami w ramach KPOŚK. Planowany jest do realizacji projekt dotyczący optymalizacji gospodarki osadowej w aglomeracji białostockiej (finansowany z programu krajowego - zgodnie z linią demarkacyjną) oraz projekty komplementarne do niego w ramach aglomeracji od 2 do 15 tys RLM. Zidentyfikowane zostały liczne potrzeby dotyczące gospodarki wodno-ściekowej w ramach terenów poniżej 2 tys. RLM. Zdiagnozowano również potrzebę realizacji projektów w zakresie gospodarki wodnej na terenie BOF	uwaga nieuwzględniona	Zarówno Umowa Partnerstwa jak i linia demarkacyjna przewiduje na poziomie regionalnym jedynie interwencję skierowaną do aglomeracji ujętych w KPOŚK w przedziale od 2 do 15 tys. RLM. Wparcie przewidywane w Działaniu 2.4 będzie realizowane na terenie całego województwa.

								(np. dotyczące ograniczania strat wody, poprawy zasobooszczędności systemu).		
86	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.5. Cel szczegółowy (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej (Działanie 2.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	61	Działania będą realizowane na terenie całego województwa.	Wsparcie będzie realizowane na terenie całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	Białostocki Obszar Funkcjonalny zidentyfikował potrzeby w zakresie rozbudowy systemu gospodarki odpadami i planuje w perspektywie finansowej 2021-2027 realizację projektów mających na celu poprawę i rozwój gospodarki odpadowej w tym np.: PSZOK, azbest. Zintegrowane działania przyczynią się do obniżenia kosztów działania systemu gospodarowania odpadami.	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.
87	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia (...) (Działanie 4.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	82	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta powiatowe - w zakresie wsparcia	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI wskazanych w SRWP 2030: Miasta powiatowe - w zakresie wsparcia	Na terenie BOF istnieją deficyty w zakresie dostępności miejsc wychowania przedszkolnego. W celu upowszechnienia wychowania przedszkolnego wśród dzieci należy zwiększyć liczbę miejsc wychowania przedszkolnego. Zidentyfikowane zostały również potrzeby wsparcia w zakresie rozwoju infrastruktury szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego, w związku z powiększającą	uwaga nieuwzględniona	W przypadku interwencji w zakresie infrastruktury przedszkoli i szkół (zwłaszcza dotyczącej budowy nowej infrastruktury) warunkiem będzie uwzględnienie trendów demograficznych w województwie. Będzie to podlegało ocenie w ramach prowadzonych naborów. Interwencja skierowana do przedszkoli obejmuje obszar całego województwa.

						infrastruktury szkolnictwa zawodowego i ustawicznego oraz szkół ponadpodstawowych, Białostok i jego obszar funkcjonalny (z wykorzystaniem ZIT) - w zakresie wsparcia infrastruktury szkolnictwa zawodowego i ustawicznego, szkół ponadpodstawowych oraz szkolnictwa wyższego.	usług wychowania przedszkolnego, infrastruktury edukacyjnej szkół podstawowych, szkolnictwa zawodowego i ustawicznego, szkół ponadpodstawowych (z wykorzystaniem ZIT) oraz szkolnictwa wyższego (poza instrumentem ZIT).	się liczbą dzieci w wieku szkolnym.		
88	Miasto Białostok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania	85	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie następujących OSI	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na terenie wskazanych w SRWP 2030: Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz Obszary zagrożone trwałą marginalizacją,	Poprzednia perspektywa UE nie wyczerpała możliwości i zidentyfikowanych potrzeb w zakresie usług społecznych na terenie BOF. Liczba składanych w latach 2014-2020 wniosków o dofinansowanie była duża i przekraczała alokację przeznaczoną w ramach	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego

			społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach (...) (Działanie 4.2)	a narzędzi terytorialnych		wskazanych w SRWP 2030: Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz Obszary zagrożone trwałą marginalizacją,	Białystok i jego obszar funkcjonalny (z wykorzystaniem ZIT)	konkursów. Potrzeby w tym obszarze są znaczące, powiększa się grupa docelowa (m.in. osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, niesamodzielne, rodziny wymagające wsparcia).		województwa.
89	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.5. Priorytet V: Partnerskie Podlaskie / 2.1.5.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego (...) (Działanie 5.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	96	W celu szczegółowym planowane jest w szczególności wsparcie następujących typów projektów: 1) ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, 2) ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, 3) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, 4) fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, 5) inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych.	W celu szczegółowym planowane jest w szczególności następujących typów projektów: 1) ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, 2) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, 3) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000, 4) fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, 5) inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych.	Zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa (UP, s.110) wsparcie w ramach CP5 może dotyczyć również finansowania inicjatyw na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym działań służących przygotowaniu strategii terytorialnych lub strategii rozwoju lokalnego. Głównym celem działalności Stowarzyszenia BOF jest podniesienie jakości życia mieszkańców Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez bardziej efektywne zarządzanie całym obszarem. Realizacja tego celu wymaga współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego tworzącymi BOF, a także różnymi innymi	uwaga nieuwzględniona	Nie identyfikuje się konieczności wsparcia na przygotowanie całkowicie nowych strategii terytorialnych w obrębie regionu. Uaktywnienie tego typu wsparcia mogłoby nastąpić dopiero po przyjęciu programu przez Komisję Europejską, co oznacza że rezultaty w postaci stworzonych strategii terytorialnych byłyby w okresie dużo późniejszym niż możliwe rozpoczęcie wdrażania samych strategii terytorialnych. Białostocki Obszar Funkcjonalny został powołany, jest podmiotem aktywnie działającym i z innych wnoszonych uwag wynika, że obecnie już

					<p>dziedzinie kultury, 3) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000, 4) fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych .</p>	<p>instytucjami funkcjonującymi na tym terenie. Liderem budowy współpracy na terenie BOF jest Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Impulsem do rozpoczęcia współpracy stały się Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w perspektywie finansowej 2014-2020, które wymusiły zastosowanie podejścia strategicznego do rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Pokazały również, że współpracując – realizując projekty partnerskie – można osiągnąć zdecydowanie lepsze efekty, niż działając pojedynczo. W związku z powyższym niezbędna jest kontynuacja współpracy gmin Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Przygotowanie i następnie wdrażanie kompleksowego dokumentu strategicznego „Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030” będzie wymagało wymiany wiedzy i wsparcia specjalistycznego w obszarach współpracy.</p>	<p>pracuje nad strategią terytorialną, która ma być podstawą do projektów zgłaszanych do FEDP.</p>
--	--	--	--	--	---	---	--

								Działania podejmowane w BOF powinny wzmocnić mechanizmy planowania i zarządzania strategicznego oraz inicjatywę współpracy i partnerstwa w miejskim obszarze funkcjonalnym, a także podejście partycypacyjne w zakresie zarządzania tym obszarem. W związku z powyższym w ramach typu projektów nr 5 w CP5 Stowarzyszenie BOF planuje realizować projekt.		
90	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.5. Priorytet V: Partnerskie Podlaskie / 2.1.5.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego (...) (Działanie 5.1)	Wskaźniki / Wskaźniki produktu	96	tabela 2 wskaźniki produktu	RCO 112 – Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa (UP, s.110) wsparcie w ramach CP5 może dotyczyć również finansowania inicjatyw na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym działań służących przygotowaniu strategii terytorialnych lub strategii rozwoju lokalnego. Głównym celem działalności Stowarzyszenia BOF jest podniesienie jakości życia mieszkańców Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez bardziej efektywne zarządzanie całym obszarem. Realizacja tego celu wymaga współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego	uwaga nieuwzględniona	Dodanie wskaźnika byłoby zasadne w przypadku dodania zakresu interwencji dotyczącego inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych. Natomiast uwaga dotycząca dodania tego zakresu została rozstrzygnięta negatywnie.

								<p>tworzącymi BOF, a także różnymi innymi instytucjami funkcjonującymi na tym terenie. Liderem budowy współpracy na terenie BOF jest Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Impulsem do rozpoczęcia współpracy stały się Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w perspektywie finansowej 2014-2020, które wymusiły zastosowanie podejścia strategicznego do rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Pokazały również, że współpracując – realizując projekty partnerskie – można osiągnąć zdecydowanie lepsze efekty, niż działając pojedynczo. W związku z powyższym niezbędna jest kontynuacja współpracy gmin Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Przygotowanie i następnie wdrażanie kompleksowego dokumentu strategicznego „Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030” będzie wymagało wymiany wiedzy i wsparcia</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								specjalistycznego w obszarach współpracy. Działania podejmowane w BOF powinny wzmocnić mechanizmy planowania i zarządzania strategicznego oraz inicjatywę współpracy i partnerstwa w miejskim obszarze funkcjonalnym, a także podejście partycypacyjne w zakresie zarządzania tym obszarem. W związku z powyższym w ramach typu projektów nr 5 w CP5 Stowarzyszenie BOF planuje realizować projekt.		
91	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.3. Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia (...) (Działanie 6.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	114	Nie ma wskazanego instrumentu ZIT. Nie ma jednoznacznie wymienionego BOF. Działania będą realizowane na obszarze całego województwa. W zakresie edukacji przedszkolnej przewiduje się preferencje	Działania będą realizowane na obszarze całego województwa, w szczególności na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz Białystok i jego obszar funkcjonalny (z uwzględnieniem instrumentu ZIT) oraz Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.	Wyodrębnienie alokacji dla ZIT celem kontynuowania projektów zintegrowanych. Przy założeniu, że procedura zostanie uproszczona. Cel: komplementarność działań inwestycyjnych z EFS+. Wyższa efektywność działań zintegrowanych, przy dużej liczbie zidentyfikowanych potrzeb, które nie zostały zaspokojone w perspektywie 2014-2020.	uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter komplementarny wobec interwencji EFRR. Uwzględni specyfikę województwa i trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze oraz będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020. Będzie to podlegało ocenie w ramach prowadzonych naborów. Interwencja co do zasady obejmuje obszar całego

						punktowe na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.				województwa.
92	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	125	brak	Wsparcie będzie realizowane na terenie całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	Wyodrębnienie alokacji na ZIT pozwoliłoby kontynuować projekty rozpoczęte w poprzedniej perspektywie - zintegrowane.	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie realizowane na obszarze całego województwa.
93	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy l): Wspieranie integracji społecznej osób	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	126	brak	Wsparcie będzie realizowane na terenie całego województwa, przy czym część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT).	Wyodrębnienie alokacji na ZIT pozwoliłoby kontynuować projekty rozpoczęte w poprzedniej perspektywie.	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Ustalenie zakresu interwencji objętej instrumentem ZIT zostanie przeprowadzone na etapie opiniowania i uzgadniania strategii opracowanej przez ZIT BOF. Działanie co do zasady będzie

			zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)							realizowane na obszarze całego województwa.
94	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	51	W zakresie błękitno-zielonej infrastruktury niezbędne będzie tworzenie naturalnych, półnaturalnych i sztucznych terenów i obiektów łączących zieleni i wodę (np. zbiorniki infiltracyjno-retencyjne, stawy retencyjne, niecki i rowy bioretencyjne, zakładanie parków miejskich, terenów zielonych, łąk kwietnych, parków kieszonkowych, oczka wodne, zagłębienia terenów, utrzymanie bioróżnorodności w powiązaniu z terenami nadrzeczными, ogrodnictwo miejskie, stosowanie przepuszczalnych powierzchni, rewitalizację cieków, rowy infiltracyjne, powierzchniowe i podziemne zbiorniki szczelne, ogrody deszczowe (również w pojemnikach) – co	W zakresie błękitno-zielonej infrastruktury niezbędne będzie tworzenie naturalnych, półnaturalnych i sztucznych terenów i obiektów łączących zieleni i wodę (np. zbiorniki infiltracyjno-retencyjne, stawy retencyjne, niecki i rowy bioretencyjne, zakładanie parków miejskich, terenów zielonych, łąk kwietnych, parków kieszonkowych, oczka wodne, zagłębienia terenów, utrzymanie bioróżnorodności w powiązaniu z terenami nadrzeczными, ogrodnictwo miejskie, stosowanie przepuszczalnych powierzchni, rewitalizację cieków, rowy infiltracyjne, powierzchniowe i podziemne zbiorniki szczelne, ogrody deszczowe (również w pojemnikach) – co	Podany przykładowy katalog jest wąski. Należy rozszerzyć katalog możliwych do realizacji działań.	uwaga nieuwzględniona	Potencjalne działania z zakresu zielonej i błękitnej infrastruktury mogą być różnorodne. Intencją zapisów jest podanie kilku przykładów a nie pełnego zamkniętego katalogu możliwych rozwiązań.

					<p>ę cieków, rowy infiltracyjne, powierzchniowe i podziemne zbiorniki szczelne, ogrody deszczowe (również w pojemnikach) – co będzie stanowiło bezpośrednią odpowiedź na zmiany klimatu dotyczące miast, tj. nawalne deszcze, upały, miejskie wyspy ciepła. Niezbędne jest również zasadzenie zielni zapewniającej regulację mikroklimatu, która regulują m.in. liczebność owadów</p>	<p>będzie stanowiło bezpośrednią odpowiedź na zmiany klimatu dotyczące miast, tj. nawalne deszcze, upały, miejskie wyspy ciepła. Niezbędne jest również zasadzenie zielni zapewniającej regulację mikroklimatu, która regulują m.in. liczebność owadów oraz inwestycje w przydomowe zbiorniki retencjonujące wodę oraz instalacje odprowadzające deszczówkę z dachów. W ramach w/w projektów należy unikać stosowania tworzyw sztucznych w elementach projektów z zakresu zielonej infrastruktury.</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

						<p>oraz inwestycje w przydomowe zbiorniki retencjonujące wodę oraz instalacje odprowadzające deszczówkę z dachów. W ramach w/w projektów należy unikać stosowania tworzyw sztucznych w elementach projektów z zakresu zielonej infrastruktury.</p>				
95	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	51	W ramach działań na rzecz zapobiegania ryzyku i zwiększania odporności na klęski żywiołowe rozwijany będzie system ratownictwa służb	W ramach działań na rzecz zapobiegania ryzyku i zwiększania odporności na klęski żywiołowe rozwijany będzie system ratownictwa służb innych niż Państwowa Straż Pożarna, m.in. poprzez zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub	Zapis wymaga doprecyzowania. Zakres interwencji nie uwzględnia budowy magazynów zasobów do zapobiegania ryzyku i zwiększania odporności na klęski żywiołowe. Zjawiska ekstremalne są coraz częściej występujące np. zalewanie na skutek intensywnych opadów i maja charakter	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	W FEEdP przewidziano wsparcie dotyczące rozwijania systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego w obrębie województwa podlaskiego. Katalog wydatków kwalifikowalnych w tego typu projektach będzie określony w danej dokumentacji konkursowej.

			<p>klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)</p>		<p>innych niż Państwowa Straż Pożarna, m.in. poprzez zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych. W ramach tych działań planowane jest również dofinansowanie systemów obserwacji i łączności oraz dróg pożarowych, zbiorników wodnych do celów ppoż. Ponadto konieczne jest rozwijanie systemów</p>	<p>poważnych awarii chemiczno-ekologicznych. W ramach tych działań planowane jest również dofinansowanie systemów obserwacji i łączności oraz dróg pożarowych, zbiorników wodnych do celów ppoż. Ponadto konieczne jest rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego w obrębie województwa podlaskiego, w tym budowa nowych siedzib wraz z magazynami zasobów.</p>	<p>powtarzalny. We wcześniejszych latach takie zjawiska pogodowe nie występowały lub miały łagodniejszy przebieg. Dlatego konieczne jest przystosowanie zaplecza i służb do nowych ekstremalnych stanów pogodowych, które występują aktualnie systematycznie.</p>	
--	--	--	--	--	--	--	---	--

						prognozowania i ostrzegania środowiska w obrębie województwa podlaskiego.				
96	Miasto Białystok, Urząd Miejski w Białymstoku	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	51	Interwencja dotyczyć będzie również małej retencji. Projekty realizowane w szczególności przez samorządy dotyczyć będą, m.in. realizacji i odtwarzania obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach leśnych i rolniczych, zabiegów agrotechnicznych zwiększających retencję glebową, odtwarzania	Interwencja dotyczyć będzie również małej retencji. Projekty realizowane w szczególności przez samorządy dotyczyć będą, m.in. realizacji i odtwarzania obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach leśnych i rolniczych, zabiegów agrotechnicznych zwiększających retencję glebową, odtwarzania stawów, realizacji nowych oraz przebudowy istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniających, przekształcania wybranych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w zbiorniki retencyjne wielofunkcyjne. Oczyszczanie wraz z pogłębieniem wielofunkcyjnych	Zakres interwencji nie uwzględni obiektów/ zbiorników retencyjnych już istniejących, które na skutek naturalnych procesów ulegają degradacji. Takim zbiornikiem jest np. Zbiornik na Dojlidach w Białymstoku. Należy dodać typ zadania polegający na oczyszczaniu i pogłębieniu istniejących zbiorników. Bez tego typu inwestycji funkcje retencyjne istniejących zbiorników będą stale malały.	uwaga uwzględniona	Zapis zostanie zmodyfikowany.

						a stawów, realizacji nowych oraz przebudowy istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniających, przekształcania wybranych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w zbiorniki retencyjne wielofunkcyjne.	zbiorników retencyjnych w miastach.			
97	FUNDACJA DUAL EDUCATION SYSTEM	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.3. Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia (...)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	113	W obszarze edukacji w regionie obserwuje się niedostopowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku, co przejawia się występowaniem	1. Do zdania w akapicie 4 „Aby zapewnić lepsze dopasowanie kształcenia do potrzeb przyszłych pracodawców, konieczne jest ich włączenie w proces kształcenia zawodowego oraz upowszechnienie kształcenia w miejscu pracy i praktycznego kształcenia zawodowego (w tym	Zaproponowane zmiany mają na celu umożliwienie wsparcia instytucji szkolnictwa zawodowego prowadzących kształcenie dualne (we współpracy z przedsiębiorcami), w tym w trybie kształcenia pracownika młodocianego. Analiza potrzeb przeprowadzona przez Fundację DUAL EDUCATION SYSTEM wskazuje, iż tego rodzaju	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy projektu FEoP 2021-2027 zostaną częściowo zmodyfikowane. Część uwag zostanie rozstrzygnięta na etapie prac nad dokumentami wdrożeniowymi.

			(Działanie 6.3)		<p>niedoboru pracowników posiadających kwalifikacje poszukiwane przez pracodawców. Region charakteryzuje się także niższym, w porównaniu do innych województw, odsetkiem dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. SRWP 2030 wskazuje, że wyzwaniem i, przed którymi stoi region są m.in. dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, skuteczne ograniczenie "drenażu</p>	<p>staże zawodowe), uwzględniającego najnowsze trendy technologiczne" konieczne jest dodanie zwrotu „w tym w ramach kształcenia dualnego, w trybie kształcenia pracownika młodocianego”. Po zmianach zdanie powinno brzmieć: Aby zapewnić lepsze dopasowanie kształcenia do potrzeb przyszłych pracodawców, konieczne jest ich włączenie w proces kształcenia zawodowego oraz upowszechnienie kształcenia w miejscu pracy, W TYM W RAMACH KSZTAŁCENIA DUALNEGO, W TRYBIE KSZTAŁCENIA PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO i praktycznego kształcenia zawodowego (w tym staże zawodowe), uwzględniającego najnowsze trendy technologiczne".</p> <p>2. Konieczne jest dodanie akapitu o następującej treści pomiędzy akapitami 5 i 6: „Planowane są projekty dotyczące</p>	<p>tryb kształcenia jest wysoko oceniany przez przedsiębiorców w kontekście szybkości i jakości przygotowania absolwentów szkół zawodowych do podjęcia pracy na samodzielnych stanowiskach. Przedsiębiorcy wskazują, iż wsparcie kształcenia dualnego powinno obejmować nie tylko szkoły i instytucje szkolnictwa zawodowego, ale również przedsiębiorców (dofinansowanie szkoleń i wynagrodzeń instruktorów zawodu).</p>	
--	--	--	-----------------	--	--	---	---	--

					<p>mózgów” do innych regionów. Ze względu na zakres celu szczegółów ego realizowane działania będą sprzyjały zapewnieni u równego dostępu i możliwości ukończenia wysokiej jakości i włączającej edukacji - od wczesnej edukacji i opieki, poprzez edukację ogólną i zawodową. Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółów ego będzie miało charakter komplementarny wobec interwencji EFRR. Uwzględni</p>	<p>wsparcia szkolnictwa zawodowego w zakresie kształcenia dualnego (we współpracy z przedsiębiorstwami), w tym w trybie kształcenia pracownika młodocianego. Konieczne jest zapewnienie środków na promocję szkolnictwa zawodowego wśród rodziców i uczniów, aby zwiększyć zainteresowanie młodzieży takim kształceniem”. 3. Konieczne jest dodanie akapitu o następującej treści na końcu punktu „Powiązane rodzaje działań”: „Dla stworzenia warunków do rozwoju kształcenia dualnego (w tym w trybie pracownika młodocianego), wsparcia wymaga doposażenie przedsiębiorstw w infrastrukturę szkoleniową oraz materiały i pomoce dydaktyczne. Jednocześnie wsparciu podlegać będą: szkolenia instruktorów zawodu w przedsiębiorstwach, wynagrodzenia</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					specyfikę województwa i trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze oraz będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020. Niezwykle istotne będzie wspieranie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, oferującej usługi prowadzące do wszechstronnego rozwoju dzieci, przygotowaniu	instruktorów zawodu w przedsiębiorstwach.”			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>jącej do kolejnych etapów edukacyjnych i zwiększając jej późniejsze szanse na rynku pracy. Ważne jest niwelowanie na wczesnym etapie edukacyjnym ewentualnych deficytów rozwojowych i reagowanie odpowiednimi zajęciami o charakterze kompensacyjnym i wyrównującym szanse dzieci w wieku przedszkolnym, co przyczyni się do wczesnego wspomagania ich rozwoju.</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>Zapewnienie równego dostępu do edukacji przedszkolnej wymaga wsparcia przedszkoli w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej, w tym dostosowania istniejących miejsc do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Nadal niezbędne jest tworzenie nowych miejsc przedszkolnych w miejscach, gdzie występują deficyty i potrzeby w tym zakresie. Problem dotyczy w szczególności 3-latków,</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>głównie na obszarach wiejskich. Wszystkie działania wymagają wsparcia uzupełniającego w postaci doposażenia a placówek wychowani a przedszkolnego w pomoce dydaktycznej i niezbędnej wyposażeni e. Interwencja będzie dotyczyła także kształcenia ogólnego. Aby edukacja była efektywna, powinna reagować na wymagania otoczenia, w tym związane z dynamicznie rozwijający</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>m się społeczeńst wem wiedzy oraz powinna uwzględnia ć nowe trendy i adaptować je do praktyki szkolnej. Edukacja powinna być prowadzon a z wykorzysta niem nowoczesn ych technologii, w tym zwłaszcza narzędzi cyfrowych, co w szczególnoś ci pokazała pandemia COVID-19. Wykorzysta nie nowych technologii pozwoli na budowanie zdalnego systemu nauczania oraz prowadzeni e</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>kształcenia w systemie on-line. Niezbędne jest zatem bezpośrednio wsparcie szkół, ich uczniów i nauczycieli, ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji, obejmujące m. in.: rozwój kompetencji i kluczowych. W kontekście problemów wychowawczych czy trudności w nauce zasadna jest realizacja działań społeczno-wychowawczych, w tym kształtowanie kompetencji i społeczno-emocjonalnych uczniów,</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>edukacji prozdrowotnej, a także wsparcia psychologicznego. Szczególnie istotny jest także rozwój cyfryzacji w placówkach edukacyjnych. Ponadto wsparcia wymaga rozwijanie kompetencji, umiejętności, uzdolnień, zainteresowań uczniów poza edukacją formalną. W celu wsparcia zmian systemowych, służących racjonalizacji sieci kształcenia zawodowego, zwiększeniu jakości i efektywności systemu</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>edukacji oraz dostosowaniu jego zakresu do potrzeb regionalnego rynku pracy, zakłada się kompleksowe regionalne wsparcie rozwoju szkolnictwa zawodowego, którego elementem będą działania popularyzujące ten rodzaj edukacji. Będzie ono realizowane w trybie niekonkurencyjnym, w ramach projektu, który obejmie obszar całego województwa. Przyczyni się to do podniesienia prestiżu</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>kształcenia zawodowego oraz zwiększenia zainteresowania uczniów szkół podstawowych wyborem szkół branżowych i techników. Realizacja ww. działań będzie się odbywała poprzez wsparcie szkół zawodowych na podstawie przygotowanych przez nie programów rozwojowych. W czasach dynamicznie rozwijających się technologii pojawiają się coraz to nowe zawody i specjalności, które</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

						dzisiaj mogą jeszcze nie istnieć. Wiele zawodów ulega też komputeryz acji. Istotne znaczenie będzie miało powiązanie szkolnictwa zawodoweg o z regionalny mi specjalizacj ami i lokalnymi przedsiębio rcami w celu dopasowani a umiejętnoś ci absolwentó w do zapotrzebo wania zgłaszanego przez pracodawc ów na rynku pracy. Konieczne jest zwiększenie potencjału				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

						szkół prowadzących kształcenie zawodowe oraz rozwój nowoczesnego szkolnictwa zawodowego (w tym branżowego) poprzez podnoszenie jego jakości i konkurencyjności (w tym przede wszystkim poprzez zapewnienie uczniom możliwości rozwijania kompetencji uniwersalnych, jak i zdobycia kwalifikacji zawodowych, zgodnych z aktualnymi prognozowanymi zapotrzebowaniami rynku pracy, w tym				
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

						<p>zwłaszcza w zakresie zawodów przyszłości czy Przemysłu 4.0). Aby zapewnić lepsze dopasowanie kształcenia do potrzeb przyszłych pracodawców, konieczne jest ich włączenie w proces kształcenia zawodowego oraz upowszechnienie kształcenia w miejscu pracy i praktycznego kształcenia zawodowego (w tym staże zawodowe), uwzględniającego najnowsze trendy technologiczne.</p> <p>Planowane</p>				
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>jest również stworzenie rozwiązań wspierających kształcenie zawodowe dostosowane do różnicowania potrzeb edukacyjnych i rozwojowych osób uczących się, w tym wynikających z niepełnosprawności. Ponadto także szkoły zawodowe wymagają wykorzystania nowych technologii, co pozwoli na budowanie zdalnego systemu nauczania oraz prowadzenie kształcenia w systemie on-line. Należy także nadal</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>rozwijać i doskonalić system doradztwa zawodowego na wszystkich etapach edukacji. Planowane są także projekty dotyczące programów stypendialnych dla uzdolnionych uczniów województwa podlaskiego (kształcenie ogólne i kształcenie zawodowe), realizowane w trybie niekonkurencyjnym. Planowane są również projekty pilotażowe realizowane w modelu popytowym w zakresie zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży. Sytuacja, w</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>jakiej znalazł się polski system oświaty w związku z pandemią COVID-19 pokazała, że kolejnym wyzwaniem w tym zakresie jest konieczność podnoszenia kompetencji i kadry systemu edukacji na każdym jej etapie (z wyłączeniem szkolnictwa wyższego), w tym do prowadzenia kształcenia w systemie on-line oraz podnoszenie kompetencji i kadry zarządzającej systemem edukacji w celu</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>poprawy jakości kształcenia dzieci i młodzieży, co będzie możliwe w ramach wyżej wymienionych typów projektów. Na wszystkich poziomach kształcenia ważnym działaniem będzie także wsparcie szkół i placówek w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej – w tym zapewnienie odpowiedniego wyposażenia, podnoszenie kompetencji i kadry pedagogicznych bezpośredn</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>ie wsparcie uczniów, w tym poprzez zapewnienie usług asystenckich dla uczniów. Ponadto wszystkie działania wymagają wsparcia w postaci doposażenia szkół i placówek w pomoce dydaktyczne i niezbędne wyposażenie. Beneficjentami będą wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

						odrębnych przepisów), w szczególności: organy prowadzące ośrodki wychowawcze w systemie oświaty.				
98	FUNDACJA DUAL EDUCATION SYSTEM	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.4. Cel szczegółowy g): Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich (...) (Działanie 6.4)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	117	W SRWP 2030 zdiagnozowano, że skłonność mieszkańców w woj. podlaskiego do stałego rozwoju kompetencji i w ramach kształcenia ustawicznego jest niższa niż przeciętnie w kraju (3,3% osób dorosłych w wieku 24-65 lat uczących się lub doszkalających przy 4%	W 2 akapicie, do zdania „Wsparciem objęte zostaną także lokalne inicjatywy na rzecz kształcenia osób dorosłych, np. poprzez: tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami, w tym wykluczonych cyfrowo” należy dodać zapis „szkolenia zawodowe dla osób o nieodpowiednich kwalifikacjach z punktu widzenia lokalnego rynku pracy,”. Po zmianach zdanie powinno brzmieć: „Wsparciem objęte	Z analizy przeprowadzonej przez Fundację DUAL EDUCATION SYSTEM wynika, iż inicjatywy na rzecz kształcenia osób dorosłych, oprócz poradnictwa i tworzenia lokalnych punktów wsparcia, powinny obejmować zwłaszcza szkolenia zawodowe dla osób o nieodpowiednich kwalifikacjach z punktu widzenia lokalnego rynku pracy. Ma to ogromne znaczenie zwłaszcza w kontekście nadchodzącego kryzysu gospodarczego, którego skutkiem może być konieczność przekwalifikowania się osób zwolnionych z dotychczasowych zakładów pracy w celu	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Kwestia zbyt szczegółowa na poziom zapisów programu, możliwe typy projektów zostaną wskazane w dokumentach takich jak szczegółowy opis priorytetów lub dokumentacja konkursowa.

					<p>w kraju). W związku z tym wyzwaniem jest zwiększenie skłonności mieszkańców w woj. podlaskiego do kształcenia ustawicznego. Odpowiedzią na to będzie interwencja polegająca na dofinansowaniu usług rozwojowych dla osób dorosłych, które chcą z własnej inicjatywy podnieść swoje kwalifikacje /kompetencje lub przekwalifikować się, w tym wsparcie dla osób z najtrudniejszych grup docelowych . Wsparcie</p>	<p>zostaną także lokalne inicjatywy na rzecz kształcenia osób dorosłych, np. poprzez: SZKOLENIA ZAWODOWE DLA OSÓB O NIEODPOWIEDNICH KWALIFIKACJACH Z PUNKTU WIDZENIA LOKALNEGO RYNKU PRACY, tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami, w tym wykluczonych cyfrowo.”</p>	<p>zapewnieniu im zatrudnienia w innych gałęziach gospodarki, niedotkniętych kryzysem tak znacząco.</p>	
--	--	--	--	--	---	--	---	--

					<p>to będzie realizowane w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (PSF). Wsparciem objęte zostaną także lokalne inicjatywy na rzecz kształcenia osób dorosłych, np. poprzez: tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami, w tym wykluczonych cyfrowo. W ramach</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>w/w inicjatyw wspierane będą podstawow e kompetencj e, w tym cyfrowe (realizowan e poza systemem BUR i PSF), umożliwiają ce wdrażanie Upskilling pathways. Beneficjent ami wsparcia będą wszystkie podmioty – z wyłączenie m osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzący ch działalność gospodarcz ą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególnos</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

						ci podmioty prowadzące kształcenie i szkolenie osób dorosłych w systemie formalnym i pozaformalnym.				
99	FUNDACJA DUAL EDUCATION SYSTEM	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia (...) (Działanie 4.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	80	Jednym z najważniejszych wyzwań Polski jest podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji, zwiększenie uczestnictwa w formach uczenia się przez całe życie oraz lepsze dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. W związku z tym przewiduje się działania dotyczące ulepszenia oraz	1. W akapicie 1, w zdaniu 1 „Jednym z najważniejszych wyzwań Polski jest podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji, zwiększenie uczestnictwa w formach uczenia się przez całe życie oraz lepsze dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy” konieczne jest dodanie zwrotu „(w tym kształcenie dualne)”. Treść zdania po zmianach: „Jednym z najważniejszych wyzwań Polski jest podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji, zwiększenie uczestnictwa w formach uczenia się przez całe życie (W TYM KSZTAŁCENIE DUALNE) oraz lepsze dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy.”	Zaproponowane zmiany mają na celu wsparcie instytucji otoczenia biznesu i przedsiębiorców w zakresie tworzenia infrastruktury związanej z podejmowaniem kształcenia dualnego (współpraca pomiędzy szkołami, IOB i przedsiębiorstwami). Aby uczniowie mogli odbywać zajęcia praktyczne w przedsiębiorstwach (jako równoważne zajęcia w stosunku do zajęć szkolnych), konieczne jest wsparcie przedsiębiorców w zakresie zakupu/ budowy infrastruktury szkoleniowej. Z analizy przeprowadzonej przez Fundację DUAL EDUCATION SYSTEM wynika, iż przedsiębiorcy nie są w stanie zapewnić posiadanej infrastruktury uczniom na potrzeby szkolenia, ponieważ musi być ona wykorzystywana w trakcie regularnej działalności produkcyjnej	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy w programie zostaną częściowo zmodyfikowane. Jednak należy zaznaczyć, że obszar interwencji, który wskazuje Wnioskodawca jest zawarty w Działaniu 1.2, gdzie przewidziano m.in. uruchomienie systemu „SMART EDUCATION for INDUSTRY 4.0”, tj. innowacyjnego narzędzia zawodowego kształcenia praktycznego najnowszych technologii CNC, odpowiadającego w pełni wymogom przemysłu i edukacji zawodowej przyszłości z hybrydową (stacjonarno-zdalną) metodą kształcenia.

					<p>doposażenia infrastruktury edukacyjnej na wszystkich szczeblach, infrastruktury szkolnictwa wyższego i wyższego zawodowego. Istotnym wyzwaniem jest poprawa warunków kształcenia uczniów i studentów z niepełnosprawnościami oraz orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. Istotne jest skierowanie wsparcia do mniejszych miast i wsi, gdzie środki przeznaczone na edukację takich osób</p>	<p>2. W akapicie 1, w zdaniu 2 „W związku z tym przewiduje się działania dotyczące ulepszenia oraz doposażenia infrastruktury edukacyjnej na wszystkich szczeblach, infrastruktury szkolnictwa wyższego i wyższego zawodowego” konieczne jest dodanie zwrotu „w tym infrastruktury szkoleniowej pracowników młodocianych w przedsiębiorstwach (wykorzystywanej w ramach kształcenia dualnego),”. Treść zdania po zmianach: „W związku z tym przewiduje się działania dotyczące ulepszenia oraz doposażenia infrastruktury edukacyjnej na wszystkich szczeblach, w TYM INFRASTRUKTURY SZKOLENIOWEJ PRACOWNIKÓW MŁODOCIANYCH W PRZEDSIĘBIORSTWACH (WYKORZYSTYWANEJ W RAMACH KSZTAŁCENIA DUALNEGO), infrastruktury szkolnictwa wyższego i wyższego zawodowego.</p>	<p>lub usługowej tych przedsiębiorstw. Konieczne jest zatem tworzenie działów szkoleniowych w firmach lub ośrodków szkoleniowych edukacji dualnej prowadzących działalność szkoleniową przy współpracy szkół, przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu.</p>	
--	--	--	--	--	---	---	---	--

					<p>są niższe. Wspierane będą inwestycje sprzyjające edukacji włączającej, dzięki którym uczniowie z niepełnosprawnościami oraz wymagający kształcenia specjalnego będą uczęszczać do placówek ogólnodostępnych, a nie specjalnych. Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter uzupełniający w stosunku do interwencji EFS+ i będzie ukierunkowane na tworzenie</p>	<p>Istotnym wyzwaniem jest poprawa warunków kształcenia uczniów i studentów z niepełnosprawnościami oraz orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego.</p> <p>3. W ostatnim akapicie konieczne jest dodanie następujących beneficjentów: organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy. Treść ostatniego akapitu po zmianach:</p> <p>„Beneficjentami wsparcia będą w szczególności jednostki samorządu terytorialnego, organy prowadzące przedszkola, oddziały przedszkolne i inne formy wychowania przedszkolnego, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), organy prowadzące szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne, organy prowadzące szkoły, centra i placówki realizujące kształcenie zawodowe i ustawiczne,</p>		
--	--	--	--	--	---	---	--	--

					<p>infrastrukturę zwiększając dostępność do edukacji, w szczególności na obszarach charakteryzujących się słabym dostępem. Interwencja uwzględni specyfikę województwa i będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb oraz uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020. Interwencja</p>	<p>uczelnie wyższe zawodowe, uczelnie wyższe, ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I PRZEDSIĘBIORCY.”</p> <p>4. Po ostatnim akapicie konieczne jest dodanie dodatkowego akapitu o następującej treści: „Wsparciu wymaga także infrastruktura służąca kształceniu pracowników młodocianych oraz studentów w przedsiębiorstwach w ramach edukacji dualnej. Wsparcie powinno być przeznaczone na wyposażenie działów szkoleniowych w przedsiębiorstwach lub utworzenia z inicjatywy przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu (NGO), ośrodków szkoleniowych edukacji dualnej.”</p>		
--	--	--	--	--	---	---	--	--

					<p>w zakresie infrastruktury przedszkoli i szkół (zwłaszcza dotycząca budowy nowej infrastruktury) będzie uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze. Wspierany będzie rozwój i modernizacja, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, infrastruktury na potrzeby świadczenia usług wychowawcza przedszkolnego (przedszkoli lub innych form</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					edukacji przedszkolnej) wraz z niezbędnym wyposażeniem gwarantującym wysoką jakość kształcenia. Ponadto możliwa będzie budowa/modernizacja placów zabaw oraz zagospodarowanie terenów wokół placówek. Inwestycje w infrastrukturę wychowania przedszkolnego mają na celu utworzenie nowych miejsc w ramach edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie istniejących				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>miejsc do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym mające na celu podnoszenie jakości kształcenia. Wspierane będą również inwestycje w infrastrukturę edukacyjną szkół podstawowych, ponadpodstawowych i specjalnych prowadzących kształcenie ogólne. Będą one polegały na budowie, przebudowie infrastruktury mającej na celu poprawę bezpieczeństwa i jakości nauczania, w tym obiektów</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>służących wzmacniani u sprawności fizycznej uczniów. Ponadto możliwe będzie doposażeni e placówek w nowoczesn y sprzęt ICT, sprzęt multimedial ny i pomoce naukowe, dydaktyczn e w celu zwiększenia szans na rynku pracy uczniów. Ponadto możliwa będzie budowa/m odernizacja placów zabaw oraz zagospodar owanie terenów wokół placówek. Kolejny typ wsparcia dotyczył będzie rozwoju infrastruktu</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>ry szkolnictwa zawodowego o oraz ustawiczne go łącznie z wyposażeni em warsztatów / pracowni w pomoce dydaktyczn e i narzędzia, wyposażeni e w sprzęt umożliwiają cy kształcenie na poziomie odpowiadaj ącym aktualnym trendom na rynku pracy, w branżach pożądanych na lokalnym rynku pracy. Inwestycje w zakresie kształcenia zawodowego o i ustawiczne go powinny wpłynąć na poprawę jakości przygotowa</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>nia zawodowego oraz dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy i pracodawców z obszaru województwa. Dofinansowaniem objęte będą także inwestycje w infrastrukturę dydaktyczną szkolnictwa wyższego oraz wyższego zawodowego. Możliwe będzie również doposażenie uczelni w specjalistyczne pomoce dydaktyczne i sprzęt, a także tworzenie pracowni,</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>laboratoriów, sal niezbędnych do prowadzenia zajęć dydaktycznych, w tym w formie zdalnej. Beneficjentami wsparcia będą w szczególności jednostki samorządu terytorialnego, organy prowadzące przedszkola, oddziały przedszkolne i inne formy wychowania przedszkolnego, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

						przepisów odrębnych), organy prowadzące szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne, organy prowadzące szkoły, centra i placówki realizujące kształcenie zawodowe i ustawiczne, uczelnie wyższe zawodowe, uczelnie wyższe.				
100	Fundacja DUAL EDUCATION SYSTEM	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	84	W celu zwiększenia integracji społeczno-ekonomicznej marginalizowanych społeczności, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystn	1. W akapicie 2, w zdaniu 2 konieczne jest dodanie zapisu: „...infrastruktury placówek prowadzących kształcenie na zasadzie edukacji dualnej, organizujących edukację poprzez zatrudnienie w przedsiębiorstwach w trybie pracownika młodocianego,....”. Treść zdania po dokonaniu zmian: „Ponadto istnieje potrzeba wsparcia infrastruktury służącej	Z analizy przeprowadzonej przez FUNDACJĘ DUAL EDUCATION SYSTEM we współpracy z Szkołą Branżową nr 10 w Białymstoku wynika, iż jednym z efektywnych sposobów włączania społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych jest ich aktywizacja zawodowa. Jak wynika z doświadczeń takich instytucji, jak OHP, czy	uwaga nieuwzględniona	Katalog możliwego wsparcia musi być zgodny z wytycznymi Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczącymi obszaru włączenia społecznego w programach regionalnych.

			niskich dochodach (...) (Działanie 4.2)		<p>ej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach wspierane będą działania dedykowane infrastrukturze społecznej w powiązaniu z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług. W ramach działania dofinansowania będzie podlegała m.in. infrastruktura placówek zapewniających dzienną i całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnościami</p>	<p>aktywizacji społeczno-zawodowej osób biernych zawodowo oraz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, INFRASTRUKTURY PLACÓWEK PROWADZĄCYCH KSZTAŁCENIE NA ZASADZIE EDUKACJI DUALNEJ, ORGANIZUJĄCYCH EDUKACJĘ POPRZEZ ZATRUDNIENIE W PRZEDSIĘBIORSTWACH W TRYBIE PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO, jak również infrastruktury integracyjnej wykorzystywanej przez struktury pomocy społecznej oraz różne instytucje i organizacje w celu integracji społeczności, zwłaszcza ukraińskiej i białoruskiej, zamieszkujących region i funkcjonujących na jego obszarze.</p> <p>2. W akapicie 4, w ostatnim zdaniu konieczne jest dodanie zapisu: „oraz szkolnictwa zawodowego”. Treść zdania po wprowadzeniu zmian: „Potencjalnymi beneficjentami wsparcia</p>	<p>Szkoła Branżowa nr 10 w Białymstoku, obiecujące efekty aktywizacji zawodowej młodzieży daje kształcenie młodzieży sprawiającej problemy w trybie dualnym, w tym w trybie pracownika młodocianego (zajęcia w szkole zawodowej oraz bezpośrednio u pracodawcy, w ramach zatrudnienia). Należy umożliwić szkołom oraz przedsiębiorcom prowadzenie kształcenia młodzieży zmarginalizowanej w trybie dualnym. Aby realizować tego rodzaju działania, konieczne jest wsparcie infrastruktury placówek prowadzących kształcenie na zasadzie edukacji dualnej, organizujących edukację poprzez zatrudnienie w przedsiębiorstwach w trybie pracownika młodocianego.</p>		
--	--	--	--	--	--	---	---	--	--

					<p>, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Interwencja będzie dotyczyła również infrastruktury społecznej na rzecz wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz pieczy zastępczej. Ponadto wspierane będą mieszkania o charakterze wspomaganym, chronionym i treningowym, a także lokale/mieszkania w ramach najmu</p>	<p>w powyższym zakresie, w szczególności będą instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej ORAZ SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną.</p>			
--	--	--	--	--	---	---	--	--	--

					<p>socjalnego. Wsparcia wymaga również infrastrukturu szkół specjalnych przysposabiających do pracy. Ponadto istnieje potrzeba wsparcia infrastruktury służącej aktywizacji społeczno- zawodowej osób biernych zawodowo oraz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym , jak również infrastruktury integracyjnej wykorzystywanej przez strukturę pomocy społecznej oraz różne</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>instytucje i organizacje w celu integracji społeczność i, zwłaszcza ukraińskiej i białoruskiej, zamieszkujących region i funkcjonujących na jego obszarze. Wsparcie w ramach niniejszego celu szczegółowego będzie miało charakter uzupełniający w stosunku do interwencji EFS+ i będzie ukierunkowane na tworzenie infrastruktury zwiększającej dostępność do usług społecznych, w szczególności na</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

					<p>obszarach charakteryzujących się słabym dostępem. Interwencja uwzględni specyfikę województwa i będzie odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb oraz uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych, jednocześnie bazując na doświadczeniach perspektywy finansowej 2014-2020. Interwencja w zakresie infrastruktury społecznej (zwłaszcza dotycząca budowy nowej infrastruktury</p>				
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

						<p>ry) będzie uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze oraz potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz o szczególnych potrzebach. Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Potencjalnymi beneficjentami wsparcia w powyższym zakresie, w szczególności</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

						ci będą instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną.				
101	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	123	Planowane do realizacji są działania w procesie integracji na rynku pracy pracowników w pochodzących zwłaszcza z Białorusi i Ukrainy, którzy ze względu na bliskość	Konieczne jest wyodrębnienie celu szczegółowego (i) i przeniesienie do niego ww. zapisów. Uwaga jest zgłoszona w tym miejscu z powodu ograniczeń formularza zgłoszeniowego. Dodatkowo należy posługiwać się pojęciem obywatele państw trzecich, zgodnie z nomenklaturą rozporządzenia EFS+, pojęcie obcokrajowcy jest szersze niż	Konieczne jest zapewnienie wsparcia dla obywateli państw trzecich. Liczba cudzoziemców w województwie systematycznie wzrasta. Zaledwie w ciągu ostatniego roku liczba osób z ważnymi dokumentami pobytowymi wzrosła o ponad 1300 osób, a w ciągu 7 ostatnich lat (czyli od momentu uruchomienia obecnej perspektywy finansowej o	uwaga częściowo uwzględniona	Obecne zapisy projektu FEdP 2021-2027 uwzględniają wsparcie obywateli państw trzecich. W projekcie Programu w celu szczegółowym (h) zapis zostanie zmodyfikowany i będzie się odnosił w większym stopniu do obywateli państw trzecich. Niezasadne jest wyodrębnianie celu szczegółowego (i). W opinii Instytucji Zarządzającej

			6.5)		<p>geograficzn ą i/lub związki rodzinne stanowią najliczniesz ą grupę obcokrajow ców zamieszkują cych region. Dofinansow ywane będą usługi, które pozwolą im na lepsze funkcjonow anie w społeczeńst wie, m.in. kursy języka polskiego, szkolenia zawodowe</p>	<p>obywatele państw trzecich.</p>	<p>ponad 4300 osób. Aktualne dokumenty pobytowe ma 5081 cudzoziemców (dane na podstawie portalu www.migracje.gov.pl). Większość tych osób to obywatele państw trzecich (2725 to obywatele Białorusi, a 1722 to obywatele Ukrainy). Należy się spodziewać, że liczba ta będzie rosła. Na co wskazują także Diagnoza Strategiczna Województwa Podlaskiego z czerwca 2019, w której czytamy „Analiza migracji zagranicznych wskazuje na poprawę salda migracji w kolejnych latach, które w 2023 r. powinno wynieść 0,5 os./1000 mieszkańców w województwie.” Wielkim wyzwaniem jest odpowiedź na kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej. Za realizację większości zadań z nim związanych odpowiadają służby rządowe, jednak realizacja niektórych zadań będzie leżała po stronie lokalnych samorządów w województwie podlaskim np. zadania związane z zabezpieczeniem dzieci</p>	<p>racjonalnym wydaje się być pozostawienie tej grupy odbiorców w celu (h), w którym wspierane będą wszelkie grupy osób w niekorzystnej sytuacji. Udzielenie wsparcia obywatelom państw trzecich łącznie z innymi osobami (np. ich rodzinami) pozytywnie wpłynie na ich integrację społeczną.</p>
--	--	--	------	--	--	---------------------------------------	---	---

								obywateli państw trzecich w pieczy zastępczej. Umieszczenie działań na rzecz obywateli państw trzecich w celu h może spowodować, że w praktyce nie będą one realizowane, gdyż w konkursach będą wygrywać projekty nie dotyczące tej grupy.		
102	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach (...) (Działanie 4.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	84	W ramach działania dofinansowaniu będzie podlegała m.in. infrastruktura placówek zapewniających dzienną i całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.	Doprecyzowanie zakresu dofinansowania dla instytucji/placówek opieki tj. dofinansowanie wyłącznie w zakresie otwierania się tych instytucji na usługi w społeczności lokalnej.	Wsparcie dla instytucji/placówek całodobowej co do zasady nie jest możliwe z FE zgodnie z zasadą DI. Dlatego konieczne jest doprecyzowanie zakresu wsparcia dla tych instytucji, należy doprecyzować że jest to możliwe wyłączenie w celu tworzenia miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej i otwierania się instytucji/placówek całodobowej opieki na nowe rodzaje usług środowiskowych np. uruchomienie opieki wytchnieniowej przez DPS, uruchomienie mieszkań wspomaganych przez DPS, wspieranie usamodzielnienia przez DPS. Z perspektyw DI dla osób starszych, z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych kluczowe jest rozwijanie usług w społeczności, w	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Obecne zapisy projektu Programu wskazują na potrzebę deinstytucjonalizacji usług. Ostateczne zapisy programu będą ściśle uzależnione od uzgodnień na temat zakresu wsparcia w celu szczegółowym (iii) pomiędzy stroną polską a Komisją Europejską.

								tym mieszkań społecznych czy różnego rodzaju ośrodków dziennych, a także dofinansowanie dostosowanie mieszkań do potrzeb osób, zwłaszcza w odniesieniu do osób starszych się.		
103	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach (...) (Działanie 4.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	84	Ponadto wspierane będą mieszkania o charakterze wspomaganych, chronionym i treningowym, a także lokale/mieszkania w ramach najmu socjalnego.	Usunąć z zakresu wsparcia mieszkania w ramach najmu socjalnego, uporządkować nazewnictwo mieszkań, dodać możliwość wsparcia dla społecznych agencji najmu. Zapis powinien brzmieć: Ponadto wspierany będzie rozwój mieszkań o charakterze wspomaganych i chronionym (w tym treningowe i wspierane), a także rozwój społecznych agencji najmu.	Usunięcie najmu socjalnego - Wsparcie EFRR powinno być jak najbardziej spójne z zakresem wsparcia EFS, a w EFS+ wspierane będą różnego rodzaju mieszkaniach m.in. wspomaganych. Ze względu na ograniczone środki interwencja EFRR powinna być skoncentrowana na mieszkaniach z usługami, żeby zapewnić komplementarność z EFS. Uporządkować nazewnictwo mieszkań: mieszkanie treningowe jest podtypem mieszkania chronionego i podtypem mieszkania wspomagane. Mamy mieszkania chronione: wspierane i treningowe oraz mieszkania wspomagane: wspieranie i treningowe. Dodać możliwość wsparcia dla rozwoju społecznych agencji najmu: jest to nowe	uwaga nieuwzględniona	Zastosowano nomenklaturę zgodną z Umową Partnerstwa i linią demarkacyjną, a zapisy zostaną doprecyzowane na etapie dokumentów wdrożeniowych.

								rozwiązanie ustawowe, mające na celu m.in. zapewnić dostęp do mieszkań osobom o niższych dochodach, których nie stać na wynajem mieszkań po cenach rynkowych.		
104	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.2. Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach (...) (Działanie 4.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	84	Interwencja będzie dotyczyła również infrastruktury społecznej na rzecz wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz pieczy zastępczej.	Doprecyzowanie zakresu wsparcia EFRR dla inwestycji w pieczę zastępczą. Należy ograniczyć możliwość wykorzystania EFRR tylko do form rodzinnych pieczy zastępczej. Otworzyć katalog możliwych inwestycji również o wsparcie infrastruktury służącej usługom dla rodzin, nie tylko dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. Propozycja zapisu: Interwencja będzie dotyczyła również infrastruktury społecznej na rzecz wspierania rodzin potrzebujących wsparcia, w szczególności rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej.	Wsparcie dla instytucji co do zasady nie jest możliwe. Instytucjami są różnego rodzaju placówki w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej, w tym placówki opiekuńczo-wychowawcze (z wyłączeniem placówek typu rodzinnego), regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne i interwencyjne ośrodki preadopcyjne. Otworzyć katalog o inna infrastrukturę dla rodzin. Potrzebna będzie m.in. przestrzeń do świadczenia usług poradnictwa specjalistycznego czy interwencji kryzysowej, pomocy ofiarom przemocy itp. Otworzenie katalogu jest ważne w kontekście zapewniania spójności z interwencją EFS w ramach celu I.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Zapisy w projekcie programu są ogólne i wskazują na potrzebę wspierania różnego rodzaju infrastruktury społecznej. Katalog możliwych typów projektów zostanie doprecyzowany na etapie dokumentacji konkursowej.

105	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	W ramach działań z zakresu aktywnej integracji zdrowotnej planuje się realizację wsparcia ogólnorozwojowego osób z niepełnosprawnościami poprzez sport w ramach projektu niekonkurencyjnego realizowanego na terenie całego województwa.	Doszczegółowić zapisy. Nie jest jasne jaki to będzie rodzaj wsparcia i czemu ma służyć	Zapis jest bardzo ogólny. Warto byłoby go doprecyzować i pokazać powiązanie z celem szczegółowym h, który wydaje się być skoncentrowany na wątku zatrudnieniowym, na co wskazują m.in. wskaźniki w ramach WLWK. Jeżeli tryb wyboru będzie niekonkurencyjny warto też doprecyzować kim będzie realizator projektu.	uwaga uwzględniona	Zapisy projektu FE dP 2021-2027 zostaną zmodyfikowane.
106	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa	--- Wybierz pozycję z listy ---	120	brak	Uzupełnić działania o wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przez podmioty zatrudnienia socjalnego (centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej) a także za pośrednictwem WTZ i ZAZ (warsztatów terapii zajęciowej i zakładów aktywności zawodowej). Propozycja zapisu: Tworzone będą	Rozwój tych podmiotów wynika bezpośrednio z „Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej” – cel szczegółowy II.1. Podmioty te specjalizują się w działaniach reintegracyjnych i mogą być ważnym zasobem w walce z wykluczeniem społecznym i ubóstwem w województwie.	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy projektu FE dP 2021-2027 zostaną częściowo zmodyfikowane.

			(...) (Działanie 6.5)				podmioty reintegracyjne tj. podmioty zatrudnienia socjalnego (centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej) oraz warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej. Wspierane będą także istniejące podmioty reintegracyjne poprzez umożliwienie im realizacji projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.	Tymczasem czytamy w Wieloletnim programie, że system jednostek reintegracyjnych jest słabo rozwinięty w województwie podlaskim, a także na nierównomierny rozkład terytorialny tych podmiotów (z wyjątkiem WTZ)		
107	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	brak	Proponujemy rozważyć wprowadzenie w tym celu działań realizowanych zarówno w trybie konkurencyjnym jak i niekonkurencyjnym. Wydaje się, że wystarczyłby zapis: Projekty będą wybierane zarówno w trybie konkurencyjnym, jak i niekonkurencyjnym.	Poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego jest w województwie podlaskim jednym z najwyższych w Polsce. Warto więc rozważyć na wzór projektów systemowych PO KL realizację działań przez OPS i PCPR w trybie niekonkurencyjnym, po to by budować spójność społeczną i pomagać tym najsłabszym samorządom, które często nie mają szans na pozyskanie środków, rywalizując z ośrodkami większymi i bardziej doświadczonymi.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Decyzje dotyczące trybu wyboru projektów będą podejmowane na dalszych etapach prac i zostaną doprecyzowane w dokumentach wdrożeniowych, takich jak szczegółowy opis priorytetów.

108	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	121	brak	Dodać zapis: Interwencja EFS w zakresie rozwoju ekonomii społecznej będzie zgodna z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz „Wieloletnim Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej”.	Wydatkowanie EFS powinno być zgodne z kierunkami strategicznymi określonymi na poziomie krajowym i regionalnym. Dodatkowo zgodność z KPRES jest wymogiem Umowy Partnerstwa.	uwaga uwzględniona	Zapisy projektu FEoP 2021-2027 zostaną zmodyfikowane.
109	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Wskaźniki / Wskaźniki rezultatu	123	Wskaźnik liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Uzupełniając wartości docelowe wskaźników w przypadku ekonomii społecznej należy pamiętać, że wskaźniki powinny być zgodne ze aktualizowanym obecnie Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej. Wartość wskaźnika musi być powiązana z alokacją, przy uwzględnieniu corocznej indeksacji.	Konieczne jest zapewnienie zgodności programu regionalnego z Umową Partnerstwa, która zakłada wsparcie środków EFS zgodnie z KPRES.	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Odpowiednia wartość wskaźnika zostanie oszacowana na bazie zapisów KPRES (obecnie trwa jego aktualizacja) oraz specyfiki regionu i alokacji przeznaczonej na działanie.
110	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	121	Przewiduje się również bezpośrednie wsparcie rozwoju istniejących	Przeformułować i dodać zapisy (zgodne z rekomendacjami MFIPR w zakresie włączenia społecznego z lipca 2021) dotyczące	Przedsiębiorstwom społecznym często trudno wygenerować środki w wysokości pozwalającej na potrzebne działania reintegracyjne względem	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy projektu FEoP 2021-2027 zostaną zmodyfikowane. Nie jest jednak możliwe ujęcie zapewnienia podnoszenia

	Ini Socjalnych		Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)			przedsiębiorstw społecznych w oparciu o system popytowy przy wykorzystaniu zasobów BUR oraz stałe podnoszenie kompetencji i ośrodków wsparcia realizowane przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej, jak również bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych	wsparcia o charakterze reintegracyjnym. Propozycja zapisu: „Przewiduje się również bezpośrednie wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw społecznych poprzez bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, wsparcie finansowe i pozafinansowe na działania reintegracyjne w przedsiębiorstwach społecznych, a także wsparcie w oparciu o system popytowy przy wykorzystaniu zasobów BUR. Zakłada się także stałe podnoszenie kompetencji ośrodków wsparcia ekonomii społecznej realizowane przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej”	pracowników PS. Wielokrotnie sygnalizowali potrzebę wsparcia w tym zakresie m.in. podczas różnorodnych spotkań i konsultacji. Ponadto, wsparcie finansowe reintegracyjne wynika bezpośrednio z rekomendacji MFiPR. W rekomendacjach wśród możliwych form wsparcia jest zapis: „wsparcie realizacji indywidualnego procesu reintegracji do 36 miesięcy; wsparcie to wynosiłoby do 400% minimalnego wynagrodzenia za pracę na jednego pracownika zagrożonego wykluczeniem rocznie zgodnie z realizowanym planem reintegracji; wsparcie to może być realizowane bezpośrednio przez OWES co oznacza, że za usługi płaci OWES, a nie przedsiębiorstwo społeczne. Wsparcie w tym zakresie powinno odnosić się do wydatków niezwiązanych z utrzymaniem miejsca pracy, które są finansowane z dotacji dla PS (w ramach stawki jednostkowej na utworzenie i utrzymanie nowego miejsca pracy).”		kompetencji ośrodków wsparcia ekonomii społecznej realizowane przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej. Rola ROPS została określona w Linii demarkacyjnej (Podział interwencji i zasad wdrażania programów krajowych i regionalnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027) opracowanej przez MFiPR. Zgodnie z powyższym dokumentem nie jest możliwa realizacja wsparcia wskazana w uwadze. ROPS zaangażowany zostanie do wdrażania działań na poziomie krajowym.
--	----------------	--	--	--	--	--	---	---	--	--

111	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	124	brak	Dodać zapis: Szczegóły interwencji w ramach celu szczegółowego k i l będą sprecyzowane w Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych (Plan Deinstytucjonalizacji), za który odpowiedzialny będzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.	Tworzenie Regionalnych planów rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji jest zarówno wymogiem rekomendacji MFIPR, jak również tworzonej obecnie Strategii Rozwoju Usług Społecznych, która jest warunkiem podstawowym dla realizacji wsparcia z Funduszy Europejskich.	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Obecnie trwają prace nad stworzeniem Strategii Rozwoju Usług Społecznych na poziomie krajowych, co przełoży się na Regionalną Strategię Rozwoju Usług Społecznych. Zapisy zostaną doprecyzowane na dalszym etapie prac, jeśli zajdzie taka konieczność. W innym przypadku zostaną one uszczegółowione w dokumentacji wdrożeniowej, takiej jak szczegółowy opis priorytetów czy dokumentacja konkursowa.
112	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	124	„Może się to odbywać poprzez m.in. tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług, rozwój opiekuńczych świadczonych w społeczności i lokalnej, w formach	Dodać zapis o wsparciu istniejących CUS. Zlikwidować przecinek przed „w formach” wtedy będzie jednoznaczne że formuły całodobowe są wspierane ale tylko pod warunkiem że funkcjonują jako świadczone w społeczności lokalnej.	Należy nie tylko wspierać tworzenie nowych, ale też wsparcie już istniejących CUS. W ciągu najbliższych 7 lat będzie tych CUS z pewnością przybywać, więc za 3-4 lata będziemy mogli wspierać CUS utworzone w ramach programu regionalnego. Nie mogą być z FE wspierane formuły instytucjonalne, a gdy pojawia się określenie „całodobowe” istnieje duże prawdopodobieństwo, że wsparcie będzie właśnie w formule instytucjonalnej. Należy takie opcje	uwaga nieuwzględniona	Zapisy projektu FEoP 2021-2027 są zgodne z Linia Demarkacyjną.

						środowiskowych, dziennych i całodobowych....”		wyeliminować, ale jednocześnie nie wolno rezygnować z formuł całodobowych, gdyż są one potrzebne.		
113	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększenie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	124	Konieczne jest również wsparcie opiekunów faktycznych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Proponujemy rozbudować to zdanie w następujący sposób: „Kluczowym działaniem jest zbudowanie systemu wsparcia dla rodzin i opiekunów faktycznych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, obejmującego w szczególności dostęp do informacji o usługach i świadczeniach, różne rodzaje poradnictwa specjalistycznego (m.in. psychologicznego, architektonicznego, pielęgnacyjno-opiekuńczego, prawnego), dostęp do szkoleń i wsparcia samopomocowego, po przerwę wychnieniową”	Obecnie funkcję opiekunczą pełnią przede wszystkim rodziny osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Rodziny w Polsce opiekują się ok. 2-2,5 mln osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Rodzina udziela pomocy 93,5% osobom starszym, inni opiekunowie nieformalni – 9,3%, a pomoc społeczna – 4,0%. [Piotr Błędowski, Problemy opieki nad osobami niesamodzielnymi w świetle badania PolSenior, w: http://niesamodzielnym.pl/wp-content/uploads/2013/06/Problemy_opieki_Bledowski.pdf] Osoby te w większości nie mogą liczyć na pomoc ze strony państwa, a informacje o potencjalnie możliwym wsparciu są bardzo rozproszone. Dlatego konieczne jest rozwijanie usług dla rodzin i opiekunów faktycznych. Jeśli takie wsparcie nie będzie rozwijane wtedy	uwaga uwzględniona	Zapisy projektu FEdP 2021-2027 zostaną zmodyfikowane.

								opiekunowie będą zostawieni sami sobie, co będzie prowadzić do 1) rezygnowania z opieki, którą będą musiały przejąć samorządy (a samorządów po prostu na to nie stać przy takiej skali wyzwań związanych ze starzeniem się społeczeństwa) i realizować obowiązek alimentacyjny, czyli dopłacać za pobyt w DPS, co będzie wpływało na realne zmniejszenie dochodów i jakości życia, a czasem zubożenie, 2) rodziny i opiekunowie będą rezygnować z pracy, żeby realizować zadania związane z opieką, bo nie będzie ich stać na prywatne domy opieki lub będą mniej wydajni w pracy, bo zmęczeni i obciążeni stresem opiekuńczym. W każdym przypadku konsekwencje zaniechania działań w tym zakresie są bardzo poważne.		
114	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	128	brak	Dodać zapis: Szczegóły interwencji w ramach celu szczegółowego k i l będą sprecyzowane w Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych (Plan Deinstytucjonalizacji), za który odpowiedzialny będzie Regionalny	Tworzenie Regionalnych planów rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji jest zarówno wymogiem rekomendacji MFIPR, jak również tworzonej obecnie Strategii Rozwoju Usług Społecznych, która jest warunkiem	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Obecnie trwają prace nad stworzeniem Strategii Rozwoju Usług Społecznych na poziomie krajowych, co przełoży się na Regionalną Strategię Rozwoju Usług Społecznych. Zapisy zostaną doprecyzowane

			zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)				Ośrodek Polityki Społecznej	podstawowym dla realizacji wsparcia z Funduszy Europejskich.		na dalszym etapie prac, jeśli zajdzie taka konieczność. W innym przypadku zostaną one uszczegółowione w dokumentacji wdrożeniowej, takiej jak szczegółowy opis priorytetów czy dokumentacja konkursowa.
115	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	128	Wspierane będą ponadto działania mające na celu aktywizację społeczną osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz biernych zawodowo, w tym w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.	Rozbudować zapis aby był bardziej kompleksowy i konkretny. Propozycja zapisu: „Wspierane będą ponadto działania mające na celu aktywizację społeczną osób biernych zawodowo i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym. Dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym rozwijane będą różnorodne rozwiązania mieszkaniowo-usługowe, w tym mieszkania treningowe czy społeczne agencje najmu.	Rozwój mieszkań społecznych jest kluczowy dla pokonania problemu bezdomności i przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji dla tej grupy osób.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Zgłoszone sugestie zostaną wykorzystane przy tworzeniu szczegółowego opisu priorytetów i dokumentacji konkursowej.

116	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	128	brak	Po zdaniu dotyczącym wsparcia dzieci i rodzin, kończącym się: „... a także wsparcie procesu adopcji.” należy dodać jeszcze inne usługi, w szczególności w postaci usług interwencji kryzysowej oraz usług związanych z przeciwdziałaniem przemocą, w tym przemocą w rodzinie. Propozycja zapisu: „Rozwiane będą usługi interwencji kryzysowej oraz usługi związane z przeciwdziałaniem przemocą, w tym przemocą w rodzinie”	Interwencja kryzysowa jest pomaganiem w momencie gdy rodzina doświadcza trudnej sytuacji i ma zapobiec przekształceniu się kryzysu w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Takiej pomocy często potrzebują różne rodziny, które doświadczają trudnych sytuacjach życiowych np. rozwodów, prób samobójczych, przemocy rówieśniczej, przemocy w rodzinie, cyberprzemocy, sytuacji losowych np. pożar, choroba w rodzinie, utrata samodzielności np. po wypadku komunikacyjnym itp. Dotyczą te trudności bardzo różnorodnych zagadnień i dotyczą wszystkich rodzin, nie tylko zagrożonych trudnościami opiekuńczo wychowawczymi. Interwencja kryzysowa jest rodzajem profilaktyki, która ma nie doprowadzić do przekształcenia się kryzysu w stan niewydolności.	uwaga uwzględniona	Zapisy projektu FEdP 2021-2027 zostaną zmodyfikowane.
117	Instytut Badań Edukacyjnych - Regional	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.2. Cel szczegółowy	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje	30	W celu likwidacji bieżącej luki kompetencyjnej kadr	W celu likwidacji bieżącej luki kompetencyjnej kadr (w ujęciu ilościowym i jakościowym) oraz	Zgodnie z zapisami Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna; str. 13): "Zmienia się sposób organizacji	uwaga nieuwzględniona	Podnoszona kwestia jest przedmiotem interwencji Celu Polityki 4 w zakresie środków EFS+, nie zaś Priorytetu

ne Centrum ds. ZSK i wspierania LLL			(ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2)	działań		(w ujęciu ilościowym i jakościowym) oraz zaspokojenia potrzeb firm w tym zakresie, konieczne jest wspieranie rozwoju e-Kompetencji, zgodnie z wymaganiami Przemysłu 4.0. W tym obszarze planowane jest w szczególności uruchomienia systemu „SMART EDUCATION for INDUSTRY 4.0”, tj. innowacyjnego narzędzia zawodowego kształcenia praktycznego o najnowszych	zaspokojenia potrzeb firm w tym zakresie, konieczne jest wspieranie rozwoju e-Kompetencji, zgodnie z wymaganiami Przemysłu 4.0. W tym obszarze planowane jest w szczególności uruchomienia systemu „SMART EDUCATION for INDUSTRY 4.0”, tj. innowacyjnego narzędzia zawodowego kształcenia praktycznego najnowszych technologii CNC, odpowiadającego w pełni wymogom przemysłu i edukacji zawodowej przyszłości z hybrydową (stacjonarno-zdalną) metodą kształcenia. W celu likwidacji luki kompetencyjnej związanej z potrzebami Przemysłu 4.0, podejmowane będą również działania uwzględniające nabywanie umiejętności w toku edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, poprzez walidację i certyfikację kwalifikacji odpowiadających na aktualne, społeczno-gospodarcze potrzeby	pracy i rola pracownika. System oparty na zmianach stanowisk zastępowany zostaje modelem, który wymaga od pracownika ciągłego rozwoju, zdobywania nowych umiejętności i poszukiwania dla siebie nowych ról. Coraz szybsza dynamika zmian na rynku pracy oznacza szybką dezaktualizację i starzenie się istniejących umiejętności oraz rosnące zapotrzebowanie na nowe. Spowodowane zmianami demograficznymi kurczenie się zasobów pracy oznacza potrzebę inwestowania w rozwój umiejętności osób w całym przebiegu ich życia zawodowego. Umiejętności nabyte w trakcie nauki w młodości „starzeją się”. Pojawiają się niedobory i luki w zakresie popytu na umiejętności, co z kolei przekłada się na funkcjonowanie przedsiębiorstw. W tym kontekście potrzeba uczenia się przez całe życie staje się ważnym elementem perspektywy rozwoju społecznego i gospodarczego. (str. 14). Definicja umiejętności, zawarta w ZSU, jest		I. Wsparcie na rzecz podnoszenia kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych jest przedmiotem Działania 6.2 i 6.4 FEoP.
-------------------------------------	--	--	---	---------	--	---	---	---	--	---

						<p>CNC, odpowiadającego w pełni wymogom przemysłu i edukacji zawodowej przyszłości z hybrydową (stacjonarną o-zdalną) metodą kształcenia. Interwencja będzie komplementarna do wsparcia w obszarze edukacji, realizowanego w ramach CP4 ze środków EFS+ i EFRR.</p>	<p>przedsiębiorców. Interwencja będzie komplementarna do wsparcia w obszarze edukacji, realizowanego w ramach CP4 ze środków EFS+ i EFRR.</p>	<p>spójna z definicją podaną w ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, w której oznacza „przyswojoną w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej”. Zintegrowana Strategia Umiejętności uwzględniając cele Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, wspiera ideę uznawania efektów uczenia się uzyskanych w edukacji pozaformalnej i poprzez uczenie się nieformalne, co przekłada się na zwiększenie konkurencyjności gospodarki oraz szybszą likwidację luki kompetencyjnej i zapewnienia kwalifikacji odpowiadających na aktualne, społeczno - gospodarcze potrzeby Przemysłu 4.0.</p>		
118	Instytut Badań Edukacyjnych - Regionalne Centrum ds. ZSK i wspiera	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.1. Cel szczegółowy a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	104	Wsparcie realizowane będzie poprzez instrumenty i usługi rynku pracy, w tym wsparcie	Wsparcie realizowane będzie poprzez instrumenty i usługi rynku pracy, w tym wsparcie adaptacyjne pracownika w zakresie dostosowania kwalifikacji, kompetencji, umiejętności	Walidacja i certyfikowanie posiadanych umiejętności jest ważnym elementem zwiększania przewagi konkurencyjnej na rynku pracy. Jest to także zgodne z działaniami rekomendowanymi w Zintegrowanej Strategii	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Kwestia zbyt szczegółowa na poziom zapisów FEdP. Zostanie rozstrzygnięta w dokumentach wdrożeniowych.

	nia LLL		aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych (...) (Działanie 6.1)			adaptacyjne pracownika w zakresie dostosowania kwalifikacji, kompetencji, umiejętności pracownika do potrzeb pracodawcy oraz profilu wykonywanej pracy.	pracownika do potrzeb pracodawcy oraz profilu wykonywanej pracy, m.in. w ramach procesu walidacji i certyfikacji umiejętności nabywanych w ramach edukacji pozaformalnej i poprzez uczenie się nieformalne.	Umiejętności w zakresie rozwijania i promowania idei uczenia się przez całe życie, oraz procesów walidacji i certyfikowania w celu zapewnienia wysokiej jakości kwalifikacji, odpowiadających na aktualne, społeczno - gospodarcze potrzeby rynku pracy. Zgodnie z treścią ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 226): - certyfikowanie to proces, w wyniku którego osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, po uzyskaniu pozytywnego wyniku walidacji, otrzymuje od uprawnionego podmiotu certyfikującego dokument potwierdzający nadanie określonej kwalifikacji (art. 2, pkt 1), - walidacja – sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji. (art. 2, pkt 22), - kwalifikacja – zestaw efektów uczenia się w		
--	---------	--	--	--	--	---	---	--	--	--

								zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący (art. 2, pkt 8).		
119	Instytut Badań Edukacyjnych - Regionalne Centrum ds. ZSK i wspierania LLL	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.2. Cel szczegółowy d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców w do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się (...) (Działanie 6.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	30	W celu przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia wywołanego procesami adaptacyjnymi i modernizacyjnymi należy wspomóc przedsiębiorstwa, przedsiębiorców i ich pracowników w zarządzaniu tymi procesami. Konieczne jest	W celu przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia wywołanego procesami adaptacyjnymi i modernizacyjnymi należy wspomóc przedsiębiorstwa, przedsiębiorców i ich pracowników w zarządzaniu tymi procesami. Konieczne jest zwiększenie kompetencji kadr przedsiębiorstw w zakresie zarządzania zmianami organizacyjnymi oraz przechodzenia przez procesy zmian. W związku z tym wspierane będą usługi rozwojowe w modelu popytowym (PSF) dla pracodawców i ich pracowników, zgodne z	Integracja PSF i BUR z ZRK jest niezwykle ważna w odniesieniu do usług prowadzących do nabycia kwalifikacji. Kwalifikacje rynkowe w ZRK, to „kwalifikacje nieuregulowane przepisami prawa, których nadawanie odbywa się na zasadzie swobody działalności gospodarczej” (art. 2, pkt 11 Ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (ZSK) z dnia 22.12.2015r.). Kwalifikacje rynkowe opracowywane są dobrowolnie przez przedstawicieli środowiska (organizacje społeczne, zrzeszenia, korporacje lub inne podmioty), w odpowiedzi	uwaga nieuwzględniona	Zapisy projektu FEoP 2021-2027 są zgodne z Linją Demarkacyjną w zakresie celu szczegółowego (d).

						<p>zwiększenie kompetencji i kadr przedsiębiorstw w zakresie zarządzania zmianami organizacyjnymi oraz przechodzenia przez procesy zmian. W związku z tym wspierane będą usługi rozwojowe w modelu popytowym (PSF) dla pracodawców i ich pracowników, zgodnie z ich zidentyfikowanymi potrzebami (system popytowy w oparciu o BUR).</p>	<p>ich zidentyfikowanymi potrzebami (system popytowy w oparciu o BUR), w tym m.in. usługi prowadzące do uzyskania kwalifikacji funkcjonujących w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji.</p>	<p>na obecne potrzeby danej branży/środowiska, w związku z czym, stanowią najbardziej aktualną odpowiedź na społeczno-gospodarcze zapotrzebowanie na kwalifikacje w danym obszarze. Kwalifikacje rynkowe włączone do ZRK, tak jak usługi rozwojowe zarejestrowane w BUR, odzwierciedlają popytowy model zwiększania kompetencji kadr w przedsiębiorstwach.</p>		
120	Lokalna Grupa Działania N.A.R.E.W.- Narwiańska	2. Priorytety	2.1.5. Priorytet V: Partnerskie Podlaskie / 2.1.5.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie zintegrowanego i	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	100	"W celu szczegółowym planowane jest wsparcie następujących typów	Proponowany zapis : (...) "3) ochrona , rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki w szczególności na obszarach Natura 2000,	obszar LGD N.A.R.E.W. to w głównej mierze obszar objęty ochroną w ramach NATURA 2000 (to m.in.Narwiański Park Narodowy, Bagienna Dolina Narwi, Dolina Górnej Narwi,Ostoja	uwaga nieuwzględniona	Wskazany zapis wynika z zapisów rozporządzenia i Umowy Partnerstwa, zgodnie z którymi zakres interwencji to: <i>Ochrona, rozwój i promowanie</i>

	Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi		sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym (...) (Działanie 5.2)			projektów ; (...) 3) ochrona , rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000, (...)"	(...)"	Biebrzańska i Narwiańska i in.). Objęcie wsparciem obszarów położonych poza NATURA 2000 wyklucza z tego wsparcia większość terenów poszczególnych gmin (np. Choroszcz ma 61% terenów na NATURA 2000). Poza tym, promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki na obszarach tylko i wyłącznie innych niż NATURA 2000, mija się z celem jakim jest pokazywanie, ochrona i zachowanie tego dziedzictwa. Obszary te w szczególności powinny być objęte możliwością wsparcia w ramach projektów dot. ich ochrony, rozwoju i promowania. Stąd też zmiana zapisu na proponowany jest uzasadniona, gdyż nie wyklucza ze wsparcia obszarów innych niż NATURA 2000 i jednocześnie promuje obszary NATURA 2000.		<i>dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000.</i>
121	Stowarzyszenie "Suwalsko - Sejneńska" Lokalna Grupa Działani	4. Warunki podstawowe	n/d	n/d	100	W celu szczegółowym planowane jest wsparcie następujących typów projektów:	c) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki w tym na terenach objętych siecią Natura 2000	na terenie działania naszej LGD właściwie nie występują obszary cenne przyrodniczo nie będące objęte siecią Natura 2000. Są również gminy w 100% pokryte tą siecią co wykluczałoby je ze wsparcia w ramach tego	uwaga nieuwzględniona	Wskazany zapis wynika z zapisów rozporządzenia i Umowy Partnerstwa, zgodnie z którymi zakres interwencji to: <i>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa</i>

	a					c) ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000,		działania		<i>naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000.</i>
122	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	32	„Planuje się preferencje na obszarze OSI wskazanych w SRWP 2030: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne polegające na premii punktowej”	W katalogu terytoriów objętych wsparciem w ramach Działania 1.2. „Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych” zapisano preferencje wsparcia na obszarze OSI „Obszary zagrożone trwałą marginalizacją” i „Obszary wiejskie w tym przyrodniczo cenne” polegające na premii punktowej. Wnioskujemy o usunięcie ww. preferencji w dostępie do środków w ramach przedmiotowego działania i dopuszczenie do aplikowania na równych prawach o środki przez wszystkie rodzaje OSI.	Jw.	uwaga nieuwzględniona	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją wymagają preferencyjnego wsparcia, by przeciwdziałać dalszej ich marginalizacji, co wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.
123	Spółdzielnia Mieszkanowa	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku /	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane	43	Kolejnym działaniem na rzecz poprawy	Kolejnym działaniem na rzecz poprawy efektywności energetycznej jest	Pominięcie budynków spółdzielczych	uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami Linii demarkacyjnej budynki spółdzielni mieszkaniowych będą

	„Bacieczki” w Białymstoku, 15-756 Białystok; ul. Swobodna 25		2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1)	rodzaje działań		efektywności energetycznej jest kompleksowa modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkalnych (np. wspólnot, towarzystw budownictwa społecznego), w tym budynków komunalnych, oraz budynków Spółdzielni Mieszkaniowych.			wspierane na poziomie programu krajowego.	
124	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	36	„Główne grupy docelowe to przedsiębiorstwa i korzystający z rezultatów projektów”	W ramach interwencji oferowane będzie wsparcie dla nowopowstałych firm (w tym w formie wejść kapitałowych) – takie jak usługi inkubacyjne, usługi dotyczące prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju, wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości. Proponujemy aby dopisać do grupy docelowej instytucje	Jw.	uwaga uwzględniona	Zapis dotyczący grup docelowych zostanie zmodyfikowany.

							otoczenia biznesu, parki naukowo-technologiczne działające na terenie regionu, które mogą być zainteresowane wdrażaniem takich działań na rzecz przedsiębiorców a nie dysponują odpowiednimi środkami na uruchomienie wsparcia dla firm w takiej postaci.			
125	Spółdzielnia Mieszkańcowa „Bacieczki” w Białymstoku, 15-756 Białystok; ul. Swobodna 25	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	47	Interwencja w ramach tego celu szczegółowego obejmuje także produkcję energii i ciepła ze źródeł odnawialnych z przeznaczeniem na potrzeby własne, tj. projekty dotyczące budowy i rozbudowy odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej	Interwencja w ramach tego celu szczegółowego obejmuje także produkcję energii i ciepła ze źródeł odnawialnych z przeznaczeniem na potrzeby własne, tj. projekty dotyczące budowy i rozbudowy odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepła oraz przyłączeniem do sieci. Realizowane będą w ramach tego typu również projekty polegające na montażu odnawialnych źródeł energii na budynkach mieszkalnych, w tym budynkach jednorodzinnych na potrzeby własne mieszkańców, tzw. projekty grantowe. W	Pominięcie budynków spółdzielczych.	uwaga niezasadna	Katalog Beneficjentów przedsięwzięć z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest szeroki. Podano jedynie przykładowe podmioty. Zgodnie z linią demarkacyjną o możliwości wsparcia na poziomie regionalnym lub krajowym będą decydowały moce jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE.

					<p>i/lub ciepła wraz z magazynami działającymi i na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. Realizowane będą w ramach tego typu również projekty polegające na montażu odnawialnych źródeł energii na budynkach mieszkalnych, w tym budynkach jednorodzinnych na potrzeby własne mieszkańców, tzw. projekty grantowe. W ramach projektów wspierane będą instalacje OZE dopasowane</p>	<p>ramach projektów wspierane będą instalacje OZE dopasowane do rocznego zużycia energii elektrycznej i/lub ciepła w budynku. Katalog Beneficjentów przedsięwzięć z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest szeroki. Będą to między innymi przedsiębiorstwa, podmioty publiczne jak i niepubliczne, klastry energetyczne, spółdzielnie energetyczne, spółdzielnie mieszkaniowe, producenci rolni.</p>			
--	--	--	--	--	---	---	--	--	--

						e do rocznego zużycia energii elektrycznej i/lub ciepła w budynku. Katalog Beneficjent ów przedsięwzi ęć z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialny ch jest szeroki. Będą to między innymi przedsiębio rstwa, podmioty publiczne jak i niepubliczn e, klastry energetyczn e, spółdzielnie energetyczn e, producenci rolni.				
126	Spółdzie lnia Mieszka niowa „Baciecz ki” w Białymst	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv):	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	50	Z punktu widzenia osiągnięcia celów nie będzie miała znaczenia	Z punktu widzenia osiągnięcia celów nie będzie miała znaczenia forma prawna beneficjenta, ani przedmiot jego działalności. Wsparcie	Pominięcie budynków spółdzielczych.	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy zostaną zmodyfikowane, aby umożliwić realizację tego typu inwestycji przez właścicieli nieruchomości, na których będą one

	oku, 15-756 Białystok; ul. Swoboda 25		Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)			forma prawna beneficjenta, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej realizują zadania w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyka i odporności na klęski żywiołowe.	otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej realizują zadania w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyka i odporności na klęski żywiołowe oraz spółdzielnie mieszkaniowe, które zaspokajają potrzeby swoich mieszkańców i ich rodzin.			realizowane.
127	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	36	Planuje się preferencje dla OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i Obszary wiejskie w tym przyrodniczo cenne	W katalogu terytoriów objętych wsparciem w ramach Działania 1.3. „Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne” zapisano preferencje wsparcia w typach projektów dot. wdrażania innowacji w MŚP oraz infrastruktury	Jw.	uwaga częściowo uwzględniona	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją wymagają preferencyjnego wsparcia, by przeciwdziałać dalszej ich marginalizacji, co wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Obszary wiejskie w tym przyrodniczo

			poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3)	h			<p>biznesowej na obszarze OSI „Obszary zagrożone trwałą marginalizacją” i „Obszary wiejskie w tym przyrodniczo cenne” polegające na premii punktowej.</p> <p>Wnioskujemy o usunięcie ww. preferencji i dopuszczenie do aplikowania na równych prawach o środki przez wszystkie rodzaje OSI.</p>			<p>cenne zostały wskazane jako OSI w SRWP 2030. Zapisy programu zostaną doprecyzowane.</p>
128	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	44	„Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa, przy czym znaczna część interwencji będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (z uwzględnieniem instrumentu ZIT), obszarach funkcjonalnych miast subregional	Należy zwrócić uwagę, że miasta subregionalne w regionie podlaskim nie uzyskały zgody Urzędu Marszałkowskiego na wyodrębnienie obszarów funkcjonalnych oraz na realizację projektów ponadlokalnych (pismo Miasta i Gminy Suwałki z dnia 17.07.2020 r., sygn. akt RFZ.033.44.2020.BM). Obszary funkcjonalne miast subregionalnych nie zostały również wyodrębnione w dokumencie strategicznym województwa „Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030”. Dlatego też ujęcie w kategorii terytoriów	Jw.	uwaga uwzględniona	Zapis zostanie zmodyfikowany.

					<p>nach, ośrodkach powiatowych oraz pozostałych miastach regionu”</p> <p>Ta sama uwaga dotyczy również Działania 2.3. (str. 52)</p>	<p>podlegających wsparciu „obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych” jest mylące i może prowadzić do niepotrzebnych nieporozumień na etapie aplikowania o środki.</p> <p>W szczególności nie jest jasne, czy w takim przypadku wsparcie będzie udzielane projektom składanym przez pojedyncze jednostki samorządu terytorialnego, czy wsparcie będzie dotyczyło projektów składanych przez partnerstwa jst oraz czy same miasta subregionalne będą mogły liczyć na wsparcie, czy będzie ono kierowane tylko do ich obszarów funkcjonalnych. Jednocześnie oba działania dotyczą projektów, które byłyby realizowane głównie na obszarach miejskich, zurbanizowanych więc ich realizacja z gminami wiejskimi byłaby nieuzasadniona.</p> <p>W sytuacji tak wielu wątpliwości</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

							towarzyszących temu określeniu, wnioskujemy o modyfikację tego zapisu poprzez usunięcie ww. obszarów funkcjonalnych i zapisanie wprost: „subregionalnych ośrodków wzrostu”.			
129	Osoba fizyczna	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	48	Planuje się wykorzystanie instrumentów finansowych w odniesieniu do projektów dotyczących produkcji energii i ciepła ze źródeł odnawialnych na sprzedaż.	Przewiduje się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych Ostateczne rozstrzygnięcie o zakresie i formie wsparcia zostanie podjęte po przeprowadzeniu przez IZ analizy ex-ante, zgodnie z art. 52.3 Rozporządzenia ogólnego.	Przewiduje się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych Ostateczne rozstrzygnięcie o zakresie i formie wsparcia zostanie podjęte po przeprowadzeniu przez IZ analizy ex-ante, zgodnie z art. 52.3 Rozporządzenia ogólnego. Uzasadnienie uwagi: Wykorzystanie jedynie instrumentów finansowych w odniesieniu do projektów dotyczących produkcji energii i ciepła ze źródeł odnawialnych na sprzedaż może być nieefektywne. Nawet projekt Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2022 przewiduje dla priorytetu II, cel szczegółowy 2.2 jako formę wsparcia dotacją (str 67 projektu programu). Należy zostawić furtkę dla decyzji , która zostanie pojęta po	uwaga nieuwzględniona	Zapis w projekcie programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027 jest wystarczający i nie wyklucza możliwości łączenia instrumentów finansowych z innymi formami wsparcia, w tym z dotacjami. Analiza ex ante jest narzędziem operacyjnym, które jedynie potwierdzi i rozwine pewne założenia w zakresie formy wsparcia przedstawione w programie i łącznie ze strategią inwestycyjną doprecyzuje rodzaje i parametry konkretnych produktów. Zgodnie z art. 58 rozporządzenia ogólnego do wsparcia w formie instrumentów finansowych kwalifikują się projekty wykonalne finansowo, generujące zwrot lub zysk, nie znajdujące wystarczających źródeł

								<p>szczegółowych analizach. Byłoby to krzywdzące, żeby instalacje do 500 kW mogły skorzystać tylko z finansowania zwrotnego, podczas , gdy duże instalacje korzystającego z FEnIKS mogłyby uzyskać dotację . Zwracam uwagę ,że instalacje do500 kW są mniej efektywne ekonomicznie (koszt budowy transformatora)czy dla 500kW czy 1 MW jest podobny) Jednocześnie zwracam uwagę na fakt, iż należałoby wziąć pod uwagę możliwość łączenia pomocy zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 z pomocą de minimis w obszarze kosztów niezbędnych dla realizacji projektów , ale nie dotyczących bezpośrednio produkcji energii z OZE - np. budowa wyniesionych konstrukcji pozwalających na montaż paneli pv czy też innych niezbędnych dla realizacji inwestycji. Często , w przypadku produkcji energii na potrzeby własne nie ma możliwości technicznych instalacji na istniejących budynkach przy jednoczesnej możliwości wykorzystania</p>	<p>finansowania na rynku. W programie FEEdP 2021-2027 nie wyklucza się możliwości łączenia i rozliczania w ramach jednej operacji wsparcia w formie instrumentu finansowego oraz dotacji, zgodnie z art. 58.5 Rozporządzenia ogólnego, jednakże taka możliwość zostanie wskazana po przeprowadzeniu i przygotowaniu strategii inwestycyjnej instrumentów finansowych określającej parametry produktów (art. 58.3 rozporządzenia ogólnego). Etap przewidziany na poziomie wdrożeniowym.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								powierzchni parkingów, placów magazynowych itd.		
130	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	43	W ramach działania przewidzian o działania z zakresu kompleksowej modernizacji energetycznej obiektów użyteczności i publicznej, których właścicielami jest, m.in samorząd terytorialny, podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane jak również wsparcie dla modernizacji oświetlenia ulicznego na energooszczędne.	Na podstawie doświadczeń miasta Suwałki, dzięki znacznym środkom pozyskanym na efektywność energetyczną w ramach dwóch poprzednich perspektyw finansowych, w chwili obecnej na terenie miasta nie ma większych potrzeb w zakresie kompleksowej termomodernizacji. Jedynym obszarem w zakresie budynków użyteczności publicznej, który wymaga inwestycji jest instalacja OZE oraz wymiana wewnętrznych instalacji elektrycznych wraz z rozdzielniami, wymiany oświetlenia na LED, instalacji CO i CWU na bardziej energooszczędne (wszystkie obiekty zostały już poddane termomodernizacji). Są to niezwykle istotne kwestie, które są niezbędne do zakończenia procesów kompleksowej	Jw.	uwaga nieuwzględniona	Typy projektów oraz wymogi dotyczące w niniejszym celu szczegółowym zostały określone w Umowie Partnerstwa. Głównym celem CP2 jest zmniejszenie zapotrzebowania na energię elektryczną i ciepłą. Projekty polegające tylko i wyłącznie na zakupie i montażu odnawialnych źródeł energii będą wspierane w ramach Działania 2.2.

						<p>termomodernizacji, jednakże przy zastosowaniu preferencji dla projektów kompleksowych, w których podstawowym kryterium jest zmniejszenie zużycia energii pierwotnej, osiągnane głównie dzięki ociepleniu przegród, wymianie stolarki i stropodachu, takie projekty nie będą mogły uzyskać dofinansowania (dopuszczenie realizacji projektów w ww. zakresie bez konieczności przeprowadzania kompleksowej termomodernizacji).</p> <p>Podobnie w przypadku oświetlenia ulicznego. Dzięki dofinansowaniu z RPO 2014-2021 w chwili obecnej na terenie miasta Suwałki ponad 90% opraw oświetleniowych to oprawy typu LED. Wymiana dotyczyłaby niewielkiej ilości opraw a w dużo większym zakresie konstrukcji słupów oświetleniowych, które same w sobie niekoniecznie przyczyniają się do</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

							<p>redukcji emisji CO2 i oszczędności energii pierwotnej.</p> <p>Dlatego też zwracamy się z prośbą o modyfikację zapisów w tym zakresie i dopuszczenie do realizacji projektów z zakresu efektywności energetycznej (OZE, oświetlenie LED, instalacja elektryczna z rozdzielniami, instalacja CO i CWU) w obiektach użyteczności publicznej bez konieczności przeprowadzania kompleksowej termomodernizacji jak również wymiany słupów oświetleniowych.</p>			
131	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych	48	Planowane się preferencje wsparcia na obszarze OSI „Obszary zagrożone trwałą marginalizacją”.	<p>Naszym zdaniem zapis ten dyskryminuje pozostałe rodzaje obszarów poprzez utrudnienie możliwości pozyskania dofinansowania na strategiczne i niezwykle kosztowne projekty związane zwiększeniem bilansu OZE i osiągnięciem samowystarczalności energetycznej.</p> <p>Dlatego też wnioskujemy o usunięcie ww.</p>	Jw.	uwaga nieuwzględniona	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa. Zapis nie ma charakteru dyskryminującego, wskazano jedynie preferencje dla Obszaru Strategicznej Interwencji: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, co wynika z Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 i Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

							preferencji i dopuszczenie do aplikowania na równych prawach o ww. środki przez wszystkie rodzaje OSI.			Wnioskodawca będzie mógł aplikować o środki w niniejszym działaniu.
132	Instytut Badań Edukacyjnych - Regionalne Centrum ds. ZSK i wspierania LLL	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.3. Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia (...) (Działanie 6.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	113	Należy także nadal rozwijać i doskonalić system doradztwa zawodowego na wszystkich etapach edukacji.	Należy także nadal rozwijać i doskonalić system doradztwa zawodowego na wszystkich etapach edukacji, promując ideę uczenia się przez całe życie i potwierdzania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych nabywanych w edukacji formalnej, pozaformalnej i w ramach nieformalnego uczenia się.	Jednym z obszarów oddziaływania w ramach Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa), jest doradztwo zawodowe, zaś celem - rozwijanie efektywnego doradztwa zawodowego dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych ze wszystkich grup społecznych i zawodowych. Zgodnie z zapisami ZSU, efektywne doradztwo zawodowe musi być komplementarne wobec założeń i praktyki uczenia się przez całe życie, dlatego też, należy upowszechniać wiedzę o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji oraz Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 i włączyć ją do praktyki doradczej na każdym etapie edukacji.	uwaga nieuwzględniona	Zapisy projektu FEEdP 2021-2027 w ramach niniejszego działania zawierają interwencję dotyczącą rozwoju doradztwa zawodowego. Jednocześnie interwencja dotycząca uczenia się przez całe życie została ujęta w ramach Działania 6.2 i 6.4.
133	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	50	Typy projektów możliwe do realizacji.	W ramach katalogu inwestycji planowanych do realizacji w ramach działania, zwracamy się z prośbą o uwzględnienie wsparcia dla niezwykle kosztownych nisko- i	Jw.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	W FEEdP wskazano przykładowe rodzaje możliwych do realizacji projektów. Katalog wydatków kwalifikowalnych w tego typu projektach będzie określony w

			przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)				bezemisyjnych pojazdów do obsługi zieleni miejskiej (w tym kosiarek samobieżnych), utrzymania ulic, które będą niezbędne do właściwego utrzymania zieleni oraz redukcji zapylenia w mieście pochodzącego z sektora transportowego i tym samym będą wspierać przystosowanie obszarów miejskich do zmian klimatu			danej dokumentacji konkursowej. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że bieżące utrzymanie nie może być finansowane z Polityki Spójności.
134	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.3. Priorytet III: Lepiej skomunikowany region / 2.1.3.1. Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności (...) (Działanie 3.1)	Wskaźniki / Wskaźniki produktu	75	Wskaźniki realizacji projektów	Wśród działań przewidzianych do wsparcia przewidziano m.in. realizację projektów strategicznych służących zapewnieniu bezpieczeństwa operacji lotniczych, obsługi pasażerów oraz ochrony środowiska na lotnisku Krywlany w Białymstoku oraz w Suwałkach. Efekty realizacji tych projektów nie zostały uwzględnione we wskaźnikach produktu i rezultatu działania. W chwili obecnej odnoszą się one jedynie do budowy dróg i jednostek taboru zakupionych dla komunikacji pozamiejskiej.	Jw.	uwaga nieuwzględniona	W programie wskazano jedynie główne wskaźniki, na które będzie oddziaływać interwencja. Biorąc pod uwagę wielkość nakładów przewidzianych na działania służące zapewnieniu bezpieczeństwa operacji lotniczych w strukturze wydatków w ramach Działania 3.1, brak uzasadnienia dla przedstawienia efektów tych działań we wskaźnikach produktu/rezultatu.

135	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia (...) (Działanie 4.1)	--- Wybierz pozycję z listy ---	81	Typy projektów przewidziane do realizacji w ramach działania	Uwzględnienie w typach projektów działań dotyczących inwestycji w infrastrukturę edukacyjną szkół podstawowych, ponadpodstawowych, specjalnych oraz szkolnictwa zawodowego w zakresie dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, ruchowymi, które są niezbędne do zapewnienia tym osobom dostępu do wysokiej jakości edukacji na odpowiednim poziomie nauczania.	Jw.	uwaga uwzględniona	Zapis zostanie zmodyfikowany.
136	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	Typy projektów przewidziane do realizacji w ramach działania oraz narzędzia terytorialne	Brak zapisu dotyczącego aktywizacji rodziców/opiekunów prawnych dzieci do lat 3 poprzez tworzenie nowych miejsc w żłobkach. Według stanu na październik 2021 r. w Mieście Suwałki na przyjęcie do żłobka miejskiego oczekuje 260 dzieci. Takie wsparcie jest niezbędne do wspierania zdolności do zatrudnienia rodziców dzieci do lat 3. Jednocześnie wnosimy o usunięcie preferencji	Jw.	uwaga nieuwzględniona	Tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 zostało określone w Linii demarkacyjnej (Podział interwencji i zasad wdrażania programów krajowych i regionalnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027) opracowanej przez MFiPR, jako działanie wdrażane na poziomie krajowym. Zgodnie z powyższym dokumentem nie jest możliwa realizacja na

							<p>punktowych dla OSI „Obszary zagrożone trwałą marginalizacją w zależności od obszaru wsparcia” z uwagi chociażby na występujące niedobory miejsc w żłobkach również w miastach subregionalnych (patrz uwaga powyżej).</p> <p>Należy zwrócić uwagę, że to miasta subregionalne stanowią zaplecze w zakresie opieki nad dziećmi dla gmin wiejskich i dzieci z terenów wiejskich korzystają ze żłobków w mieście po przemeldowaniu na teren miasta.</p>			poziomie regionalnym wsparcia wskazanego w uwadze.
137	Miasto Suwałki	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	50	Typy projektów możliwe do realizacji	W ramach katalogu inwestycji planowanych do realizacji w ramach działania, zwracamy się z prośbą o uwzględnienie wsparcia dla projektów parasolowych w zakresie likwidacji szamb przydomowych i podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej domów indywidualnych lub budowy przydomowych oczyszczalni jeżeli nie ma sieci sanitarnej. Analiza sytuacji na terenie miasta wykazała	Jw.	uwaga nieuwzględniona	Gospodarce wodno-kanalizacyjnej dedykowane jest działanie 2.4. Warunki realizacji i katalog wydatków kwalifikowalnych zostanie określony w dokumentacji konkursowej. Należy pamiętać, że dokumentem warunkującym interwencję w tym obszarze będzie KPOŚK.

							ok. 400 nieruchomości bez podłączenia do sieci sanitarnej.			
138	Instytut Badań Edukacyjnych - Regionalne Centrum ds. ZSK i wspierania LLL	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.4. Cel szczegółowy g): Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich (...) (Działanie 6.4)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	117	Odpowiedzią na to będzie interwencja polegająca na dofinansowaniu usług rozwojowych dla osób dorosłych, które chcą z własnej inicjatywy podnieść swoje kwalifikacje /kompetencje lub przekwalifikować się, w tym wsparcie dla osób z najtrudniejszych grup docelowych. Wsparcie to będzie realizowane w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (PSF). Wsparciem objęte	Odpowiedzią na to będzie interwencja polegająca na dofinansowaniu usług rozwojowych dla osób dorosłych, które chcą z własnej inicjatywy podnieść swoje kwalifikacje/kompetencje lub przekwalifikować się, w tym wsparcie dla osób z najtrudniejszych grup docelowych. Wsparcie to będzie realizowane w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (PSF). Pomoc będzie przyznawana również przedsiębiorstwom i ich pracownikom m.in. z zakresu usług szkoleniowych, w tym usług prowadzących do uzyskania kwalifikacji funkcjonujących w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji i innych (m.in. w ramach usług rozwojowych), odpowiadających na aktualne potrzeby rynku pracy. Wsparciem objęte zostaną także lokalne inicjatywy na rzecz kształcenia osób dorosłych, np. poprzez	Zgodnie z zapisami Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna; str. 13): "Zmienia się sposób organizacji pracy i rola pracownika. System oparty na zmianach stanowisk zastępowany zostaje modelem, który wymaga od pracownika ciągłego rozwoju, zdobywania nowych umiejętności i poszukiwania dla siebie nowych ról. Coraz szybsza dynamika zmian na rynku pracy oznacza szybką dezaktualizację i starzenie się istniejących umiejętności oraz rosnące zapotrzebowanie na nowe. Spowodowane zmianami demograficznymi kurczenie się zasobów pracy oznacza potrzebę inwestowania w rozwój umiejętności osób w całym przebiegu ich życia zawodowego. Umiejętności nabyte w trakcie nauki w młodości „starzeją się”. Pojawiają się niedobory i luki w zakresie popytu na umiejętności, co z kolei przekłada się na funkcjonowanie	uwaga nieuwzględniona	Wsparcie przedsiębiorców i ich pracowników będzie realizowane w celu szczegółowym d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się (...) (Działanie 6.2).

					<p>zostaną także lokalne inicjatywy na rzecz kształcenia osób dorosłych, np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami, w tym wykluczonych cyfrowo. W ramach w/w inicjatyw wspierane będą podstawowe kompetencje, w tym cyfrowe (realizowane poza systemem BUR i PSF), umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways. Jednocześnie, wsparciem objęte będą działania mające na celu zdobywanie poprzez walidację i certyfikację przez osoby dorosłe, kwalifikacji nabytych w ramach edukacji pozaformalnej i nieformalnego uczenia się, ułatwiających im funkcjonowanie lub powrót na rynek pracy.</p>	<p>tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami, w tym wykluczonych cyfrowo. W ramach w/w inicjatyw wspierane będą podstawowe kompetencje, w tym cyfrowe (realizowane poza systemem BUR i PSF), umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways. Jednocześnie, wsparciem objęte będą działania mające na celu zdobywanie poprzez walidację i certyfikację przez osoby dorosłe, kwalifikacji nabytych w ramach edukacji pozaformalnej i nieformalnego uczenia się, ułatwiających im funkcjonowanie lub powrót na rynek pracy.</p>	<p>przedsiębiorstw. W tym kontekście potrzeba uczenia się przez całe życie staje się ważnym elementem perspektywy rozwoju społecznego i gospodarczego. (str. 14). Definicja umiejętności, zawarta w ZSU, jest spójna z definicją podaną w ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, w której oznacza „przyswojoną w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej”. Zintegrowana Strategia Umiejętności uwzględniając cele Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, wspiera ideę uznawania efektów uczenia się uzyskanych w edukacji pozaformalnej i poprzez uczenie się nieformalne, co przekłada się na zwiększenie konkurencyjności gospodarki oraz szybszą likwidację luki kompetencyjnej i zapewnienia kwalifikacji odpowiadających na aktualne, społeczno - gospodarcze potrzeby Przemysłu 4.0.</p>		
--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

						systemem BUR i PSF), umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways.				
139	Instytut Badań Edukacyjnych - Regionalne Centrum ds. ZSK i wspierania LLL	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	Planowane do realizacji są działania w procesie integracji na rynku pracy pracowników pochodzących z Białorusi i Ukrainy, którzy ze względu na bliskość geograficzną i/lub związki rodzinne stanowią najliczniejszą grupę obcokrajowców zamieszkujących region. Dofinansowane będą usługi, które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w społeczeństwie, m.in. kursy języka polskiego, szkolenia zawodowe, dostarczanie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce oraz, możliwość zdobycia kwalifikacji funkcjonujących w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.	Planowane do realizacji są działania w procesie integracji na rynku pracy pracowników pochodzących zwłaszcza z Białorusi i Ukrainy, którzy ze względu na bliskość geograficzną i/lub związki rodzinne stanowią najliczniejszą grupę obcokrajowców zamieszkujących region. Dofinansowane będą usługi, które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w społeczeństwie, m.in. kursy języka polskiego, szkolenia zawodowe, dostarczanie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce oraz, możliwość zdobycia kwalifikacji funkcjonujących w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.	Zintegrowana Strategia Umiejętności uwzględni cele Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, czyli zapewnianie jakości nadawanych kwalifikacji, możliwości uznawania efektów uczenia się uzyskanych w edukacji pozaformalnej i poprzez uczenie się nieformalne, możliwości etapowego gromadzenia osiągnięć oraz uznawania osiągnięć, a także dostępu do informacji o kwalifikacjach możliwych do uzyskania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i możliwości porównania kwalifikacji uzyskanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z kwalifikacjami nadawanymi w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Zapis zbyt szczegółowy na poziom Programu. Postulat zostanie wykorzystany przy formułowaniu zapisów dokumentów wdrożeniowych, np. szczegółowego opisu priorytetów i dokumentacji konkursowej.

						anie w społeczeństwie, m.in. kursy języka polskiego, szkolenia zawodowe, dostarczanie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce.				
140	Instytut Badań Edukacyjnych - Regionalne Centrum ds. ZSK i wspierania LLL	2. Priorytety	2.1.7. Priorytet VII: RLKS / 2.1.7.1. Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia (...) (Działanie 7.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	133	W kontekście problemów wychowawczych czy trudności w nauce zasadna jest realizacja działań społeczno-wychowawczych, w tym kształtowanie kompetencji i społeczno-emocjonalnych uczniów, edukacji prozdrowotnej, a także wsparcia psychologicznego. Szczególnie istotny jest także rozwój cyfryzacji w placówkach edukacyjnych. Ponadto wsparcie wymaga rozwijanie kompetencji, umiejętności, uzdolnień poza edukacją formalną, promocja idei uczenia się przez całe życie i możliwości	W kontekście problemów wychowawczych czy trudności w nauce zasadna jest realizacja działań społeczno-wychowawczych, w tym kształtowanie kompetencji społeczno-emocjonalnych uczniów, edukacji prozdrowotnej, a także wsparcia psychologicznego. Szczególnie istotny jest także rozwój cyfryzacji w placówkach edukacyjnych. Ponadto wsparcie wymaga rozwijanie kompetencji, umiejętności, uzdolnień poza edukacją formalną, promocja idei uczenia się przez całe życie i możliwości	Edukacja nieformalna polega między innymi na samodzielnym zdobywaniu wiedzy, umiejętności np. poprzez rozwój pasji i zainteresowań. Osoba, która uczy się samodzielnie w myśl Ustawy o ZSK może zgłosić się do instytucji walidującej by poddać się walidacji i uzyskać odpowiednią kwalifikację. Ułatwia to w dużym stopniu aktywne funkcjonowanie na rynku pracy, oraz inspiruje do pokonywania trudności w nauce i rozwiązywania problemów wychowawczych.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Zapis zbyt szczegółowy na poziom Programu. Postulat zostanie wykorzystany przy formułowaniu zapisów dokumentów wdrożeniowych, np. szczegółowego opisu priorytetów i dokumentacji konkursowej. Należy pamiętać, że zakres wsparcia będzie także warunkowany zapisami Lokalnych Strategii Rozwoju opracowanych przez Lokalne Grupy Działania.

						znego. Szczególnie istotny jest także rozwój cyfryzacji w placówkach edukacyjnych. Ponadto wsparcia wymaga rozwijanie kompetencji, umiejętności, uzdolnień, zainteresowań uczniów poza edukacją formalną.	zdobycia kwalifikacji poprzez walidację i certyfikację wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych nabywanych w drodze edukacji pozaformalnej i w ramach nieformalnego uczenia się.			
141	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Suwałkach	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	120	Brak jest zapisów dotyczących współpracy sektora ekonomii społecznej z jednostkami i samorządu terytorialnego. Współpraca sektora wciąż pozostaje na niskim poziomie.	Rekomenduje się ujęcie w dokumencie zapisów dotyczących np. premiowania JST stosujących zamówienia społecznie odpowiedzialne.	Taki zapis zachęci jednostki samorządu terytorialnego do współpracy z sektorem ekonomii społecznej, co znacząco wpłynie na możliwość realizacji zleceń przez przedsiębiorstwa społeczne	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Kwestia zbyt szczegółowa na poziomie zapisów programu. Tego rodzaju rozwiązania zostaną rozważone na etapie opracowywania kryteriów wyboru projektów i szczegółowego opisu priorytetów.

142	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Suwałkach	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.5. Cel szczegółowy h:) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa (...) (Działanie 6.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	121	Pojawia się zapis: „Zakres interwencji dot. aktywnego włączenia społ. powinien uwzględnić kierunki i cele wskazane w Polityce Rewitalizacji Województwa Podlaskiego .”	Proponowany zapis: „Zakres interwencji dot. aktywnego włączenia społ. powinien uwzględniać kierunki i cele wskazane w Polityce Rewitalizacji Województwa Podlaskiego, Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w woj. podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej oraz Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej”.	Są to dokumenty wyznaczające aktualne kierunki interwencji w sektorze ES	uwaga uwzględniona	Zapisy projektu FEEdP 2021-2027 zostaną zmodyfikowane.
143	Spółdzielnia Mieszaniowa „Bacieczki” w Białymstoku, 15-756 Białystok; ul. Swoboda 25	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.5. Cel szczegółowy (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej (Działanie 2.5)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	60	Interwencja będzie dotyczyła również kompleksowych projektów z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne, tj. przemysłowych i azbestu. Planowane są w szczególności działania dotyczące usuwania i	Interwencja będzie dotyczyła również kompleksowych projektów z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne, tj. przemysłowych i azbestu. Planowane są w szczególności działania dotyczące usuwania i unieszkodliwiania tych odpadów. Projekty na rzecz gospodarki odpadami niebezpiecznymi będą obejmować specjalistyczną zbiórkę, transport, przechowywanie i przetwarzanie. Interwencja będzie	Pominięcie spółdzielni mieszkaniowych	uwaga częściowo uwzględniona	Proponowany zakres interwencji wpisuje się w zapisy zawarte w projekcie programu. Katalog potencjalnych beneficjentów zostanie zmodyfikowany, aby umożliwić realizację tego typu inwestycji przez właścicieli nieruchomości, na których będą one realizowane.

					<p>unieszkodliwiania tych odpadów. Projekty na rzecz gospodarki odpadami niebezpiecznymi będą obejmować specjalistyczną zbiórkę, transport, przechowywanie i przetwarzanie.</p> <p>Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają w szczególności jednostki samorządu terytorialnego, w tym</p>	<p>dotyczyła również usuwania azbestu z budynków spółdzielni mieszkaniowych znajdujących się w płytach balkonowych wykonywanych przez firmy zewnętrzne, z którymi spółdzielnia mieszkaniowa podpisze stosowne umowy.</p> <p>Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, ani przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają w szczególności jednostki samorządu terytorialnego, w tym ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne, administracja rządowa, jak również podmioty nie będące przedsiębiorcami świadczącymi usługi publiczne w ramach obowiązków własnych, przedsiębiorstwa, spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na</p>			
--	--	--	--	--	---	---	--	--	--

					<p>ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne, administracja rządowa, jak również podmioty nie będące przedsiębiorcami świadczący usługi publiczne w ramach obowiązków w własnych, przedsiębiorstwa, spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają JST,</p>	<p>cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jst, jednostki sektora finansów publicznych, podmioty działające w ramach porozumień publiczno-prywatnych i organizacje pozarządowe oraz spółdzielnie mieszkaniowe, które zaspokajają potrzeby swoich mieszkańców i ich rodzin.</p>			
--	--	--	--	--	---	---	--	--	--

						<p>jednostki sektora finansów publicznych , podmioty działające w ramach porozumień publiczno-prywatnych i organizacje pozarządowe.</p>				
144	Urząd Miasta Hajnówka	2. Priorytety	<p>2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.4. Cel szczegółowy (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważone j turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (Działanie 4.4)</p>	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	92	<p>Przykładem synergii pomiędzy kulturą, nauką i biznesem będzie projekt strategiczny dla województwa podlaskiego XYLOPOLIS – Centrum Sztuki i Nauki o Drewnie.</p>	Treść uwagi zgodnie z załączonym uzasadnieniem	<p>Miasto Hajnówka, uczestnicząc w programie ROZWÓJ LOKALNY opracowało w ostatnim czasie i rozpoczęło wdrażanie Nowej Ścieżki Rozwoju, przy wsparciu środków EOG 2014-2021. Podstawowym celem podejmowanych działań jest zatrzymanie i odwrócenie niekorzystnych trendów związanych z depopulacją oraz niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych. To ambitny plan, spójny z założeniami Ambitnego Podlaskiego w jego rozwoju. Jednym z kluczowych zdiagnozowanych problemów miasta i regionu zostało wskazane niewykorzystanie potencjałów lokalnych - głównie kultury i</p>	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	<p>Uwaga dotyczy zakresu konkretnego przedsięwzięcia i będzie mogła być przeanalizowana przez potencjalnego beneficjenta projektu strategicznego na etapie prac nad zakresem projektu.</p>

								<p>przyrody, do rozwoju miasta, a gospodarka w niewielkim stopniu opiera się o genius loci. Dlatego zaplanowano jej dywersyfikację i większe oparcie o zasoby lokalne. Jednym z działań uznanych za priorytetowe dla dalszego rozwoju miasta Hajnówka i regionu uznano inicjatywę stworzenia obiektu nawiązującego do tradycji drzewnych regionu i miasta pod wstępną nazwą utworzoną na potrzeby projektu norweskiego OSTATNIA DESKA RATUNKU – historia roli drzewa i drewna w kulturze, architekturze, przestrzeni, środowisku i przemyśle Hajnówki i Regionu Puszczy Białowieskiej. Warto przypomnieć, iż geneza powstania Hajnówki opiera się na przemyśle drzewnym. Obiekt miałby funkcjonować w formie Pawilonu Dębu, miejsca spotkań, rozmów, miejsca o znaczeniu muzeum drzewa i drewna, kultywującego, budujące kompromis między przeciwnikami wycinki puszczy i zwolennikami wycinki, miejsce pojednania. Docelowo</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								nowoczesny obiekt o charakterze Centrum Nauki. Możliwość rozbudowy oferty i dodatkowe moduły, funkcje nawiązujące do drzewa, które były przedmiotem analiz zespołu projektowego i zostały wskazane w projekcie. Niestety przedsięwzięcie to, z powodu redukcji dotacji nie znalazło się na liście działań wspieranych w projekcie EOG. Rekomendowane jest uwzględnienie tego obiektu w Hajnówce jako filii/oddziału XYLOPOLIS – Centrum Sztuki i Nauki o Drewnie. Uzasadnieniem jest także bezpośrednie sąsiedztwo Hajnówki przy obiekcie Światowego Dziedzictwa UNESCO – Puszczy Białowieskiej.		
145	Urząd Miasta Hajnówka	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.1. Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	81	Będą one polegały na budowie, przebudowie infrastruktury mającej na celu poprawę bezpieczeństwa i jakości nauczania, w tym obiektów służących	Będą one polegały na budowie, przebudowie infrastruktury mającej na celu poprawę bezpieczeństwa, jakości nauczania i dobrostanu uczniów, w tym obiektów służących wzmacnianiu sprawności fizycznej uczniów.	Miasto Hajnówka, uczestnicząc w programie ROZWÓJ LOKALNY opracowało w ostatnim czasie i rozpoczęło wdrażanie Nowej Ścieżki Rozwoju, przy wsparciu środków EOG 2014-2021. Podstawowym celem podejmowanych działań jest zatrzymanie i odwrócenie niekorzystnych trendów związanych z depopulacją oraz niekorzystnych	uwaga niezasadna	Propozycja mieści się w obecnych zapisach projektu programu.

			zakresie kształcenia (...) (Działanie 4.1)			wzmacniani u sprawności fizycznej uczniów.		zjawisk społeczno-gospodarczych. Jednym z obszarów wsparcia w nowej polityce rozwoju jest szereg działań na rzecz poprawy jakości nauczania i edukacji w szkołach, uwrażliwienie na lokalny potencjał i możliwości rozwoju zawodowego i gospodarczego w oparciu o zasoby lokalne. Rekomendowane na rzecz rozwoju miasta są również wszelkie inicjatywy wspierające dobrostan uczniów oraz popularyzujące zastosowanie w szkołach modelu fińskiego nauczania.		
146	Urząd Miasta Hajnówka	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.4. Cel szczegółowy (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (Działanie 4.4)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	92	Położenie przygraniczne województwa podlaskiego i walory przyrodnicze stanowią potencjał do rozwoju wybranych form turystyki. Wspierana będzie infrastruktura służąca rozwojowi	Położenie przygraniczne województwa podlaskiego i walory przyrodnicze stanowią potencjał do rozwoju wybranych form turystyki. Wspierana będzie infrastruktura służąca rozwojowi turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne. W celu wzmocnienia roli dziedzictwa kulturowego w rozwoju gospodarczym regionu ważny jest udział	Miasto Hajnówka, uczestnicząc w programie ROZWÓJ LOKALNY opracowało w ostatnim czasie i rozpoczęło wdrażanie Nowej Ścieżki Rozwoju, przy wsparciu środków EOG 2014-2021. Podstawowym celem podejmowanych działań jest zatrzymanie i odwrócenie niekorzystnych trendów związanych z depopulacją oraz niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych. To ambitny plan, spójny z założeniami Ambitnego Podlaskiego w jego	uwaga niezasadna	Propozycja mieści się w obecnych zapisach projektu programu.

					<p>turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne.</p>	<p>projektów obejmujących rozwój infrastruktury i wsparcie tworzenia kompleksowej oferty doświadczania, dostarczania wiedzy i prezentacji zasobów dziedzictwa niematerialnego, np. tradycji kulinarnych regionu opartych o walory naturalne regionu i produkty wysokiej jakości (adaptacja, modernizacja, wyposażenie, zagospodarowanie terenu na ww. cele). Walory naturalne regionu, w szczególności te szeroko rozpoznawalne i promujące województwo w skali całego świata, powinny być w większym stopniu wykorzystywane w roli motoru rozwoju gospodarczego, powinny być rdzeniem produktów turystycznych. Istotne będzie wspieranie nowych inicjatyw i inwestycji o potencjale rozwojowym, opartych o szczególnie rozpoznawalne miejsca o wyjątkowych walorach</p>	<p>rozwoju. Jednym z kluczowych zdiagnozowanych problemów miasta i regionu zostało wskazane niewykorzystanie potencjałów lokalnych - głównie kultury i przyrody, do rozwoju miasta, a gospodarka w niewielkim stopniu opiera się o genius loci. Dlatego zaplanowano jej dywersyfikację i większe oparcie o zasoby lokalne, realizując równoległe kierunki związane z poprawą przestrzeni w centrum miasta, bardziej angażując działania na rzecz środowiska, klimatu i niebiesko-zielonej infrastruktury, a także przy dbałości o budowę silnego społeczeństwa i wzmacnianie poczucia lokalnej tożsamości. Podczas pogłębionych diagnoz i analiz dokonano inwentaryzacji głównych zasobów kluczowych dla rozwoju tej części województwa. Znalazły się wśród nich: Puszcza Białowieska jako wyjątkowe sąsiedztwo przyrodnicze - światowe dziedzictwo UNESCO, jako doskonały jednak jeszcze nie wykorzystany dla rozwoju zasób, na którym można budować kolejne</p>		
--	--	--	--	--	---	--	---	--	--

						<p>przyrodniczych, jak obiekt światowego dziedzictwa przyrodniczego UNESCO – Puszcza Białowieska. Inicjatywy te powinny generować rozwój turystyki, wyróżniać się nowoczesnym podejściem w stosunku do oferty, promować produkty uznane za markowe w regionie, realizować cele edukacji przyrodniczej, rozwoju kompetencji, budowy włączenia społecznego, np. interdyscyplinarne centra doświadczania przyrody, centra edukacji ekologicznej.</p>	<p>produkty i ofertę. Kolejny Zasobem jest kultura i zasoby dziedzictwa niematerialnego, jak tradycje kulinarne, kuchnia przekazywana z pokolenia na pokolenie wykorzystująca naturalne produkty niskoprzetworzone, łącząca tradycje wielu obecnych tu kultur. Filarami rozwoju Hajnówki w nowej ścieżce mają być nowe inicjatywy: Akademia Przyrody oraz Hajnowskie Centrum Produktu Lokalnego. Budowa kompleksowego programu poznawania naturalnej, pierwotnej przyrody jako wstępu do odwiedzin w Puszczy Białowieskiej – w formie obiektów rozsianych na terenie Hajnówki, orbitujących wokół obiektu głównego – centrum Akademii Przyrody. Wyjątkowość Akademii polegać ma na odejściu od koncepcji klasycznego centrum nauki jako zbioru powiązanych tematyką naukową eksponatów i aktywności w kierunku ukazania mechanizmów funkcjonowania pierwotnego, naturalnego lasu, a zarazem</p>		
--	--	--	--	--	--	---	---	--	--

								<p>możliwości harmonijnego, niedestrukcyjnego korzystania z jego dobrodziejstw. Będzie składała się z kilku, rozproszonych w mieście stref /np. Strefa Żywe Laboratorium Grzyba, Strefa Żubra Pompika, Strefa Dobrostanu, Relaksu i Dobrego Zdrowia itp./, z możliwością dalszego rozwoju oferty. Centrum produktu lokalnego ma integrować ofertę produktów dostępnych w mieście i regionie, która dziś jest rozproszona, a tym samym słabo dostępna i nie generująca rozwoju, dostarczać doświadczeń kulinarnych, służyć wsparciem dla producentów. Opierać się będzie na doświadczeniach Podlaskiego Centrum Produktu Lokalnego.</p>		
147	Urząd Miasta Hajnówka	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.4. Cel szczegółowy (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	91	Dziedzictwo obejmuje całość dziedzictwa materialnego o: dziedzictwo architektoniczne, miejsca historyczne, stanowiska archeologiczne	Dziedzictwo obejmuje całość dziedzictwa materialnego: dziedzictwo architektoniczne, miejsca historyczne, stanowiska archeologiczne, krajobraz kulturowy, parki i ogrody, jak również ruchome obiekty zabytkowe w tym	Podczas pogłębionych diagnoz i analiz towarzyszących tworzeniu Nowej Ścieżki Rozwoju Hajnówki dokonano inwentaryzacji głównych zasobów kluczowych dla rozwoju tej części województwa. Znalazły się wśród nich m.in. zasoby kultury i dziedzictwa niematerialnego, jak	uwaga niezasadna	Propozycja mieści się w obecnych zapisach projektu programu. Szczegółowe katalogi i przykłady projektów zostaną określone na poziomie dokumentacji konkursowych.

			gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (Działanie 4.4)			zne, krajobraz kulturowy, parki i ogrody, jak również ruchome obiekty zabytkowe w tym muzealia, zasoby archiwalne i biblioteczne oraz dziedzictwo niematerialne: żywe tradycje, wierzenia, wartości niematerialne oddziedziczone po przodkach, język.	muzealia, zasoby archiwalne i biblioteczne oraz dziedzictwo niematerialne: żywe tradycje, wierzenia, wartości niematerialne oddziedziczone po przodkach, tradycje kulinarne i kuchnia przekazywana z pokolenia na pokolenie wykorzystująca naturalne produkty niskoprzetworzone, język.	tradycje kulinarne, kuchnia przekazywana z pokolenia na pokolenie wykorzystująca naturalne produkty niskoprzetworzone, łącząca tradycje wielu obecnych tu kultur. Miasto Hajnówka przygotowało politykę rozwoju opierającą się na silnym wykorzystaniu tych walorów dla rozwoju gospodarczego.		
148	Spółdzielnia Mieszkańcowa „Bacieczki” w Białymstoku, 15-756 Białystok; ul. Swoboda 25	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.6. Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	64	W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji projekty dotyczące opracowania, aktualizacji oraz wdrożenia	W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji projekty dotyczące opracowania, aktualizacji oraz wdrożenia zapisów dokumentów strategicznych i planistycznych dla obszarów Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych, w szczególności parków	Pominięcie spółdzielni mieszkaniowych.	uwaga częściowo uwzględniona	Proponowany zakres interwencji wpisuje się w zapisy zawarte w projekcie programu. Katalog potencjalnych beneficjentów zostanie zmodyfikowany, aby umożliwić realizację tego typu inwestycji przez właścicieli nieruchomości, na których będą one realizowane.

			infrastruktury (...) (Działanie 2.6)		<p>zapisów dokumentów w strategicznych i planistycznych dla obszarów Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych, w szczególności parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. W ramach realizacji planów ochrony wspierany będzie rozwój mechanizmów ochrony i zwiększania różnorodności biologicznej oraz monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i</p>	<p>krajobrazowych i rezerwatów przyrody. W ramach realizacji planów ochrony wspierany będzie rozwój mechanizmów ochrony i zwiększania różnorodności biologicznej oraz monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Wdrażane będą również projekty dotyczące budowy i odbudowy infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków. W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji również projekty dotyczące terenów spółdzielni mieszkaniowych w zakresie budowy infrastruktury związanej z ochroną siedlisk przyrodniczych i gatunków ptaków. Interwencja będzie także dotyczyła tworzenia np. centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki, np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki,</p>			
--	--	--	---	--	---	---	--	--	--

					<p>krajobrazowej. Wdrażane będą również projekty dotyczące budowy i odbudowy infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków. Interwencja będzie także dotyczyła tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki, np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, ścieżki</p>	<p>ścieżki dydaktyczne, budki dla jerzyków. Operacje w niniejszym działaniu wspomagać mogą potencjał rozwojowy regionu w zakresie ekorozwoju (inżynieria ekologiczna, ekologiczne zarządzanie środowiskiem, badania nad bioróżnorodnością). Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, ani przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają w szczególności jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne, parki i rezerwaty przyrody oraz spółdzielnie mieszkaniowe, które zaspokajają potrzeby swoich członków i ich rodzin</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>dydaktyczn e. Operacje w niniejszym działaniu wspomagać mogą potencjał rozwojowy regionu w zakresie ekorozwoju (inżynieria ekologiczna , ekologiczne zarządzanie środowiskie m, badania nad bioróżnoro dnością). Kluczowym wyznaczniki em zakwalifiko wania danego podmiotu jako beneficjent a nie będzie forma prawna wnioskoda wcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają w</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

						szczegółności jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne, parki i rezerwy przyrody.				
149	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	43	W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji kompleksowe inwestycje na rzecz poprawy efektywności energetycznej przedsiębiorstw służące zmniejszeniu zużycia energii elektrycznej i/lub ciepła wraz z montażem	Należy jednoznacznie wykluczyć wsparcie dla instalacji hydroenergetycznych. Opis powinien wymieniać rodzaje wspieranych OZE, z jednoznaczną informacją o wykluczeniu hydroenergetyki na mocy zasady "do no significant harm".	Spójność z zasadą "do no significant harm". Hydroenergetyka to nie „zielona” energia (vide np.: How Green is 'Green' Energy? Gibson L. et al. Trends In Ecology & Evolution Volume 32, Issue 12, December 2017, Pages 922-935). Przynosi znikome korzyści w osiągnięciu neutralności klimatycznej UE. Ma nieodwracalny wpływ na dostęp do wody, przyrodę i różnorodność biologiczną. Nie jest możliwe przeprowadzenie zrównoważonej transformacji energetycznej bez uwzględnienia potrzeb środowiska przyrodniczego. W świetle zobowiązań	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Zakres interwencji programu pod kątem wpływu na środowisko jest przedmiotem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto będzie weryfikowany pod kątem zgodności z zasadą "do no significant harm". Zapisy programu FEdP zostaną uzupełnione w tym zakresie na dalszym etapie prac. Jednocześnie woda jako odnawialne źródło energii nie jest wymieniona w zapisach interwencji.

						odnawialnych źródeł energii.		wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu finansowe wspieranie inwestycji szkodliwych dla różnorodności biologicznej i ochrony przyrody jest nie do zaakceptowania. Infrastruktura hydrotechniczna towarzysząca hydroenergetyce m.in. przerywa ciągłość rzek jako korytarzy ekologicznych, wpływa negatywnie na hydromorfologię cieków oraz na stan ekosystemów wodnych i od wód zależnych, a same turbiny powodują śmiertelność ryb i innych organizmów wodnych, w tym gatunków chronionych. Wspieranie jej rozwoju jest sprzeczne z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej. Stoi również w sprzeczności z właściwą adaptacją do zmian klimatu, w której kluczową rolę odgrywają „zdrowe” ekosystemy wodne i od wód zależne (terenów podmokłych związanych z naturalnie funkcjonującymi rzekami), rozwiązania oparte o potencjał ekosystemów,	
--	--	--	--	--	--	------------------------------	--	--	--

								renaturyzacja rzek i ich dolin (a nie ich fragmentację).		
150	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	47	W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE, w szczególności z biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca oraz Ziemi (geotermia).	Należy jednoznacznie wykluczyć wsparcie dla instalacji hydroenergetycznych. Opis powinien wymieniać rodzaje wspieranych OZE, z jednoznaczną informacją o wykluczeniu hydroenergetyki na mocy zasady "do no significant harm".	Spójność z zasadą "do no significant harm". Hydroenergetyka to nie „zielona” energia (vide np.: How Green is 'Green' Energy? Gibson L. et al. Trends In Ecology & Evolution Volume 32, Issue 12, December 2017, Pages 922-935). Przynosi znikome korzyści w osiągnięciu neutralności klimatycznej UE. Ma nieodwracalny wpływ na dostęp do wody, przyrodę i różnorodność biologiczną. Nie jest możliwe przeprowadzenie zrównoważonej transformacji energetycznej bez uwzględnienia potrzeb środowiska przyrodniczego. W świetle zobowiązań wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu finansowe wspieranie inwestycji szkodliwych dla różnorodności biologicznej i ochrony przyrody jest nie do zaakceptowania. Infrastruktura hydrotechniczna towarzysząca	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Zakres interwencji programu pod kątem wpływu na środowisko jest przedmiotem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto będzie weryfikowany pod kątem zgodności z zasadą "do no significant harm". Zapisy programu FEEdP zostaną uzupełnione w tym zakresie na dalszym etapie prac. Jednocześnie woda jako odnawialne źródło energii nie jest wymieniona w zapisach interwencji.

								hydroenergetyce m.in. przerywa ciągłość rzek jako korytarzy ekologicznych, wpływa negatywnie na hydromorfologię cieków oraz na stan ekosystemów wodnych i od wód zależnych, a same turbiny powodują śmiertelność ryb i innych organizmów wodnych, w tym gatunków chronionych. Wspieranie jej rozwoju jest sprzeczne z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej. Stoi również w sprzeczności z właściwą adaptacją do zmian klimatu, w której kluczową rolę odgrywają „zdrowe” ekosystemy wodne i od wód zależne (terenów podmokłych związanych z naturalnie funkcjonującymi rzekami), rozwiązania oparte o potencjał ekosystemów, renaturyzacja rzek i ich dolin (a nie ich fragmentację).		
151	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	51	Wspierane będą także projekty z zakresu budowy, przebudowy lub remontu urządzeń	Należy jednoznacznie wykluczyć wsparcie dla inwestycji stojących w sprzeczności z zasadą do no significant harm”. W tym celu konieczne jest doprecyzowanie i zmodyfikowanie zapisu poprzez nadanie mu	Spójność z zasadą “do no significant harm”. Wprowadzenie zmiany pozwoli na wykluczenie z zakresu wsparcia budowy inwestycji ukierunkowanych na retencję zbiornikową i korytową oraz	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Zakres interwencji programu pod kątem wpływu na środowisko jest przedmiotem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto będzie weryfikowany pod kątem zgodności z

			<p>się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)</p>			<p>wodnych i infrastruktury, towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy. Interwencja dotyczyć będzie również małej retencji. Projekty realizowane w szczególności przez samorządy dotyczyć będą, m.in. realizacji, przebudowy i odtwarzania obiektów małej retencji i mikroretencji, w szczególności na terenach leśnych i rolniczych, zabiegów agrotechnicznych zwiększających</p>	<p>następującej treści: „W szczególności wsparciem Programu zostaną objęte działania ograniczające zbyt szybki odpływ wód ze zlewni: ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (np. torfowiska, bagna, tereny podmokłe, stawy, starorzecza i oczka wodne, trwałe użytki zielone), inwestycje na istniejących kanałach i rowach melioracyjnych umożliwiające zatrzymywanie wody lub przedsięwzięcia wyłączające je z eksploatacji. Wsparciem nie zostaną objęte prace utrzymaniowe na rzekach, regulacje i przegradzanie rzek oraz budowa sztucznych zbiorników retencyjnych na ciekach wodnych.” I dodatkowo: „wnioskuje się o dodanie: “Celem zapewnienia zrównoważonego rozwoju w gospodarce wodnej przewidziano wspieranie naturalnego retencjonowania wody, w tym małej retencji (z wykluczeniem retencji</p>	<p>odwadniającego teren (budowa nowych systemów melioracyjnych), kontrproduktywnych w stosunku do celu, jakim jest skuteczna adaptacja do zmian klimatu, szkodliwych środowiskowo (stojących w sprzeczności z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej – poprzez przegradzanie biegu rzek zaburzających ciągłość ekosystemów i morfologię cieków; nie neutralnych klimatycznie). Magazynowanie wody poprzez przegradzanie rzek (i ich zamianę na zbiorniki, także wielofunkcyjne, powyżej zapór czy stopni wodnych) nie powinno być objęte wsparciem. Zbiorniki emitują bardzo dużo gazów cieplarnianych (dwutlenku węgla, metanu i podtlenku azotu). Nie jest to jedynie gaz opuszczający czasę tych zbiorników w formie lotnej, ale także ten rozpuszczony, uwalniany do atmosfery na przelewach zapory. Dodatkowo, w okresach wysokich temperatur</p>	<p>zasadą "do no significant harm". Zapisy programu FEdP zostaną uzupełnione w tym zakresie na dalszym etapie prac.</p>
--	--	--	--	--	--	---	---	--	---

					<p>retencję glebową, odtwarzania stawów, realizacji nowych oraz przebudowy istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniających, przekształcania wybranych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w zbiorniki retencyjne wielofunkcyjne.</p>	<p>powstałej w wyniku przegradzania cieków wodnych): działania w celu zatrzymania wód opadowych w miejscu ich powstania, w tym umożliwienie zasilania profilu glebowego i dalej – wód podziemnych, renaturyzacja przekształconych cieków wodnych i ich dolin, w tym zwiększanie rozstawu wałów przeciwpowodziowych i budowa polderów zalewowych na zawałach obwałowanych dolin rzecznych, renaturyzacja obszarów od wód zależnych, z wykorzystaniem naturalnych mechanizmów ekosystemowych (nature based solutions). Ponadto, wsparciem objęte zostaną: przebudowa, remont lub wyłączenie z eksploatacji (likwidacja) urządzeń wodnych i infrastruktury hydrotechnicznej, ograniczające ryzyko wystąpienia powodzi i suszy”</p>	<p>parowanie z powierzchni małych i średniej wielkości zbiorników wodnych jest tak intensywne, że nie można przyjąć możliwości wykorzystania zgromadzonych w niej zasobów wodnych w tym czasie (obiekty są praktycznie pozbawione wody, a ta zmagazynowana jest zazwyczaj złej jakości na skutek eutrofizacji). Przegrodzenie rzeki i spowolnienie przepływu wód niszczy dolinę rzeczną i jej otoczenie, m.in. poprzez zalewanie, zmianę stosunków wodnych. Wiąże się z tym utrata różnorodności biologicznej (z negatywnym oddziaływaniem na nią o zasięgu znacznie wykraczającym poza zasięg inwestycji, zarówno w górę, jak i w dół rzeki). Proponowana zmiana pozwoli nadać wysoki priorytet rozwojowi naturalnej retencji i wyjście naprzeciw ustaleniom i kierunkom działań wskazanym w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku</p>	
--	--	--	--	--	---	---	---	--

								<p>2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020). Wśród działań adaptacyjnych w zakresie dostosowania sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu SPA2020 wymienia: „zwiększanie możliwości retencyjnych i renaturyzację cieków wodnych oraz przywracanie i utrzymanie dobrego stanu wód, ekosystemów wodnych i od wód zależnych”, w rozumieniu Ramowej Dyrektywy Wodnej. SPA2020 wskazuje, że „ważne jest, aby działania służące ochronie przeciwpowodziowej w pierwszej kolejności wykorzystywały najmniej inwazyjne dla środowiska przyrodniczego rozwiązania, w szczególności nietechniczne metody ochrony przeciwpowodziowej”. Proponowana zmiana pozwoli na wdrożenie, poprzez objęcie go wsparciem, Krajowego Programu Renaturyzacji Wód Powierzchniowych.</p>		
152	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje	51	Elementem uzupełniającym wyżej wymienionych typów	Edukacja w zakresie zmian klimatycznych powinna być obowiązkowym elementem tego typu	<p>Wobec postępującej katastrofy klimatycznej nie można dłużej pozwalać na traktowanie w sposób marginalny</p>	uwaga nieuwzględniona	Uwzględnianie edukacji w każdym projekcie jako warunek obligatoryjny może nie być racjonalne. O tym

			szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	działań		projektów może być edukacja w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych.	projektów – należy zmienić zapis np. poprzez zastąpienie słowa „może” słowem „musi”.	edukacji klimatycznej – tam gdzie to możliwe musi być obowiązkowa. Europejski Zielony Ład jest odpowiedzią na wyzwania globalnego kryzysu klimatycznego. Potrzeba radykalnych zmian oznacza konieczność nie tylko sensownego wydatkowania funduszy, ale także głębokiej reformy cywilizacyjnej. Jej skuteczne przeprowadzenie wymaga nie tylko realizacji inwestycji, ale i rozwoju świadomości, akceptacji i kompetencji osób, społeczności oraz władz, co w znacznej mierze zależy od systemowej i szeroko zakrojonej edukacji całego społeczeństwa na wszystkich poziomach - ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym. Nie da się walczyć z kryzysem klimatycznym bez zwiększania świadomości obywateli co do zmian klimatu.		czy komponent edukacyjny będzie ujęty w danym projekcie powinien przesądzać charakter i zakres danej inwestycji.
153	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	52	We wszystkich działaniach przestrzega na będzie zasada „nieszkodzenia” (do no	Należy zmodyfikować zapis nie ograniczając zasady to zakazu wydatkowania środków na cele sprzeczne z polityką klimatyczną tj. wprowadzić zakaz wydatkowania środków	Zasada DNSH (do not significant harm = „nie czyni poważnych szkód) została określona jednoznacznie, niedopuszczalne są interpretacje zawężające jej stosowania. Za	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Zakres interwencji programu pod kątem wpływu na środowisko jest przedmiotem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto będzie weryfikowany

			przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)		significant harm), która oznaczać będzie zakaz wydatkowania środków na cele sprzeczne z polityką klimatyczną .	na cele sprzeczne z polityką klimatyczną UE, dyrektywą powodziową, Ramową Dyrektywą Wodną i dyrektywami: ptasią i siedliskową (odpowiednia modyfikacja zapisu).	<p>poważne szkody: 1. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody łągodzeniu zmian klimatu, jeżeli prowadzi do znaczących emisji gazów cieplarnianych;2. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody adaptacji do zmian klimatu, jeżeli prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych, wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa; 3. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody zrównoważonemu wykorzystywaniu i ochronie zasobów wodnych i morskich, jeżeli działalność ta szkodzi dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych; lub dobremu stanowi środowiska wód morskich;4. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody gospodarce o obiegu zamkniętym, w</p>	pod kątem zgodności z zasadą "do no significant harm". Zapisy programu FEdP zostaną uzupełnione w tym zakresie na dalszym etapie prac.
--	--	--	--	--	--	---	--	--

								<p>tym zapobieganiu powstawaniu odpadów i recyklingowi, jeżeli działalność ta prowadzi do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu zasobów naturalnych, lub do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, lub jeżeli długotrwałe składowanie odpadów może wyrządzać poważne i długoterminowe szkody dla środowiska; 5. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody zapobieganiu zanieczyszczeniu i jego kontroli, jeżeli prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi 6. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody ochronie i odbudowie bioróżnorodności i ekosystemów, jeżeli działalność ta w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów lub jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii (vide: Wytyczne techniczne Komisji Europejskiej dotyczące stosowania zasady „nie czynić poważnych szkód”).		
154	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.4. Cel szczegółowy (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej (Działanie 2.4)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	55	W ramach projektów przewiduje się m.in. zagospodarowanie osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków komunalnych, na przykład poprzez budowę instalacji odwadniania i kompostowania osadów ściekowych na oczyszczalniach ścieków.	W tym miejscu do katalogu działań należy dodać ponowne wykorzystanie oczyszczonych ścieków. Fragment otrzymałby brzmienie: „W ramach projektów przewiduje się m.in. zagospodarowanie oczyszczonych ścieków i osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków komunalnych, na przykład poprzez budowę instalacji gromadzenia i dystrybucji oczyszczonych ścieków, instalacji odwadniania i kompostowania osadów ściekowych na oczyszczalniach ścieków.”	Ponowne wykorzystanie, w sposób bezpieczny dla ludzi i środowiska, odzyskiwanej wody (tj. ścieków komunalnych, które zostały oczyszczone) wychodzi naprzeciw potrzebom związanym z adaptacją do zmian klimatu i ochroną zasobów wodnych. Odzyskana woda może być z powodzeniem wykorzystywana np. do nawodnień terenów zielonych i celów sanitarnych.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Kwestia zbyt szczegółowa na poziom zapisów programu. Tego rodzaju rozwiązania zostaną rozważone na etapie opracowywania dokumentacji konkursowej i szczegółowego opisu priorytetów.
155	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.6. Cel szczegółowy (vii):	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	64	W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (...) parki i	Z katalogu działań z zakresu ochrony różnorodności biologicznych, które mają być objęte wsparciem Programu, należy jednoznacznie	Mając na uwadze zapisy europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r. należy skoncentrować środki na wsparciu działań in situ, w sposób rzeczywisty	uwaga nieuwzględniona	Katalog wsparcia jest zgodny z Umową Partnerstwa. Umowa Partnerstwa przewiduje na poziomie regionalnym projekty w zakresie tworzenia

			Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury (...) (Działanie 2.6)			rezerwy przyrody.	wykluczyć: ochronę ex situ oraz tworzenie „centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki, np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, ścieżki dydaktyczne”.	przyczyniających się do osiągnięcia wskazanych w niej celów: zachowania lub/i przywracania właściwego stanu ochrony gatunków i siedlisk. Bez przyjęcia takich priorytetów i koncentracji wsparcia finansowego w tym obszarze Program nie przyczyni się do poprawy stanu różnorodności biologicznej Województwa Podlaskiego.		centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki.
156	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.8. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.8)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	71	W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE, w szczególności z biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca oraz Ziemi (geotermia).	Należy jednoznacznie wykluczyć wsparcie dla instalacji hydroenergetycznych. Opis powinien wymieniać rodzaje wspieranych OZE, z jednoznaczną informacją o wykluczeniu hydroenergetyki na mocy zasady “do no significant harm”.	Spójność z zasadą “do no significant harm”. Hydroenergetyka to nie „zielona” energia (vide np.: How Green is ‘Green’ Energy? Gibson L. et al. Trends In Ecology & Evolution Volume 32, Issue 12, December 2017, Pages 922-935). Przynosi znikome korzyści w osiągnięciu neutralności klimatycznej UE. Ma nieodwracalny wpływ na dostęp do wody, przyrodę i różnorodność biologiczną. Nie jest możliwe przeprowadzenie zrównoważonej transformacji energetycznej bez uwzględnienia potrzeb środowiska przyrodniczego. W świetle zobowiązań	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Zakres interwencji programu pod kątem wpływu na środowisko jest przedmiotem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto będzie weryfikowany pod kątem zgodności z zasadą "do no significant harm". Zapisy programu FEdP zostaną uzupełnione w tym zakresie na dalszym etapie prac. Jednocześnie woda jako odnawialne źródło energii nie jest wymieniona w zapisach interwencji.

								wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu finansowe wspieranie inwestycji szkodliwych dla różnorodności biologicznej i ochrony przyrody jest nie do zaakceptowania. Infrastruktura hydrotechniczna towarzysząca hydroenergetyce m.in. przerywa ciągłość rzek jako korytarzy ekologicznych, wpływa negatywnie na hydromorfologię cieków oraz na stan ekosystemów wodnych i od wód zależnych, a same turbiny powodują śmiertelność ryb i innych organizmów wodnych, w tym gatunków chronionych. Wspieranie jej rozwoju jest sprzeczne z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej. Stoi również w sprzeczności z właściwą adaptacją do zmian klimatu, w której kluczową rolę odgrywają „zdrowe” ekosystemy wodne i od wód zależne (terenów podmokłych związanych z naturalnie funkcjonującymi rzekami), rozwiązania oparte o potencjał ekosystemów,		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								renaturyzacja rzek i ich dolin (a nie ich fragmentację).		
157	Urząd Miejski w Łapach	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	35	Mając na uwadze istniejące nadal potrzeby w obszarze nowoczesnej przestrzeni gospodarczej, planowane jest wsparcie szeroko pojętej infrastruktury biznesowej. Wsparcie może objąć rozwój nowoczesnych przestrzeni dla biznesu (m.in. parki naukowo-technologiczne i przemysłowe, przestrzenie coworkingowe, centra rozwoju cyfrowego	Proponuje się rozszerzenie zapisu o wsparciu rozwoju nowoczesnych przestrzeni dla biznesu o wsparcie mające na celu podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej dla biznesu obejmujące kompleksowe przygotowanie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych.	Jako cel działań w zakresie wsparcia infrastruktury biznesowej został wskazany rozwój gospodarczy regionu przez działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, tworzenia nowych miejsc pracy. Zasadne i pożądane jest zatem kompleksowe tworzenie nowej i rozwój istniejącej infrastruktury podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną będącą jednym z czynników rozwoju gospodarczego.	uwaga nieuwzględniona	Wsparcie z zakresu uzbrajania terenów inwestycyjnych ma być realizowane w ramach Krajowego Planu Odbudowy - dlatego też nie zostało uwzględnione w ramach programu regionalnego.

						<p>czy inkubatory przedsiębiorczości). Celem działań w zakresie wsparcia infrastruktury biznesowej powinien być rozwój gospodarczy regionu przez działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, tworzenia nowych miejsc pracy.</p>				
158	Ministerstwo Zdrowia	1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki	n/d	n/d	13	<p>Interwencja ta będzie polegała na zwiększeniu dostępności usług zdrowotnych i opieki długoterminowej z uwzględnieniem zróżnicowań regionalnych i poprawie</p>	<p>Opieka długoterminowa jest częścią opieki zdrowotnej, należy to wskazanym zdaniu</p>	<p>Interwencja ta będzie polegała na zwiększeniu dostępności usług zdrowotnych, w tym opieki długoterminowej z uwzględnieniem zróżnicowań regionalnych i poprawie efektywności usług medycznych, w tym upowszechnieniu e-zdrowia i telemedycyny oraz rozwoju kadr systemu ochrony zdrowia, w tym opieki długoterminowej w obszarze zdrowia.</p>	uwaga uwzględniona	

						efektywność usług medycznych, w tym upowszechnieniu e-zdrowia i telemedycyny oraz rozwoju kadr systemu ochrony zdrowia, w tym opieki długoterminowej w obszarze zdrowia.				
159	Ministerstwo Zdrowia	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.2. Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	32	Do głównych grup docelowych zalicza się przedsiębiorstwa, mieszkańców w województwa oraz odbiorców usług cyfrowych.	dodanie do grup odbiorców podmiotów leczniczych udzielających świadczeń w ramach publicznego systemu opieki zdrowotnej	w ramach grup docelowych brakuje podmiotów leczniczych, które będą poniekąd odbiorcami działań w zakresie e-zdrowia, niekoniecznie określonych jako odbiorcy usług cyfrowych.	uwaga niezasadna	Katalog grup docelowych obejmuje "odbiorców usług cyfrowych", w których zawierają się także podmioty lecznicze udzielające świadczeń w ramach publicznego systemu opieki zdrowotnej jako odbiorcy działań w zakresie e-zdrowia.
160	Ministerstwo Zdrowia	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.3. Cel szczegółowy (v):	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	88	Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia będą wynikały ze zdiagnozowanych potrzeb dla podmiotów leczniczych działających w publicznym systemie ochrony zdrowia i	Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia będą wynikały ze zdiagnozowanych potrzeb dla podmiotów leczniczych działających w publicznym systemie ochrony zdrowia i	zgodnie z ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej, podstawowa opieka zdrowotna jest odrębnym rodzajem świadczeń od AOS, należy skorygować zapis. Ponadto, mając na	uwaga uwzględniona	

			Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej (...) (Działanie 4.3)			anych potrzeb dla podmiotów leczniczych działających w publicznym systemie ochrony zdrowia i obejmą ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (Podstawowej Opieki Zdrowotnej - POZ, Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej - AOS) oraz stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	obejmą podstawową opiekę zdrowotną (POZ), ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (AOS), stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne oraz opiekę długoterminową.	uwadze dalsze zapisy dotyczące wsparcia opieki długoterminowej, zasadne wydaje się wpisanie jej również w tym miejscu.		
161	Ministerstwo Zdrowia	2. Priorytety	2.1.4. Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości / 2.1.4.3. Cel szczegółowy (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	88	brak zapisu	prośba o dodanie, że inwestycje będą zgodne z regionalnym planem transformacji i mapą potrzeb zdrowotnych	prośba o dodanie, że inwestycje będą zgodne z regionalnym planem transformacji i mapą potrzeb zdrowotnych	uwaga uwzględniona	Zapisy programu zostaną zmienione.

			zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej (...) (Działanie 4.3)							
162	Ministerstwo Zdrowia	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.6. Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...) (Działanie 6.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	125	Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, podmioty lecznicze udzielające świadczeń w publicznym systemie zdrowia, partnerstwa publiczno-społeczne	Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, podmioty lecznicze udzielające świadczeń w publicznym systemie zdrowia, partnerstwa publiczno-społeczne	instytucje opieki medycznej nie są definiowane w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej ani w ustawie o działalności leczniczej, proponujemy wskazanie podmiotów leczniczych udzielających świadczeń w publicznym systemie opieki zdrowotnej	uwaga uwzględniona	Zapisy projektu FEEdP 2021-2027 zostaną zmienione.

						placówki całodobowe, publiczne i prywatne instytucje opieki medycznej partnerstwa publiczno-społeczne				
163	Ministerstwo Zdrowia	2. Priorytety	2.1.6. Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego / 2.1.6.7. Cel szczegółowy I): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	126	Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, podmioty lecznicze udzielające świadczeń w publicznym systemie ochrony zdrowia, partnerstwa publiczno-społeczne.	Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, podmioty lecznicze udzielające świadczeń w publicznym systemie ochrony zdrowia, partnerstwa publiczno-społeczne.	instytucje opieki medycznej należy zastąpić określeniem podmiot leczniczy	uwaga uwzględniona	Zapisy projektu FE dP 2021-2027 zostaną zmienione.

						przedsiębiorstwa społeczne, podmioty prowadzące placówki całodobowe, publiczne i prywatne instytucje opieki medycznej partnerstwa publiczno-społeczne.				
164	Ministerstwo Zdrowia	1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki	n/d	n/d	13	Rozwój kadr systemu ochrony zdrowia	Zgodnie z proponowaną linią demarkacyjną wsparcie kadr medycznych będzie realizowane w programach centralnych. Niejasne jest czy planuje się takie działania.	Zgodnie z proponowaną linią demarkacyjną wsparcie kadr medycznych będzie realizowane w programach centralnych. Niejasne jest czy planuje się takie działania.	uwaga niezasadna	Przedmiotowy zapis dotyczy wyzwań i potrzeb, jakie stoją przed województwem podlaskim a nie zakresu planowanej interwencji w ramach FEDP. Jest to zapis przytoczony za Umową Partnerstwa.
165	Centrum Promocji i Innowacji i Rozwoju / Klaster Obróbki Metali	1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki	n/d	n/d	9	Wzmocnienie roli klastrów w ramach założeń całego programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021 -2027	Wskazane zapisy na stronach 9,15-16 są jak najbardziej słuszne należy je rozszerzyć na inne obszary, a w konsekwencji na zapisy w priorytetach i dalszych częściach dokumentu	Autorzy dokumentu słusznie wskazują na bardzo trudną sytuację województwa podlaskiego na tle innych regionów europejskich. Również z zadowoleniem można odnotować fakt dostrzeżenia roli klastrów w odniesieniu do poprzedniego okresu programowania. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że w grudniu 2021, a więc już po przygotowaniu	uwaga częściowo uwzględniona	Należy mieć na względzie, iż zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa i Linii Demarkacyjnej wsparcie Krajowych Klastrów Kluczowych ma być realizowane ze środków programu krajowego. Jednocześnie Instytucja Zarządzająca nie wyklucza wsparcia przedsiębiorstw typu mid-caps, jeżeli będzie to możliwe w świetle uzgodnień między

								<p>przedmiotowego dokumentu Ministerstwo Rozwoju i Technologii opublikowało wyniki konkursu na recertyfikację i certyfikację Krajowych Klastrow Kluczowych (KKK). Klaster Obróbki Metali po raz kolejny uzyskał najwyższy wynik w kraju, przy czym w tym roku uzyskał rekordowe 136 punktów na 140. Podobnie imponujący wynik uzyskał Polski Klaster Budowlany z wynikiem 123 punkty. Świadczy to o gotowości wymienionych klastrow do zdecydowanie szerszego oddziaływania na politykę regionalną niż zakres wskazany w dokumencie. Zasadne wydaje się rozszerzenie wykorzystania klastrow jako narzędzi i instrumentów do wdrażania polityk poza Wzmacnianie potencjału przedsiębiorstw i ekosystemu innowacji w takich obszarach jak: Badania, rozwój i innowacje; Cyfryzacja; Efektywność energetyczna; Środowisko i klimat - w szczególności gospodarka obiegu zamkniętego; Transport; Rynek pracy,</p>	<p>poziomem krajowym a Komisją Europejską.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								<p>zasoby ludzkie; Edukacja i kompetencje; Włączenie i integracja społeczna; Zrównoważony i zintegrowany rozwój terytorialny. Kluczowe z wymienionych obszarów były przedmiotem oceny w ramach konkursu na Krajowe Klastry Kluczowe i jeżeli z poziomu rządowego wskazane klastry dysponują potencjałem we wskazanych obszarach to tym bardziej na poziomie regionalnym powinny stanowić endogeniczny potencjał do rozwoju we wskazanych obszarach wobec deficytów wskazanych w opracowaniu.</p> <p>Z punktu widzenia rozwoju regionalnego warto ponadto zwrócić uwagę na fakt, że wiodącą i inspiracyjną rolę we wskazanych klastrach oprócz uczelni wyższych - jednostek badawczo rozwojowych pełnią przedsiębiorstwa typu mid-caps z cechą charakterystyczną rodzimego kapitału. Oznacza to w praktyce mocne zakorzenienie wskazanych firm w regionalnej gospodarce i znikome zagrożenie zniknięcia ich z</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								<p>regionalnego ekosystemu innowacji, jak to miało niestety niekiedy miejsce w przypadku inwestorów z kapitałem zewnętrznym w okresach kryzysowych (finansowy czy COVID). Warto stworzyć dla firm tego typu większą przestrzeń do korzystania z instrumentów wsparcia, gdyż w ramach regionalnego ekosystemu poprzez przynależność do struktur klastrowych wykreowały one w ostatnich sześciu latach funkcjonowania systemu Krajowych Klastrow Kluczowych tzw. dobrą praktykę dyfuzji innowacji do sektora MSP. Przykładem best practise interwencji publicznej przekładającej się na twarde wskaźniki ekonomiczne (wzrost zatrudnienia, przychodów, eksportu, innowacji zabezpieczonych prawami własności intelektualnej) była internacjonalizacja w ramach Działania 2.3.3 Program Operacyjny Inteligentny Rozwój komplementarnie uzupełniony Działaniem 1.4.1 RPOWP. W początkowej fazie z instrumentu 2.3.3. w przeważającej mierze</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

								<p>korzystały firmy typu mid-caps będące w strukturach KKK, w kolejnych projektach dominująca rolę przejął sektor MSP zachęcony i "podglądający starszych-większych kolegów" świadczą o tym twarde dane w budżetach projektów. Niebagatelną rolę stanowiło wprowadzone w trakcie perspektywy 2014-2020 Działania 1.4.1 RPOWP stanowiące poligon doświadczalny dla sektora MSP w obszarze internacjonalizacji. Firmy typu MSP zachęczone wsparciem z poziomu regionalnego odważniejsięgnęły do budżetu krajowego, a przede wszystkim stworzyły wartość dodaną dla regionu w postaci wzrostu eksportu, przychodów, zatrudnienia i wdrożonych innowacji. Wypracowany mechanizm w obszarze internacjonalizacji wydaje się zasadne multiplikować na wskazane powyżej obszary interwencji tym bardziej, że jedna z polityk krajowych Polityka klastrowa 2020+ zakłada szersze wykorzystywanie klastrów w nowej perspektywie, jako</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

								narzędzia i instrumenty realizacji polityk, a do skuteczności niezbędna jest komplementarność interwencji regionalnej do działań krajowych. W przypadku województwa podlaskiego unikalnym faktem jest posiadanie dwóch KKK od sześciu lat na scenie ogólnopolskiej, co stanowi niewątpliwie pozytywny wyróżnik regionu wobec innych przytaczanych statystyk i wydaje się zasadne promować tą swoistą inteligentną specjalizację regionu. Ponadto wskazane KKK wspólnie z wiodącymi uczelniami oraz Białostockim Parkiem Naukowo - Technologicznym są już na trzecim etapie konkursu na Europejskie Huby Innowacji Cyfrowych co z racji na aktualność procedury również nie zostało ujęte w przedmiotowym dokumencie (patrz s. 16), a jest to według danych ministerialnych jedyny w skali kraju EDIH skupiający dwa KKK planujący działalność cross-sektorową.		
166	Centrum Promocji	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.1. Cel	Interwencja w ramach Funduszy / Głównie	26	rola klastrów	Wzmocnienie rola klastrów w pozostałych obszarach	Autorzy dokumentu słusznie zwrócili uwagę na rolę klastrów we wskazanym obszarze	uwaga do rozstrzygnięcia na dalszym etapie prac	Należy mieć na względzie, iż zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa i Linii

	Innowacji i Rozwoju		szczegółowy (i): Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii (Działanie 1.1)	grupy docelowe				konsekwentnie i w nawiązaniu do uwagi zgłoszonej do Rozdziału I wnioskujemy o uwzględnienie roli klastrów, w szczególności ze względu na dojrzałość i obiektywną weryfikację przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii - Krajowe Klustry Kluczowe, a także wchodzące w ich skład oprócz sektora MSP firmy typu mid-caps. Wydaje się zasadne rozszerzenie interwencji i wskazanie klastrów również w następujących priorytetach i działaniach: 1.1, 1.2., 1.3., 2.1, 2.5, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 7.2. Zdecydowano się na taką formę zgłoszenia uwag w celu bezzasadnego multiplikowania jednobrzmiących uwag, jeśli ze względów proceduralnych konieczna jest inna forma prosimy o zwrócenie uwagi i dokonamy zgłoszenia w wymaganej formie.		Demarkacyjnej wsparcie Krajowych Klastrów Kluczowych ma być realizowane ze środków programu krajowego.
167	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	44	Dofinansowanie uzyskają także dostawcy usług energetycznych realizujący inwestycje	Wnioskujemy o rozszerzenie wsparcia o inwestycje realizowane również: 1. poza formułą umów o poprawę efektywności energetycznej, 2. w nieefektywnych systemach ciepłowniczych i	1. Ograniczanie wsparcia projektów sieciowych tylko do tych, które realizowane są w formie umów o poprawę efektywności energetycznej, powoduje, że z dofinansowania całkowicie wyeliminowane są	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy FE dP zostaną zmodyfikowane zgodnie z Umową Partnerstwa i Linią demarkacyjną.

			gazów cieplarnianych (Działanie 2.1)			w formie umów o poprawę efektywnoś ci energetyczn ej w zakresie efektywnyc h sieci ciepłownic zych i chłodniczc h (budowa i modernizac ja sieci) wraz z magazynam i ciepła.	chłodniczych, 3. bez magazynów ciepła.	projekty publicznych sieci ciepłowniczych. Właścicielami publicznych sieci ciepłowniczych są przedsiębiorstwa ciepłownicze (operatorzy systemów ciepłowniczych), które zgodnie z przepisami, odpowiadają za eksploatację, utrzymanie i rozwój sieci, bez udziału stron trzecich. Działalność operatorów systemów ciepłowniczych nie odpowiada założeniom prowadzenia budowy lub modernizacji w formie umów o poprawę efektywności energetycznej. 2. Wnioskujemy, aby zaplanować wsparcie, również dla projektów sieci ciepłowniczych, realizowanych w systemach nieefektywnych. Wsparcie również takich systemów jest zgodne z przepisami o pomocy publicznej (pod określonymi w GBER warunkami). Ograniczanie wsparcia tylko do systemów efektywnych nie ma już uzasadnienia w warunkach przygotowanych przez KE nowych przepisów o		
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

								<p>pomocy publicznej. W projekcie rozporządzenia zmieniającego GBER (wejście w życie od połowy 2022 r.), gdzie zgodnie z art. 46 ust. 1a: "Pomoc przyznaje się wyłącznie na budowę lub modernizację systemów ciepłowniczych i chłodniczych, które są lub staną się efektywne energetycznie. Jeżeli w wyniku prac objętych pomocą system nie stanie się jeszcze efektywny energetycznie, dalsze modernizacje wymagane do osiągnięcia standardu efektywności energetycznej, muszą rozpocząć się w ciągu trzech lat od rozpoczęcia/przeprowadzenia prac objętych pomocą." Dodatkowo wnioskujemy, aby w uszczegółowieniu programu FE zaplanować wsparcie dla projektów sieci ciepłowniczych zgodnie z linią demarkacyjną, określoną pomiędzy poziomem regionalnym a krajowym wsparcia. Wsparcie projektów sieci ciepłowniczych na poziomie regionalnym powinno obejmować małe systemy</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

								<p>ciepłownicze – poniżej 5 MW mocy zamówionej, zgodnie z podziałem interwencji pomiędzy poziomem regionalnym a krajowym - według dokumentu „Linia demarkacyjna - podział interwencji i zasad wdrażania krajowych i regionalnych programów operacyjnych 2021-2027” (Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, 4.02.2021). Natomiast w ramach programu FEnKS mają być finansowane projekty w systemach o mocy powyżej 5 MW mocy zamówionej.</p> <p>3. Wnioskujemy o nieograniczenie wsparcia do projektów sieci ciepłowniczych realizowanych wraz z magazynami. Tylko w niektórych projektach budowy i modernizacji sieci ciepłowniczych będzie uzasadnienie ekonomiczne budowy magazynu ciepła. Realizacja projektu budowy i modernizacji sieci wraz z magazynem powinna być opcją, a brak magazynu w projekcie nie powinien go eliminować z dofinansowania.</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

168	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.1. Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	44	Dofinansowanie uzyskują także dostawcy usług energetycznych realizujący inwestycje w formie umów o poprawę efektywności energetycznej w zakresie efektywnych sieci ciepłowniczych i chłodniczych (budowa i modernizacja sieci) wraz z magazynami ciepła.	Nie określono beneficjentów wsparcia dla projektów sieci ciepłowniczych, jednak rozumiejąc, że doprecyzowanie beneficjentów nastąpi w dokumencie szczegółowym dla programu FE, chcielibyśmy zwrócić uwagę na późniejsze zapisy szczegółowe dotyczące określenia beneficjenta i związanej z tym kwalifikowalności typów projektów w kontekście linii demarkacyjnej z programem FEnIKS. Wnioskujemy o określenie potencjalnych beneficjentów, jako przedsiębiorstwa bez określania wielkości przedsiębiorstwa oraz określenie kwalifikujących się do wsparcia typów projektów, zgodnie z podziałem interwencji pomiędzy poziomem regionalnym a krajowym według dokumentu „Linia demarkacyjna - podział interwencji i zasad wdrażania krajowych i regionalnych programów operacyjnych 2021-	Struktura przedsiębiorstw ciepłowniczych pod względem wielkości technicznych, jak i własności, jest bardzo różnorodna. W przeważającej większości przedsiębiorstwa działające na rynku ciepła komunalnego, bez względu na ich wielkość „techniczną”, są przedsiębiorstwami „dużymi”. Wynika to z definicji wielkości przedsiębiorstwa wg rozporządzenia GBER. Warunek dużego przedsiębiorstwa jest często spełniony poprzez udziały gmin, które są właścicielami większości podmiotów ciepłowniczych w Polsce. Zwracamy uwagę, że gdyby kryterium wielkości zostało zastosowane w stosunku do przedsiębiorstw komunalnych i przedsiębiorstw energetycznych, to wykluczone byłyby również przedsiębiorstwa o niedużej lub średniej mocy zainstalowanej, będące własnością gminy.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Sugestie zostaną wykorzystane przy opracowywaniu zapisów szczegółowego opisu priorytetów i dokumentacji konkursowej.
-----	--	---------------	---	---	----	--	--	---	---	--

							2027" (Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, 4.02.2021)			
169	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	47	Katalog Beneficjentów przedsięwzięć z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest szeroki. Będą to między innymi przedsiębiorstwa, ...	Nie mamy uwag do sposobu określenia beneficjentów, jednak rozumiejąc, że doprecyzowanie zapisów nastąpi w dokumencie szczegółowym dla programu FEO, chcielibyśmy zwrócić uwagę na późniejsze zapisy szczegółowe dotyczące wsparcia dla OZE.	Struktura przedsiębiorstw ciepłowniczych pod względem wielkości technicznych, jak i własności, jest bardzo różnorodna. W przeważającej większości przedsiębiorstwa działające na rynku ciepła komunalnego, bez względu na ich wielkość „techniczną”, są przedsiębiorstwami „dużymi”. Wynika to z definicji wielkości przedsiębiorstwa wg rozporządzenia GBER (Załącznik I do ROZPORZĄDZENIA KOMISJI (UE) NR 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r.), gdzie przedsiębiorstwo nie może być uznane za małe lub średnie, jeżeli 25% lub więcej jego kapitału lub głosów jest kontrolowane bezpośrednio lub pośrednio, łącznie lub indywidualnie, przez jeden lub kilka podmiotów publicznych. W przypadku przedsiębiorstw ciepłowniczych ten warunek jest często spełniony poprzez udziały gmin, które są	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Sugestie zostaną wykorzystane przy opracowywaniu zapisów szczegółowego opisu priorytetów i dokumentacji konkursowej.

								<p>właścicielami większości podmiotów ciepłowniczych w Polsce, w szczególności tych o małej lub średniej mocy zainstalowanej (ale wg definicji GBER – duże przedsiębiorstwo). Zwracamy uwagę, że gdyby kryterium wielkości zostało zastosowane w stosunku do przedsiębiorstw komunalnych i przedsiębiorstw energetycznych, to wykluczone byłyby również przedsiębiorstwa o niedużej lub średniej mocy zainstalowanej, będące własnością gminy. Wnioskujemy, aby określenie potencjalnych beneficjentów oraz kwalifikujących się do wsparcia typów projektów w szczegółowym opisie do programu FE, było zgodne z podziałem interwencji pomiędzy poziomem regionalnym a krajowym według dokumentu pt. „Linia demarkacyjna - podział interwencji i zasad wdrażania krajowych i regionalnych programów operacyjnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027” (Ministerstwo Funduszy i Polityki</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								<p>Regionalnej, 4.02.2021 r.), czyli w oparciu o wielkość systemu ciepłowniczego/instalacji, a nie na podstawie kryterium wielkości przedsiębiorstwa. Dokument pt. „Linia demarkacyjna ...” został wypracowany w grupach roboczych oraz podczas spotkań z Instytucjami Zarządzającymi RPO w celu wsparcia programowania interwencji polityki spójności, a także w celu zabezpieczenia przed wykluczeniem niektórych rodzajów beneficjentów/typów projektów ze wsparcia w ramach funduszy europejskich. Projekty wytwarzania energii z OZE mają być wspierane z poziomu regionalnego i krajowego (FEnIKS) a podział interwencji powinien być określony w oparciu o moc instalacji (w zależności od źródła OZE), bez względu na wielkość przedsiębiorstwa i strukturę własnościową. Zastosowanie innych kryteriów niż te, określone jako linia demarkacyjna, spowoduje, że całkowicie bez wsparcia (zarówno z</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

								poziomu regionalnego i krajowego) pozostać mogą niektóre rodzaje beneficjentów lub projekty, planowane na terenie Województwa Podlaskiego.		
170	WORD Białystok	2. Priorytety	2.1.3. Priorytet III: Lepiej skomunikowany region / 2.1.3.1. Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności (...) (Działanie 3.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	75	Proszę o rozwinięcie interwencji CP 3 o typ projektu o bezpieczeństwo ruchu drogowego.	Proszę o wpisanie działania skierowanego na budowę Ośrodka Doskonalenia Techniki Jazdy oraz wojewódzkiego programu szkolenia kierowców - ze szczególnym uwzględnieniem seniorów (kierowców powyżej 60 roku życia) oraz młodych kierowców (18-26) przez WORD Białystok lub spółkę powołaną z udziałem województwa podlaskiego oraz WORD-ów.	Obecnie województwo podlaskie jest jedynym województwem, które nie posiada Ośrodka Doskonalenia Techniki Jazdy. Pozostałe 15 województw ma takie Ośrodki (większość została zbudowana przez WORD-y lub inne jednostki podległe samorządowi województwa. Ośrodki takie mają wyłączne uprawnienia do formalnego szkolenia kierowców zawodowych, kierowców pojazdów uprzywilejowanych, instruktorów nauki jazdy, egzaminatorów oraz osoby zajmujące się przewozem osób i towarów. Planowane zmiany w przepisach (ustawa o kierujących, kodeks ruchu drogowego etc.) przewidują, że młodzi kierowcy, którzy uzyskają prawo jazdy mają obowiązek odbyć kilkunastogodzinne szkolenia praktyczne i teoretyczne zwiększające wiedzę o bezpieczeństwie	uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy programu zostaną zmodyfikowane.

								<p>w ruchu drogowym. Ośrodek taki - wraz z infrastrukturą - oraz symulatorami jazdy umożliwią mieszkańcom województwa podlaskiego odbycie szkoleń wymaganych prawem bez konieczności wyjazdów poza teren woj. podlaskiego i dodatkowych kosztów. Nadto ośrodek taki spowoduje większą dostępność szkolenia (obecnie na szkolenia w najbliższych Podlasiu ośrodkach: Modlin, Lublin) to około 1-2 miesiące.</p>		
171	Fundacja FOTA4Climate	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	52	<p>We wszystkich działaniach przestrzegana będzie zasada „niezszkodzenia” (do no significant harm), która oznaczać będzie zakaz wydatkowania środków na cele sprzeczne z polityką klimatyczną</p>	<p>Doprecyzować kryteria oceny projektów zgodnie z zasadą do no significant harm</p> <p>Kryteria wyboru projektów OZE w zakresie przestrzegania zasady -do no significant harm:</p> <p>Zakaz lub bardzo wyśrubowane kryteria lub wnikliwa ocena oddziaływania na środowisko dla projektów OZE w obszarach chronionych Natura 2000, w obszarach chronionego krajobrazu; lokowanie takich inwestycji w</p>	<p>Jest potrzeba doprecyzowania kryteria oceny projektów zgodnie z zasadą do no significant harm</p>	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	<p>Sugestie zostaną wykorzystane przy opracowywaniu zapisów szczegółowego opisu priorytetów i dokumentacji konkursowej, w tym kryteriów wyboru projektów.</p>

						<p>pobliżu zabudowy, w obrębie gospodarstw przydomowych. Szczególnie zakaz lub unikanie wiatraków w obszarach ptasich, paneli i wiatraków w obszarach chronionego krajobrazu; Uzasadnienie: W ostatnim czasie inwestycje OZE coraz częściej kolidują z ochroną przyrody – np. planowana farma fotowoltaiczna przy granicy Białowieskiego, Biebrzańskiego PN</p> <p>Kryteria wyboru projektów związanych z zieloną infrastrukturą w zakresie przestrzegania zasady -do no significant harm:</p> <p>Należy przenieść zakaz wycinania drzew do kryteriów wyboru projektów (i to do kryteriów dopuszczających). Pewnym rozwiązaniem byłoby dołączenie przez wnioskodawcę oświadczenia w brzmieniu, np : "potwierdzam, że w trakcie realizacji zadania nie będą usuwane drzewa oprócz tych rzeczywiście</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

							zagrożącym bezpieczeństwu publicznemu, w sytuacjach braku możliwości przeprowadzenia działań alternatywnych służących wyeliminowaniu ryzyka przy pozostawieniu drzew. diagnostyka drzew będzie wykonywana przez osoby posiadające ku temu stosowne kwalifikacje" (można doprecyzować....). Powinny być również przestrzegane standardy ochrony drzew przy inwestycjach. Powinny być promowane takie sposoby prowadzenia inwestycji, które nie szkodzą drzewom np specjalne nawierzchnie, chodniki podwieszane itd			
172	Fundacja FOTA4Climate	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.3. Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku	Interwencja w ramach Funduszy / Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	50	W ramach celu szczegółowego przewiduje się projekty dotyczące adaptacji terenów zurbanizowanych do zmian klimatu.	Dodać 1) Wdrażanie systemów do zarządzania istniejącą zielenią, w tym diagnostyka drzew, ocenę ryzyka, wdrażanie alternatywnych wobec wycinki zabiegów arborystycznych mających na celu wyeliminowanie ryzyka, jak	1) Uzasadnienie: W programie brakuje środków na utrzymanie istniejącej zieleni i zarządzanie nią. Właściwa diagnostyka drzew / ocena ryzyka pozwala na ogromne ograniczenie wycinki drzew, wskazanie i wdrożenie alternatywnych wobec wycinki zabiegów arborystycznych. W	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Proponowane zapisy są zbyt szczegółowe na poziom programu. Sugestie zostaną wykorzystane przy opracowywaniu zapisów szczegółowego opisu priorytetów i dokumentacji konkursowej. Jednocześnie należy pamiętać, że bieżące utrzymanie nie może

			związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami (...) (Działanie 2.3)		<p>Wdrażane działania będą dotyczyć m.in.:</p> <p>zagospodarowania wód opadowych, zwiększania powierzchni terenów zielonych, nasadzenia drzew, zielonych przystanków, tworzenia zielonych dachów i ścian, sztucznych mokradeł miejskich, lasów miejskich, placów zalewowych, sieci zielonych korytarzy (pełniących funkcję korytarzy wentylacyjnych).</p>	<p>pielęgnacja/przycinanie drzew wg standardu, usuwanie suszu, usuwanie jemioty, zakładanie wiązań.</p> <p>2) Sadzenie drzew, przy preferencji gatunków tolerujących nowe warunki klimatyczne; które są mniej podatne na patogeny: topola, robinia, lipa. Unikanie gatunków krótkowiecznych, wrażliwych jak: brzoza, świerk, jesion. Zawsze sadzenie powinno iść w parze z odpowiednią opieką, w tym z nawadnianiem przez kilka lat;</p> <p>3) Rewitalizacja miast nie może w żadnym stopniu wiązać się z usuwaniem istniejących drzew, nie może powodować zmniejszenia powierzchni terenów zielonych;</p> <p>4) Dofinansowanie zadrzewień w miedzach, na terenach rolniczych, zwłaszcza stref buforowych, pasów zadrzewień pomiędzy polami a ciekami wodnymi w sposób, który nie będzie miał wpływu na ograniczenie dopłat dla rolników (np. rolnicy obawiają się</p>	<p>efekcie możemy zachować istniejące drzewostany, o większej wartości niż młode drzewa, przy wyeliminowaniu a przynajmniej znacznym ograniczeniu ryzyka.</p> <p>2) Uzasadnienie: Europejski Zielony Ład i Strategia Leśna mówią o konieczności nasadzenia dużej liczby drzew. Predykcje botaników mówią o wycofywaniu się niektórych gatunków w związku ze zmianami klimatu lub Pojawieniem patogenów. Nasadzone drzewa bez odpowiedniego nawadniania masowo zamierają. Niezbędne jest stosowanie odpowiednich dla miejsca wielkości i jakości sadzonek. W środowiskach antropogenicznych (miejscowości, pasy drogowe) konieczne jest sadzenie drzewek formowanych i wielokrotnie szkółkowanych.</p> <p>3) W ostatnich latach wiele polskich miast w wyniku rewitalizacji utraciło parki i zieleńce, w ich miejsce powstały betonowe place, co koliduje z celami związanymi z adaptacją</p>	być realizowane w ramach Polityki Spójności.
--	--	--	--	--	---	--	--	--

							nasadzeń bo według nich mogą one ograniczyć dopłaty powierzchniowe - zacienianie);	do zmian klimatu; 4) zadrzewienia w miedzach, między polami hamują parowanie, pomagają zatrzymywać wilgoć, zwiększają plony; są bardzo wartościowe dla zachowania bioróżnorodności; pasy zadrzewień pomiędzy polami a ciekami wodnymi pozwalają na zatrzymanie i wychwytywanie nawozów, zapobiegają ich przedostawaniu się do rzek, zapobiegają lub zmniejszają eutrofizację zbiorników wodnych.		
173	Fundacja FOTA4Climate	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.6. Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury (...) (Działanie 2.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	64	W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji projekty dotyczące opracowania, aktualizacji oraz wdrożenia zapisów dokumentów w strategicznych i planistycznych dla obszarów Natura	Zmienić na W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji projekty dotyczące opracowania, aktualizacji oraz wdrożenia zapisów dokumentów strategicznych i planistycznych dla przedmiotów ochrony sieci Natura 2000, obszarów Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych, w szczególności parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. Wykup gruntów z przeznaczeniem na cele ochrony przyrody.	uzasadnienie Dodanie zapisu w brzmieniu:” przedmiotów ochrony sieci Natura 2000” umożliwi realizację działań dedykowanych również gatunkom ujętym w sieci Natura 2000, co ze względu na mobilność zwierząt nie zawsze jest jednoznaczne z działaniami ograniczonymi do obszarów N2000. Wykup gruntów z przeznaczeniem na cele ochrony przyrody pozwoliłby na zachowanie trwałego efektu przyrodniczego, stanowi pożądane działanie z perspektywy zachowania spójności własnościowej	uwaga nieuwzględniona	Zastosowano zapis w ślad za Umową Partnerstwa. Przedstawione sugestie zostaną wykorzystane przy konstrukcji szczegółowego opisu priorytetów i kryteriów wyboru projektów. Jednocześnie należy podkreślić, że wykup gruntów może być jedynie elementem szerszego projektu.

						2000 oraz innych obszarów chronionych, w szczególności parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody		parków narodowych.		
174	Fundacja FOTA4Climate	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.6. Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury (...) (Działanie 2.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	64	Wdrażane będą również projekty dotyczące budowy i odbudowy infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków	Dodać Wdrażane będą również projekty dotyczące zachowania, poprawę stanu, budowy i odbudowy infrastruktury (w tym zielonej i niebieskiej) związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków.	Uzasadnienie poprawa stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków związana jest z reguły z zachowaniem ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, warto doprecyzować że chodzi również o infrastrukturę zieloną (drzewa, zadrzewienia, obszary zielone), niebieskiej (ekosystemy wodne). Oprócz budowy i odbudowy warto uwzględnić poprawę stanu infrastruktury istniejącej, która jest niejednokrotnie bardziej wartościowa od infrastruktury dopiero tworzonej.	uwaga do rozstrzygnięcia w trakcie prac nad dokumentami wdrożeniowymi	Proponowane zapisy są zbyt szczegółowe na poziom programu. Sugestie zostaną wykorzystane przy opracowywaniu zapisów szczegółowego opisu priorytetów i dokumentacji konkursowej.
175	Fundacja FOTA4Climate	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.6. Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i	Interwencja w ramach Funduszy / Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	64	W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji projekty dotyczące	Zmienić na W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji projekty dotyczące opracowania, aktualizacji oraz wdrożenia zapisów dokumentów	uzasadnienie Dodanie zapisu w brzmieniu:” przedmiotów ochrony sieci Natura 2000” umożliwi realizację działań dedykowanych również gatunkom ujętym w sieci Natura 2000, co ze względu na	uwaga nieuwzględniona	Zastosowano zapis w ślad za Umową Partnerstwa. Przedstawione sugestie zostaną wykorzystane przy konstrukcji szczegółowego opisu priorytetów i kryteriów wyboru projektów.

			zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury (...) (Działanie 2.6)		opracowania, aktualizacji oraz wdrożenia zapisów dokumentów w strategicznych i planistycznych dla obszarów Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych, w szczególności parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody	strategicznych i planistycznych dla przedmiotów ochrony sieci Natura 2000, obszarów Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych, w szczególności parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. Wykup gruntów z przeznaczeniem na cele ochrony przyrody.	<p>mobilność zwierząt nie zawsze jest jednoznaczne z działaniami ograniczonymi do obszarów N2000. Wykup gruntów z przeznaczeniem na cele ochrony przyrody pozwoliłby na zachowanie trwałego efektu przyrodniczego, stanowi pożądane działanie z perspektywy zachowania spójności własnościowej parków narodowych. uzasadnienie Dodanie zapisu w brzmieniu:” przedmiotów ochrony sieci Natura 2000” umożliwi realizację działań dedykowanych również gatunkom ujętym w sieci Natura 2000, co ze względu na mobilność zwierząt nie zawsze jest jednoznaczne z działaniami ograniczonymi do obszarów N2000. Wykup gruntów z przeznaczeniem na cele ochrony przyrody pozwoliłby na zachowanie trwałego efektu przyrodniczego, stanowi pożądane działanie z perspektywy zachowania spójności własnościowej parków narodowych.</p>	Jednocześnie należy podkreślić, że wykup gruntów może być jedynie elementem szerszego projektu.
--	--	--	--	--	--	---	--	---

176	Fundacja FOTA4Climate	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.6. Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury (...) (Działanie 2.6)	Interwencja w ramach Funduszy / Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	64	Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają w szczególności jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne, parki i rezerwaty przyrody.	Do grona beneficjentów dodać organizacje pozarządowe	Projekt dokumentu wyklucza z grona grantobiorców i beneficjentów organizacje pozarządowe. Kryteria wyboru projektów nie mogą dyskryminować żadnych potencjalnych grantobiorców, powinien być zagwarantowany równy dostęp dla wszystkich potencjalnych beneficjentów. Jest to sprzeczne z wytycznymi UE dotyczącymi równych szans i równego traktowania. Jest to również nieuzasadnione, ponieważ NGOsy stanowią wyspecjalizowany sektor, z powodzeniem wyręczający rząd i samorząd w realizacji wielu zadań zwłaszcza związanych z ochroną środowiska. Posiadają ogromne doświadczenie we wdrażaniu projektów pro środowiskowych	uwaga niezasadna	Zaproponowany w projekcie programu zapis jest bardzo szeroki i odnosi się jedynie do przedmiotu działalności wnioskodawcy. Wszystkie podmioty, w tym organizacje pozarządowe, działające w przedmiotowym obszarze, mogą być potencjalnymi beneficjentami wsparcia. Tym samym podmioty wymienione "w szczególności" nie zamykają katalogu beneficjentów.
177	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.2. Priorytet II: Region przyjazny środowisku / 2.1.2.6. Cel szczegółowy	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	64	W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (...)	Do wspieranych działań w zakresie ochrony różnorodności biologicznej należy dodać „wykupy gruntów i tworzenie korytarzy	Siedliska zagrożonych i chronionych gatunków ptaków, ryb i płazów związanych z korytami rzek i potoków są charakterystyczne dla	uwaga nieuwzględniona	Umowa Partnerstwa przewiduje, że typ projektu dotyczący odtwarzania/udrażniania korytarzy ekologicznych będzie

			(vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury (...) (Działanie 2.6)			parki i rezerwaty przyrody.	ekologicznych w dolinach rzek i potoków w celu ochrony zagrożonych gatunków zwierząt zależnych od naturalnych procesów korytotwórczych i teras zalewowych, zwiększające jednocześnie bezpieczeństwo powodziowe mieszkańców”.	cieków Podlasia, ale ich powierzchnia zmniejsza się z powodu zwiększonej presji osadniczej i inwestycyjnej w dolinach rzek oraz wymuszonych tą presją robót utrzymaniowych. Utworzenie objętych formalną ochroną korytarzy ekologicznych w dolinach rzek pozwoliłoby ten niekorzystny trend zahamować. Ponadto działanie takie dawałoby silny efekt synergii w ochronie przeciwpowodziowej, jako że erozja brzegów (naturalne i pożądane zjawisko wspierające nadrzeczne siedliska i gatunki) jest częstym powodem nacisków na prowadzenie interwencyjnych prac utrzymaniowych przez zarządców wód. Koszty tych prac często przekraczają wartość chronionych gruntów, tak więc wsparcie proponowanego rozwiązania pozwoliłoby w dłuższej perspektywie czasowej nie tylko poprawić bezpieczeństwo mieszkańców, ale też ograniczyć wydatki budżetowe.		wspierany tylko na poziomie krajowym. Zapisy projektu FEdP przewidują wsparcie na rzecz odtworzenia/udrażniania a korytarzy ekologicznych jako element uzupełniający innych projektów. Jednocześnie należy podkreślić, że wykup gruntów może być także jedynie elementem szerszego projektu.
--	--	--	---	--	--	-----------------------------------	--	---	--	--

178	Fundacja Greenmind	2. Priorytety	2.1.3. Priorytet III: Lepiej skomunikowany region / 2.1.3.1. Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności (...) (Działanie 3.1)	Interwencja w ramach Funduszy / Powiązane rodzaje działań	76	Istnieje zatem potrzeba dalszego rozwoju systemu dróg poprzez budowę nowych oraz modernizację istniejących, zgodnie z kierunkami rozwoju infrastruktury transportowej, określonymi w Regionalnym planie transportowym województwa podlaskiego.	W tym miejscu Programu należy przywołać zasadę DNSH (do not significant harm = „nie czyn poważnych szkód”) oraz zweryfikować listę inwestycji (lub ich zakres) Regionalnego planu transportowego w jej kontekście, w szczególności to wsparcia EFRR dla "Augustów - Suwałki – budowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 662".	Zasada DNSH (do not significant harm = „nie czyn poważnych szkód”) została określona jednoznacznie: 1. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody łagodzeniu zmian klimatu, jeżeli prowadzi do znaczących emisji gazów cieplarnianych; 2. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody adaptacji do zmian klimatu, jeżeli prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych, wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa; 3. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody zrównoważonemu wykorzystywaniu i ochronie zasobów wodnych i morskich, jeżeli działalność ta szkodzi dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych; lub dobremu stanowi środowiska wód morskich; 4. uznaje się, że dana działalność	uwaga niezasadna	Zakres interwencji programu pod kątem wpływu na środowisko jest przedmiotem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto będzie weryfikowany pod kątem zgodności z zasadą "do not significant harm". Zapisy programu FEdP zostaną uzupełnione w tym zakresie na dalszym etapie prac. Jednocześnie należy podkreślić, że lista inwestycji na drogach wojewódzkich planowanych do wsparcia został określona w Regionalnym planie transportowego województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030). RPT został poddany oddzielnym konsultacjom społecznym w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.
-----	--------------------	---------------	---	---	----	--	--	---	------------------	--

								<p>wyrządza poważne szkody gospodarce o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganiu powstawaniu odpadów i recyklingowi, jeżeli działalność ta prowadzi do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu zasobów naturalnych, lub do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, lub jeżeli długotrwałe składowanie odpadów może wyrządzać poważne i długoterminowe szkody dla środowiska; 5. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody zapobieganiu zanieczyszczeniu i jego kontroli, jeżeli prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi 6. uznaje się, że dana działalność wyrządza poważne szkody ochronie i odbudowie bioróżnorodności i ekosystemów, jeżeli działalność ta w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

								<p>lub jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii (vide: Wytyczne techniczne Komisji Europejskiej dotyczące stosowania zasady „nie czyń poważnych szkód”). W odniesienie do planowanej inwestycji pt. "Augustów - Suwałki – budowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 662" niezbędne jest doprecyzowanie zakresu projektu jako że przedmiotowa droga już istnieje. Jej ewentualna rozbudowa, z uwagi na lokalizację na obszarze Natura 2000 wymaga przeprowadzenia rzetelnej oceny oddziaływania na środowisko, w tym na obszar N2000. Projekt nie powinien zakładać zwiększenia parametrów technicznych ani eksploatacyjnych czy przepustowości drogi, a raczej działania na rzecz eliminacji stąd ruchu tranzytowego, poprawę bezpieczeństwa i uspokojenie ruchu turystycznego i lokalnego, tak by przełożyło się to na poprawę bezpieczeństwa</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

								zarówno użytkowników ruchu drogowego jak i środowiska przyrodniczego obszaru Puszczy Augustowskiej.		
179	Osoba fizyczna	2. Priorytety	2.1.1. Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie / 2.1.1.3. Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3)	Interwencja w ramach Funduszy / Główne grupy docelowe	1	PLANUJE SIĘ PREFERENCJE NA OBSZARZE OSI WSKAZANYCH W SRWP 2030: OBSZARY ZAGROŻONE TRWAŁĄ MARGINALIZACJĄ I OBSZARY WIEJSKIE, W TYM PRZYRODNICZO CENNE W TYPIE PROJEKTU WDRAŻANIENIE INNOWACJI W MŚP (O CHARAKTERZE GREENFIELD I BROWNFIELD) - POLEGAJĄCE NA ZASTOSOWANIU	WSPARCIEM POWINNI ZOSTAĆ OBJĘCI WSZYSCY PRZEDSIĘBIORCY PROWADZĄCY DZIAŁALNOŚĆ NA TERENIE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO, PREFEROWANE OBSZARY NA KTÓRYCH POWSTAŁY PARTNERSTWA SAMORZĄDOWE	W OBECNEJ PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ DZIAŁANIE 1.5. WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I ZATRUDNIENIA W GMINACH, KTÓRYCH ROZWÓJ UWARUNKOWANY JEST SIECIĄ NATURA 2000 PREFEROWANE BYŁY PRZEDSIĘWZIĘCIA PRZEDSIĘBIORSTW POŁOŻONYCH TYLKO I WYŁĄCZNIE NA OBSZARZE NALEŻĄCYM DO OSI NATURA 2000. W PRZEDSTAWIONYM PROJEKIE PROGRAMU FUNDUSZY EUROPEJSKICH O DOTACJĘ BĘDĄ MOĞY UBIEGAĆ SIĘ FIRMY ZLOKALIZOWANE NA OBSZARACH ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ ORAZ OBSZARACH WIEJSKICH ,CO W ZNACZNYM STOPNIU DYSKRYMINUJE PRZEDSIĘBIORCÓW Z POZOSTAŁYCH REGIONÓW. WYBÓR PRZEDSIĘBIORCÓW, KTÓRZY OTRZYMAJĄ WSPARCIE NIE POWINIEN OPIERAĆ SIĘ NA JEGO	uwaga częściowo uwzględniona	Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa. Planuje się jedynie preferencje, które mają na celu wyrównywanie szans rozwojowych na obszarach, które tego wymagają, co wynika m.in. z SRWP 2030 czy KSRR 2030. Zapisy programu zostaną doprecyzowane. Wsparcie projektów partnerstw samorządowych w szczególności przewiduje się w CP5 i CP2.

								POŁOŻENIU, A SKUPIAĆ SIĘ NA FIRMACH, KTÓRE MOGĄ PRZYCZYNIĆ SIĘ DO OSIĄGNIĘCIA WZROSTU POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI NA TERENIE CAŁEGO WOJEWÓDZTWA.		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Załącznik nr 4. Zestawienie uwag i wniosków zebranych w procesie konsultacji społecznych Prognozy wraz z projektem programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Lp.	Rozdział projektu programu, którego dotyczy uwaga/numer strony na której znajduje się zapis	Zapis w projekcie programu, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowany zapis	Uzasadnienie uwagi	Rozstrzygnięcie uwagi	Uzasadnienie rozstrzygnięcia uwagi
1.	2.1.2.2. Cel szczegółowy (ii): Wsparcie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2) /strona 47 Projektu programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027	W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE, w szczególności z biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca oraz Ziemi (geotermia).	Uzupełnić zapis o jednostki wytwarzania energii elektrycznej z OZE jakim jest woda w następujący sposób: „W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE, w szczególności z biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca, wody oraz Ziemi (geotermia).”	Zapis jaki obecnie znajduje się w projekcie Programu wyklucza możliwość finansowania wsparcia dla elektrowni wodnych (nawet wykorzystujących istniejące już budowle piętrzące). Jest to zapis dyskryminujący dla tych źródeł energii odnawialnej i nie ma podstaw w żadnych regulacjach unijnych, a wręcz jest sprzeczny z dyrektywą w sprawie promocji energii ze źródeł odnawialnych. Jedynymi ograniczeniami dotyczącymi możliwości realizacji i finansowania inwestycji w nowe elektrownie wodne, o których mówi Dyrektywa, a także które są przywołane w opiniowanym Projekcie Programu, są ograniczenia/wymogi wynikające z Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW). Spełnienie wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej i innych przepisów unijnych dotyczących ochrony środowiska jest natomiast przedmiotem oceny każdej nowej inwestycji w zakresie energetyki wodnej w Polsce. Każdy projekt hydroenergetyczny realizowany w Polsce musi być poddany ocenie oddziaływania na środowisko oraz ocenie wodnoprawnej, w których poddaje się weryfikacji między innymi wpływ inwestycji na stan części wód i zgodność projektu z Planem gospodarowania wodami oraz jego wpływ	niezasadna	Zapis w projekcie programu FEDP 2021-2027 „W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE... ” jednoznacznie wskazuje, że możliwe są inwestycje również w elektrownie wodne. Należy mieć na uwadze, iż użyte określenie " w szczególności " ma charakter przykładowy a nie numeratywny. Ponadto należy mieć na uwadze, że zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa (wersja z lutego 2022 r.) inwestycje w elektrownie wodne

			<p>na możliwość osiągnięcia celów wyznaczonych w tym dokumencie. Podczas oceny analizowane są zarówno alternatywne opcje, jak i efekt skumulowany przedsięwzięcia oraz dokonuje się wyboru najlepszej opcji środowiskowej. Jeśli podczas oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wykazano by, że realizacja inwestycji może zagrażać osiągnięciu celów środowiskowych wynikających z RDW wówczas inwestycja musiałaby spełnić przesłanki uzyskania derogacji wynikającej z art. 4.7 RDW. W innym przypadku, gdy inwestycja zagrażałaby osiągnięciu celów środowiskowych i nie spełniała przesłanek derogacji, nie mogłaby zostać zrealizowana. A zatem, istniejąca procedura oceny oddziaływania inwestycji na środowisko i oceny wodnoprawnej, uwzględniająca ocenę zgodności przedsięwzięcia z celami RDW i wyklucza możliwość realizacji przedsięwzięć niezgodnych z wymogami prawa unijnego, w tym RDW. Brak uwzględnienia energetyki wodnej w programie jest więc nieuprawniony. Ponadto, pragniemy podkreślić, że współczesne technologie oparte na najnowszych badaniach naukowych pozwalają na wiele możliwości realizacji inwestycji, polegających na budowie małych elektrowni wodnych, w taki sposób, aby nie zagrażały osiągnięciu celów środowiskowych jednolitych części wód. Do technologii tych zalicza się między innymi przyjazne rybom turbiny umożliwiające przepływanie przez nie ryb, bez powodowania uszczerbku na zdrowiu, czy też coraz częściej stosowanie różnego rodzaju kurtyny behawioralne. Co więcej, budowa elektrowni</p>		<p>będą wspierane w ograniczonym zakresie.</p>
--	--	--	---	--	--

				<p>wodnej przy istniejącym obiekcie piętrzącym z wyposażeniem obiektu w urządzenia chroniące organizmy wodne i zapewniające ciągłość morfologiczną stosownie do funkcji ekologicznej jaką pełni dany ciek (czyli zgodnie z wytycznymi i harmonogramem określonym w Planach gospodarowania wodami) może przyczynić się do polepszenia stanu jednolitej części wód.</p> <p>Wykorzystywana jest bowiem już istniejąca przegroda na rzece, przy której najczęściej wraz z elektrownią inwestor zobowiązany jest do budowy przepławki dla ryb, a zatem w wyniku i w miejscu inwestycji ciek zostaje udrożniony. Jednocześnie chcielibyśmy podkreślić, że przyjęte Projekcie Programu ograniczające zapisy dotyczące możliwości współfinansowania projektów w zakresie energetyki wodnej, które uniemożliwiają budowę jednostek wytwórczych będą skutkować wstrzymaniem rozwoju branży małych elektrowni wodnych (MEW) i niemal zupełnym brakiem wzrostu poziomu produkcji energii z tych źródeł. Oznacza to marnotrawstwo istniejącego potencjału hydroenergetycznego i jest niezgodne z dokumentami strategicznymi Polski, takimi jak Polityka Energetyczna Polski do 2040 roku czy Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). W PEP2040 hydroenergetyka otrzymała status projektu strategicznego SOR w obszarze interwencji Rozwój techniki PS.3(4). W wyraźny sposób przedstawiono zalety energetyki wodnej i wskazano możliwości do wykorzystania potencjału wód płynących, przytaczając inwentaryzację nadzorowaną przez Ministerstwo Środowiska. W jej wyniku powstała baza danych zawierająca</p>	
--	--	--	--	--	--

				<p>blisko 13,5 tys. urządzeń piętrzących, które ze względu na interes Skarbu Państwa oraz uzasadniony interes użytkowników wód mogą być wykorzystane na cele energetyczne. W PEP 2040 zwrócono uwagę na funkcję regulacyjną elektrowni wodnych dla krajowego systemu elektroenergetycznego, zwłaszcza elektrowni szczytowo-pompowych. Pomimo mniejszych możliwości regulacyjnych elektrowni przepływowych, nie pominięto ich roli i zachęcono do poszukiwania nowych sposobów wykorzystania regulacyjnego charakteru, również najmniejszych obiektów. Ponadto zaakcentowano szereg korzyści dla gospodarki wodnej, wynikających z rozwoju hydroenergetyki. Ma ona między innymi zapewnić rozwój gospodarowania zasobami wodnymi, zwiększyć rolę retencji, śródlądowych dróg wodnych oraz rewitalizację piętrzeń wodnych, doprowadzić do zwiększenia liczby progów wodnych, które są istotne z punktu widzenia regulacji cieków. W związku z wymienionymi argumentami, nie widzimy podstaw do wprowadzania dyskryminujących kryteriów eliminujących możliwość rozwoju bezemisyjnego źródła OZE, jakim jest energetyka wodna.</p>		
--	--	--	--	---	--	--

Załącznik nr 5. Zmiana układu Priorytetów i celów szczegółowych pomiędzy projektem programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 z dnia 24 listopada 2021 r. a programem Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, zatwierdzonym decyzją Komisji Europejskiej C(2022) 8892 z dnia 7 grudnia 2022 r.

Numer, nazwa Priorytetu i cele szczegółowe w projekcie programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 z dnia 24 listopada 2021 r.	Numer, nazwa Priorytetu i cele szczegółowe w programie Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, zatwierdzonym decyzją Komisji Europejskiej nr C(2022) 8892 z dnia 7 grudnia 2022 r.
<p>Priorytet I: Innowacyjne Podlaskie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (i): Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii (Działanie 1.1) • Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych (Działanie 1.2) • Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne (Działanie 1.3) • Cel szczegółowy (iv): rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości (Działanie 1.4) 	<p>Priorytet I: Badania i Innowacje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (i): Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii • Cel szczegółowy (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych • Cel szczegółowy (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne
<p>Priorytet II: Region przyjazny środowisku</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1) • Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2) • Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego (Działanie 2.3) • Cel szczegółowy (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej (Działanie 2.4) • Cel szczegółowy (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej (Działanie 2.5) • Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia (Działanie 2.6) • Cel szczegółowy (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej (Działanie 2.7) 	<p>Priorytet II: Region przyjazny środowisku</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych • Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju • Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego • Cel szczegółowy (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej • Cel szczegółowy (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej • Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia <p>Priorytet VI: Zrównoważona mobilność miejska</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

<ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.8) 	<p>Priorytet X: Wspieranie energii odnawialnej na potrzeby lokalnych społeczności</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju
<p>Priorytet III: Lepiej skomunikowany region</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej (Działanie 3.1) 	<p>Priorytet III: Lepiej skomunikowany region</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej
<p>Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online (Działanie 4.1) • Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (Działanie 4.2) • Cel szczegółowy (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (Działanie 4.3) • Cel szczegółowy (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (Działanie 4.4) 	<p>Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online • Cel szczegółowy (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne • Cel szczegółowy (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej • Cel szczegółowy (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych
<p>Priorytet V: Partnerskie Podlaskie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (Działanie 5.1) • Cel szczegółowy (ii): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie (Działanie 5.2) 	<p>Priorytet V: Zrównoważony rozwój terytorialny</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich • Cel szczegółowy (ii): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie
<p>Priorytet VI: Kapitał społeczny Podlaskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w 	<p>Priorytet VII: Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (a): Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla

<p>szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej (Działanie 6.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia (Działanie 6.2) • Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (Działanie 6.3) • Cel szczegółowy g): Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej (Działanie 6.4) • Cel szczegółowy h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (Działanie 6.5) • Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (Działanie 6.6) • Cel szczegółowy l): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub 	<p>wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (c): Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu • Cel szczegółowy (d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia • Cel szczegółowy (g): Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej <p>Priorytet VIII: Fundusze na rzecz edukacji i włączenia społecznego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami • Cel szczegółowy (h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji • Cel szczegółowy (k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa
---	---

<p>wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 6.7)</p>	<p>dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej Cel szczegółowy (l): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p>
<p>Priorytet VII RLKS (EFS+)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (Działanie 7.1) • Cel szczegółowy h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (Działanie 7.2) • Cel szczegółowy k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (Działanie 7.3) • Cel szczegółowy l): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (Działanie 7.4) 	<p>Priorytet IX: Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy (f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami • Cel szczegółowy (h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji • Cel szczegółowy (k): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej • Cel szczegółowy (l): Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci
<p>Priorytet VIII: Pomoc techniczna (EFRR)</p>	<p>Priorytet XI: Pomoc techniczna (EFRR)</p>
<p>Priorytet IX: Pomoc techniczna (EFS+)</p>	<p>Priorytet XII: Pomoc techniczna (EFS+)</p>